

DZIEŁA

X. PIOTRA SKARGI T. J.

SPIS BIBLIOGRAFICZNY

OPRACOWAŁ

X. KONSTANTY OTWINOWSKI T. J.

KRAKÓW

NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI

SKŁAD GŁÓWNY: W KSIĘGARNI G. GEBETHNERA I SPÓŁKI W KRAKOWIE
I GEBETHNERA I WOLFFA W WARSZAWIE

1916.

SPIS DZIEŁ
X. PIOTRA SKARGI T. J.

565567

250857

DZIEŁA

X. PIOTRA SKARGI T. J.

SPIS BIBLIOGRAFICZNY

OPRACOWAŁ

X. KONSTANTY OTWINOWSKI T. J.

KRAKÓW
NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI
SKŁAD GŁÓWNY: W KSIĘGARNI G. GEBETHNERA I SPÓŁKI W KRAKOWIE
I GEBETHNERA I WOLFFA W WARSZAWIE
1916.

C. 2832

K.264/52/24

Wacław o literat
5,2

PRZEDMOWA.

Praca niniejsza obejmuje wykaz i opis wszystkich drukowanych dzieł Skargi, poczynwszy od r. 1576 aż do r. 1912, tj. 59 druków, wydanych za życia Skargi i 129 druków, wydanych po jego zgonie. Zadanie było do spełnienia nie łatwe; należało wyszukiwać rozproszone po różnych bibliotekach krajowych i zagranicznych druki, pierwszych szczególnie wydań, niektórych nadzwyczajnej rzadkości, znanych zaledwie z tytułu, przez nikogo dotychczas należycie nie opisanych, ustalić datę wydania niejednego druku, któremu nawet zaprzeczano istnienia, zestawić ze sobą tego samego dzieła dwa a nawet trzy odmienne wydania drukowane w tym samym roku, usunąć wreszcie z szeregu dzieł Skargi druki niesłusznie mu przypisywane albo w ogóle nie istniejące. Do ułatwienia tej pracy przyczyniły się najwięcej otwarte podwoje naszych Bibliotek publicznych i prywatnych, których Zarządom i Właścicielom na tem miejscu najszczerze składam podziękowanie. Temu tylko zawdzięczać możemy, że wszystkie dzieła wymienione w tej bibliografii miał autor w rękę i opisał je na podstawie autopsyi, wyjawszy następujące N-ry 22, 40, 70, 74, 84, 95, 97, 99, 100, 113, 119, 125, 158.

Dzieła bibliograficzne odnoszące się do pism Skargi nie mogły mi służyć za materiał do niniejszej bibliografii. Korzystałem jednak z prac naszych bibliografów, ale z pewnem zastrzeżeniem, uważając je tylko za drogowskazy w rzeczach wątpliwych, kiedy chodziło o ustalenie liczby wydań, lub oznaczenie pominiętej daty i miejsca druku. Wskazówki te jednak częstokroć zawodziły. Wielewicki, na przykład, najstarsza obok Birkowskiego powaga, bo równoczesny Skardze, mający jego dyaryusz do dyspozycji, często utyka w przytaczaniu i opisie dzieł Skargi, ostatnich dzieł Skargi nie zna, Kazania Przygodne z r. 1610 nazywa Postyllą, co daje powód Dzieduszyckiemu, Brownowi, Jouganowi i innym do przypuszczenia rzekomego wydania Kazań niedzielnych z tegoż roku (ob. Dodatek). Jako datę wydania »Wzywania do pokuty« wymienia w jednym miejscu miesiąc kwiecień (1610 str. 20) w drugim zaś (1612 str. 83) czas po ogłoszeniu już Kazań Przygodnych,

wydanych według niego 22 paźdz. (1610 str. 30). I za tym najbliższym inni późniejsi, jak Niesiecki, Osiński, Jocher, Dzieduszycki, Brown, Sobieszczański, Estreicher itd. dopuszczają się ważniejszych lub drobniejszych błędów i usterek, które na odpowiednich miejscach wymieniam.

Jeżeli wobec pomienionych autorów i innych przytoczonych w tem dziele pisarzy, odrębne zająłem stanowisko, to zawsze przy każdym odmiennem zapatrywaniu z mej strony, podaję na to dowody. Potrzeba zaś tych dowodów okazała się przeważnie w ustaleniu dat wątpliwych, bo do wyśledzenia dat pewnych, jako rękojmie wierzytelności, stały otwarte zbiory biblioteczne. W tym celu starałem się w tem dziele wymienić o ile możności największą ilość bibliotek, ażeby pragnącym sprawdzić wyniki moich poszukiwań oszczędzić trudu w kontroli.

W dziele niniejszem powołuję się na trzydzieści z górą bibliotek, wymienionych po opisie każdego dzieła, które zwiedziłem w pogoni za Skargą. Być może, że jeszcze w niejednym zaułku prywatnych bibliotek kryje się jedno lub drugie wydanie dzieł Skargi — w każdym razie z czasów późniejszych, ponieważ w epoce Skargi niema na nie już prawie i miejsca. Wymieniając zatem liczbę dochowanych dzieł Skargi, miałem tylko na oku dzieła znajdujące się w bibliotekach, które albo sam zwiedziłem, albo których katalogi co do autentyczności podanych dat ściślej poddałem krytyce.

Najwięcej jednak zależało mi na tem, żeby dziełom Skargi, ogłoszonym za jego życia, a w pierwszym rzędzie dziełom pierwszego wydania, nadać przy ich opisie cechę autentyczności. W tym celu załączyłem do niniejszego dzieła podobizny kart tytułowych każdego pierwszego wydania.

SPIS DZIEŁ

CYTOWANYCH W BIBLIOGRAFII SKARGI.

- Bandtke Jerzy Samuel, *Historia drukarń krakowskich*. Kraków 1815.
- Bandtke Jerzy Samuel, *Historia drukarń w Królestwie Polskiem i W. Ks. Litewskiem*. Kraków 1826. 3 tomy.
- Brown X. Józef Tow. Jez. Biblioteka pisarzów Assystency polskiej T. J. Poznań 1862. Przekład polski przez X. Wład. Kiejnowskiego. Łaciński oryginał tej cennej pracy, dokonanej we Lwowie r. 1852 i 1853, znajduje się w Archiwum Tow. Jez. w Krakowie. Na podstawie tej pracy oparł de Backer bibliografię Skargi w swem dziele: *Bibliothèque des Ecrivains de la Compagnie de Jésus*. Liège 1855 nastp. Przytaczane w niniejszej bibliografii numeru odnoszą się do 48 dzieł Skargi, wymienionych przez Browną w jego dziele na str. 372—379.
- Dzieduszycki hr. Maurycy (Rychcicki). *Piotr Skarga i jego wiek*. Wyd. 1. Kraków 1850. 2 tomy.
- Estreicher Karol. *Bibliografia polska*. Kraków 1882. Tom VIII i nastp.
- Finkel Ludwik. *Bibliografia Historji Polskiej*. Kraków i Lwów 1891—1896.
- Jabłonowski Josephus. *Musaeum Polonicum*. Leopoli 1752. Pod artykułem: Powęski wylicza (str. 200—203) 36 dzieł Skargi, po większej części za Niesieckim).
- Jocher Adam. *Obraz Bibliograficzno-historyczny literatury i nauk w Polsce*. Wilno 1842. tomów 3.
- Jougan A. *Tło homilijne w kazaniach X. Skargi*. Lwów 1901.
- Kallenbach Józef. *Literatura polska w 17 wieku*. Wykłady w Uniw. Lwow. Półrocze letnie 1907. Dla użytku słuchaczy ułożył Karol Badecki. Lwów 1807. Skarga od str. 223—388. Wartość dzieła podnoszą podobizny kart tytułowych wielu dzieł Skargi.
- Niesiecki Kasper Tow. Jez., *Korona Polska*. Lwów 1740. Artykuł o Skardze w tomie III pod Powęskim, str. 714—720.
- Osiński Aloyzy. *O życiu i pismach X. Piotra Skargi*. Krzemieniec 1812.
- Polkowski Ignacy, *Książka pamiątkowa Arcybractwa miłosierdzia i Banku pobożnego*. Kraków 1884.
- Rostowski Stanislaus Soc. Jesu. *Lituanicarum Soc. Jesu historiarum Provincialium*, Pars I. Wilno 1768. Dzieła Skargi wylicza na str. 455 i 456.
- Siarczyński Franciszek. *Obraz wieku panowania Zygmunta III*. Lwów 1828. W drugiej części na str. 190 wylicza pisma Skargi.
- Sobieszczański F. M. Liczby przytaczane w tej bibliografii odnoszą się do liczb porządkowych dzieł Skargi, wymienionych w 23 tomie *Encyklopedyi Orgelbranda*. Warszawa 1866, w artykule: Skarga. Dzieła Skargi na str. 507—514.
- Wielewicz Jan Tow. Jez., *Trzy pierwsze tomy Dyaryusza domu profesów Tow. Jez. u św. Barbary w Krakowie (Scriptores rerum Polonicarum, VII, X, XIV)*. Liczby przytaczane odnoszą się do lat 1579—1612.
- Wierzbowski Theodor. *Bibliographia polonica XV et XVI saeculi. Varsaviae. Vol. I, 1889. Vol. II, 1891. Vol. III, 1894*.
- Wiśłocki Władysław. *Przewodnik bibliograficzny*. Kraków 1878 i nastp.
- Załęski Stanisław Tow. Jez., *Jezuici w Polsce*. Tom I. Skarga na str. 718—745.

WYKAZ BIBLIOTEK POSIADAJĄCYCH DZIEŁA SKARGI.

- Bawor.* — Biblioteka Fundacyi W. hr. Baworowskiego we Lwowie.
Bern. — Bibl. OO. Bernardynów we Lwowie.
Ciesz. Cz. — Bibl. Czytelni ludowej w Cieszyńcu.
Ciesz. Sz. — Bibl. Szersznika w Cieszyńcu.
Czapsk. — Bibl. hr. Czapskich w Krakowie (Muzeum Narodowe).
Czarn. — Bibl. Z. hr. Czarneckiego w Rusku. (Obecnie wpłynęła do Biblioteki Fundacyi Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie).
Czartor. — Bibl. XX Czartoryskich w Krakowie, najbogatsza po Ossolińskich biblioteka równie pod względem ilości jak też i pod względem doboru dzieł Skargi.
Domin. — Bibl. OO. Dominikanów w Krakowie.
Dzied. — Bibl. hr. Dzieduszyckich we Lwowie.
Gdańsk. — Stadtbibliothek w Gdańsku.
Gniezn. — Bibliot. Kapitulna w Gnieźnie.
Jagiell. — Bibl. Jagiellońska w Krakowie.
Jez. — Bibl. OO. Jezuitów w Krakowie.
Krak. A. — Bibl. Akademii Umiejętności w Krakowie.
Kórn. — Bibl. hr. Zamoyskiego w Kórniku.
Krasin. — Bibl. Ordyn. hr. Krasieńskich w Warszawie.
Lwów U. — Bibl. Uniwersytecka we Lwowie.
Ołom. — K. k. Studienbibliothek w Ołomuńcu.
Ossol. — Bibl. Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie. Najbogatszy zbiór dzieł Skargi i co do ilości, i co do rzadkości.
Pawlik. — Bibl. Pawlikowskich we Lwowie.
Petrsb. A. — Bibl. Akademii Petersburskiej.
Petrsb. P. — Ces. Biblioteka Publiczna w Petersburgu.
Praha M. — Bibl. Muzeum Narodowego w Pradze.
Praha Str. — Bibl. OO. Norbertanów w Strahowie pod Pragę.
Praha U. — Bibl. Uniwersytecka w Pradze.
Puśł. — Bibl. hr. Zygmunta Puśłowskiego w Krakowie.
Przedz. — Bibl. hr. Przedzieckich w Warszawie.
Raczyn. — Bibl. hr. Raczynskich w Poznaniu.
Warsz. W. — Bibl. Uniwersytetu Warszawskiego.
Wied. D. — K. k. Hof-Bibliothek w Wiedniu.
Wied. U. — Bibl. Uniwersytecka w Wiedniu.
Wilno. — Biblioteka Publiczna w Wilnie.
Wrocł. — Bibl. Uniwersytetu Wrocławskiego.
Zam. — Bibl. Ordyn. hr. Zamoyskich w Warszawie.
-
-

WSTĘP.

DZIEŁA SKARGI W PORZĄDKU SYSTEMATYCZNYM.

Dzieła Skargi należy rozłożyć, stosownie do tego jak wychodziły, na dwa działy. Pierwszy dział obejmuje dzieła drukowane zbiorowo, — drugi dział wykazuje dzieła drukowane odrębnie.

DZIAŁ I. — DZIEŁA ZBIOROWE.

Dzieł Skargi zbiorowych mamy dotychczas pięć wydań:

(A) *Wydanie 1.* Kazania o siedmi Sakramentach, do których przydane są kazania przygodne. Kraków. 1600. fol. 6 knl. 529. — W skład tych kazań wchodzi dzieła, które już drukowano poprzednio, albo później ogłoszono drukiem w odrębnem wydaniu (ob. nr. 25). Inne zaś, nigdy jeszcze nie wyszły osobno aż do obecnej chwili. Utwory te są następujące:

(B) Na modlitwach czterdziestu godzin, o iakąkolwiek potrzebę. (Wszystkiego dziewięć kazań — dziewięć pobudek do modlitwy). 1600, 1610, 1738, 1809, 1832.

Teraz następują kazania przygodne w właściwem znaczeniu:

(C) 1. Czasu wojny (sześć kazań — sześć pobudek do modlitwy).
2. Do żołnierzów w samej potrzebie. (Jedno kazanie, bez dodania pieśni: Bogarodzica. Tę pieśń dodano dopiero w drugim wydaniu zbiorowem i następnych, w tem miejscu (1610 str. 41, — 1738 str. 339, — 1809 str. 111). Tę pieśń z wykładem, (którego tu niema) umieścił Skarga na końcu żywota św. Wojciecha 23 kwietnia. Niesłusznie przypuszcza Dzieduszycki (II, 373), a za nim Polkowski (352), że przemowę do żołnierzów z pieśnią Bogarodzica, dodał Skarga do swego dziełka: *Żołnierskie nabożeństwo* (ob. nr. 63).

3. Czasu suchości y w głodzie przy modlitwie o deżdż kazanie.

4. Na miłościwe lato, abo iubileusz.

5. Na dziękowanie za iakie pospolite wszytkiego krolestwa dobrodzieystwo, abo wygranie bitwy y triumph, kazanie iedno.

6. Przy oddawaniu ślubow Panu Bogu obiecanych w Częstochowie, gdy się Krol I. M. ze Szwecey wrocil (2 lut. 1599).

7. Na dziękowaniu kościelnym za wrocenie Krola I. M. ze Szwecey, kazanie. (W Warszawie w dzień św. Helźbiety 1598). 1600, 1610, 1691, 1738. 1809.

(D) Kazania o miłosierdziu. (Pięć kazań na zalecenie Bractwa miłosierdzia i Bractwa św. Łazarza). Trzy pierwsze kazania czynione przez Skargę w Krakowie u św. Barbary w pierwszą niedzielę po Świątkach r. 1588 i wydane w tym roku jako trzy części jednego kazania; w tej samej formie drukowane w kazaniach niedzielnych z r. 1597, (nieznane Dzieduszyickiemu II, 46, ani Polkowskiemu 346, 1) i w Bractwie miłosierdzia z r. 1598. Dopiero począwszy od tego wydania występują one jako trzy odrębne kazania z dołączeniem dwu nowych na zalecenie Bractwa św. Łazarza (założonego w Krakowie w r. 1592). Co Polkowski mówi o szóstym kazaniu o miłosierdziu (str. 5) wygląda na mistyfikację. Miało być wygłoszone przez Skargę w szóstą niedzielę po Świątkach, a drukowane w kazaniach niedzielnych z r. 1610. Otóż w drugiej części pomienionego kazania (O cudownem rozmnożeniu chleba) jest wprawdzie ustęp o miłosierdziu, ale brać go za kazanie przecież nie można; a co do kazań niedzielnych z r. 1610, to zobaczymy w Dodatku do bibliografii, że ich wcale nie było. 1588, 1597, 1598, 1600, 1610, 1628, 1653, 1691, 1738, 1763, 1777, 1786, 1880, 1885, 1896. Wymienione przez Polkowskiego (346, 1) wyd. z r. 1808 nie zawiera kazań o miłosierdziu.

(E) O boiu y żołnierstwie chrześciańskim z dusznemi nieprzyjacioły. (Kazań pięć; Dzieduszyicki (II, 184) przeliczył się wymieniając sześć). 1600, 1610, 1691, 1738, 1808, 1833.

Pięć kazań pogrzebowych:

(F) 1 i 2 ogólne. 3. Przy pogrzebie Pana wielkiego, kazanie pogrzebne trzecie.

4. Kazanie na pogrzebie Krolowey Polskiey Anny, ostatniego potomka domu Jagiellowego, 12 listopada w Krakowie 1596. Zeszła z tego świata dnia 9 września tegoż roku. (Pierwszy raz drukowane było przy kazaniach niedzielnych 1597 r.).

5. Kazanie na pogrzebie Krolowey Polskiey Anny z Rakus, żony Zygmunta III Polskiego y Szweckiego Krola. 1600, 1610, 1738, 1809.

(G) Kazanie o śmierci, (ktore się y na pogrzeby przyda) o sądzie po śmierci, o mękach piekielnych, o chwale y radości niebieskiey. (Cztery kazania o rzeczach ostatecznych, odmienne od dziełka tej samej treści, ob. nr. 38. W łacińskim tłumaczeniu Pieniążka (nr. 77) niema przekładu kazania o śmierci).

(H) Kazanie krotkie o męce Pańskiey W. O. Stephana Tucyusza,

Societatis Jesu, przed Grzegorzem XIII. Papieżem, w dzień Wielkiego Piątku. Z łacińskiego na polskie przełożone. Umieszczone po raz pierwszy przy kazaniach niedzielnych z r. 1597 str. 715. Pieniążek przełożył je napowrót na łacinę (nr. 77). 1597, 1600, 1609, 1618, 1691, 1734, 1793, 1843, 1884, 1899.

(I) *Wydanie 2.* Kazania przygodne z inemi drobniejszymi pracami. Kraków 1610. fol. 4 knl. 779, 176. To wydanie równie jak pierwsze składa się z dzieł już drukowanych osobno, ale w znacznie większej ilości (ob. nr. 54). Nie wydane osobno utwory weszły tu w wiernym przedruku z wydania pierwszego. — Wielewicki (1612, 81) pomieszał te dwa wydania ze sobą, tworząc z dwu tomów jeden.

(J) *Wydanie 3.* Kazania przygodne y inne drobniejsze prace. Wilno 1738. fol. 12 knl. 388, 293, 218. Przedruk wydania poprzedniego, ułożone jednak w innym porządku. Brakuje też w niem dzieła Skargi o Siedmiu Filarach. (Por. nr. 88 i N).

(K) *Wydanie 4.* Kazania przygodne i pisma różne. Połock. 8-o. Tom 1 i 2 z r. 1808; tom 3, 4 i 5 z r. 1809. Wydanie to, mało znane, dotychczas należycie jeszcze nieopisane (ob. nr. 108 i 109).

(L) *Wydanie 5.* Kazania sejmowe i różnej materyi mowy. Kraków. 8-o. Poszytów 9 względnie 10. 1831—1841. Wydane staraniem i nakładem biskupa Skórkowskiego (ob. nr. 114).

Poszyt I. 1831. Kazania sejmowe. — II. 1832. Kazania przygodne. Dopelnienie posz. II. 1835. Kazania do jednej zbawiennej wiary. — III. 1833. Kazania przygodne. — IV. 1834. — V. 1835. — VI—VIII. 1836. Kazania o siedmi sakramentach. — IX. 1841. Areopagus.

DZIAŁ II. — DZIEŁA ODRĘBNE.

Dzieła Skargi drukowane odrębnie rozłożyć należy według treści w nich omawianej na dzieła: 1) polemiczne, 2) apologetyczne, 3) historyczne, 4) społeczne, 5) kaznodziejskie i 6) ascetyczne.

1. DZIEŁA POLEMICZNE.

Dzieła polemiczne Skargi wywołane były walką: *a)* o dogmat Eucharystyi przeciw Wolanowi, *b)* walką o dogmat Trójcy św. przeciw Moskorzowskiemu, *c)* walką o prawa kościelne przeciw zwolennikom konfederacyi Warszawskiej z r. 1573.

1 a. *Walka o dogmat Eucharystyi.*

(Ł) *Pro Sacratissima Eucharistia.* Wydanie 1) Wilno 1576. — 2) Kraków 1610. — 3) Brunsberg 1707. — 4) Wilno 1738.

(M) Artes duodecim. Wydanie 1) Wilno 1582. — 2) Kraków 1610. — 3) Brunsberg 1707. — 4) Wilno 1738.

(N) Siedm Filarow, na których stoi katolicka nauka o przenaświętym Sakramencie Ołtarza. Wydanie 1) Wilno 1582. — 2) Kraków 1610. — 3) Połock 1809.

1 b. Walka o dogmat Trójcy św.

(O) Zawstydzienie Aryanow y wzywanie ich do pokuty i wiary chrześcijańskiej. Wydanie 1) Kraków 1604. — 2) Kraków 1608. — 3) Kraków 1610. — 4) Wilno 1738. — 5) Połock 1808.

(P) Wtore zawstydzienie Aryanow przeciw U.(rodzonemu) P. Jaroszowi Moskorzowskiemu z Moskorzowa. Wydanie 1) Kraków 1608. — 2) Kraków 1610. — 3) Wilno 1738. — 4) Połock 1808.

1 c. Walka o prawa kościelne przeciw zwolennikom konfederacji Warszawskiej z r. 1573.

(Q) Upominanie do Ewangelikow y do wszystkich społem nie Katholikow. Wydanie 1) Kraków 1592. — 2) Poznań 1592. — 3) Kraków 1600. — 4) Kraków 1610. — 5) Kraków 1691. — 6) Wilno 1738.

(R) Proces Konfoederaciy. Kraków 1595.

(S) Proces na Konfoederacją. Wydanie 1) Kraków 1596. — 2) Kraków 1600. — 3) Kraków 1610. — 4) Wilno 1738.

(T) Discurs na Confoederacją. Wydanie 1) Kraków 1607. — 2) Kraków 1607. — 3) Kraków 1610. — 4) Kraków 1615. — 5) Wilno 1738.

2. DZIEŁA APOLOGETYCZNE.

Dzieła apologetyczne pisał Skarga w obronie: *a)* religii, na podstawie dowodów, czerpanych przeważnie z rozumu, *b)* w obronie kościoła Rzymskiego w obec Cerkwi wschodniej, *c)* w obronie kościoła Rzymskiego w obec kościoła protestanckiego, *d)* w obronie kościoła Rzymskiego w obec kościoła anglikańskiego, *e)* w obronie własnego Zakonu, *f)* w obronie własnej osoby.

2 a. W obronie religii, na podstawie dowodów, czerpanych przeważnie z rozumu. (Theodicea).

(U) Areopagus. (Cztery kazania apologetyczne). Wydanie 1) Kraków 1609. — 2) Kraków 1610. — 3) Wilno 1738. — 4) Połock 1808. — 5) Kraków 1841.

2 b. W obronie kościoła Rzymskiego w obec Cerkwi wschodniej.

(V) O iedności kościoła Bożego pod iednym Pasterzem. Wydanie 1) Wilno 1577. — 2) Kraków 1590. — 3) Kraków 1610. — 4) Wilno 1738. — 5) Petersburg 1882. — 6) Kraków 1885.

(W) Obrona synodu Brzeskiego. Druga część dzieła: Synod Brzeski, treści apologetycznej, tworząca jednak z pierwszą częścią treści historycznej organiczną całość. Wydania ob. Synod Brzeski (EE).

(X) Na threny y lament Theophila Orthologa. Kraków 1610.

2 c. W obronie kościoła Rzymskiego w obec kościoła Protestantckiego.

(Y) Wzywanie do iedney zbawiennej wiary. Wydanie 1) Kraków 1611. — 2) Kraków 1835.

2 d. W obronie kościoła Rzymskiego w obec kościoła Anglikańskiego.

(Z) Dziesięć wywodów dla ktorych Edmundus Kampianus, z Londynu, Soc. Jesu, wszystkie heretiki, co nau-
czeńsze w Angliey na dysputatią około wiary wyzwał. Wilno 1584. (Przekład z łacińskiego).

2 e. W obronie własnego Zakonu.

(AA) Na artykuł o Jezuitach ziazdu Sędomierskiego. Wydanie 1) Kraków 1606. — 2) Kraków 1606. — 3) Wilno 1606. — 4) Kraków 1610. — 5) Wilno 1738. — 6) Kraków 1814.

(BB) Proba Zakonu Societatis Jesu. Wydanie 1) Kraków 1607. — 2) Kraków 1610. — 3) Wilno 1738. — 4) Kraków 1814.

2 f. W obronie własnej osoby.

(CC) Wsiadane na woynę. Kazanie właściwie przygodne; po części jednak apologetyczne, napisane w obronie swego kazania, zaczepionego i przekręconego przez niejakiego Daniela Cramera. Wydanie 1) Kraków 1602. — 2) Kraków 1610. — 3) Wilno 1738. — 4) Połock 1809.

3. DZIEŁA HISTORYCZNE.

Do dzieł historycznych zaliczyć można: a) Roczne dzieje kościelne, b) Synod Brzeski, c) Żywoty Świętych.

(DD) 3 a. Roczne dzieje kościelne. Wydanie 1) Kraków 1603. — 2) Kraków 1607.

(EE) 3 b. Synod Brzeski. (W pierwszej części). Wydanie 1) Kraków 1597. — 2) Kraków 1597. — 3) Wilno 1597 (przekład biało-

ruski). — 4) Kraków 1600. — 5) Kraków 1610. — 6) Wilno 1738. — 7) Poznań 1874. — 8) Petersburg 1882. — 9) Kraków 1885. — 10) Petersburg 1903. — 11) Petersburg 1903 (przekład białoruski).

(FF) 3 c. Żywoty Świętych. Wydanie 1) Wilno 1579. — 2) Kraków 1585. — 3) Kraków 1592. — 4) Kraków 1598. — 5) Kraków 1601. — 6) Kraków 1603. — 7) Kraków 1610. — 8) Kraków 1615. — 9) Kraków 1619. — 10) Kraków 1626. — 11) Kraków 1644. — 12) Poznań 1700. — 13) Wilno 1747. — 14) Wilno 1780. — 15) Wiedeń 1842. — 16) Wiedeń 1859. — 17) Petersburg 1862. — 18) Grodzisk 1866. — 19) Chełmno 1869. — 20) Kraków 1881. — 21) Lwów 1883. — 22) Kraków 1899.

4. DZIEŁA TREŚCI SPOŁECZNEJ.

Za takie uważać można dziełko Skarga z napisem: Bractwo miłosierdzia. Dla założonego w r. 1584 Bractwa miłosierdzia ułożył Skarga statuta (ordynacye), porządki i wykaz obowiązków (powinności), złożonych na Braci wchodzących w skład tego arcyważnego i w wysokim stopniu dobroczynnego w życiu społecznym stowarzyszenia. Do tych statutów włączył Skarga list dedykacyjny do Braci, kazanie o miłosierdziu, tudzież list kardynała Aldobrandiniego potwierdzający Bractwo (w pierwszym tylko wydaniu), — i tak powstało dziełko: Bractwo miłosierdzia. Kazanie o miłosierdziu, wzbogacone po założeniu Bractwa św. Łazarza w Krakowie w r. 1592, o dwa nowe kazania, można uważać za dzieło odrębne (ob. D). W następujących wydaniach, wyjąwszy pierwszego i dziewiątego, drukowane są łącznie z tem dziełkiem, drugie treści ascetycznej z napisem: Czytania Bractwa miłosierdzia (ob. QQ).

(GG) Bractwo miłosierdzia w Krakowie u św. Barbary. Wydanie 1) Kraków 1588. — 2) Kraków 1598. — 3) Kraków 1610. — 4) Warszawa 1628. — 5) Kraków 1653. — 6) Wilno 1738. — 7) Poznań 1741 (pod tyt.: Cnota miłosierdzia). — 8) Warszawa 1763. — 9) Kraków 1819.

5. DZIEŁA KAZNODZIEJSKIE.

Kazania wymienione od *a—e* wychodziły też osobno; od *f—I* nigdy jeszcze nie wyszły odrębnie.

(HH) 5 a. Kazania sejmowe. Wydanie 1) Kraków 1597. — 2) Kraków 1600. — 3) Kraków 1610. — 4) Wilno 1738. — 5) Warszawa 1792. — 6) Połock 1809. — 7) Kraków 1831. — 8) Kraków 1857. — 9) Poznań 1869. — 10) Tarnów 1880. — 11) Warszawa 1900. — 12) Brody 1903. — 13) Brody 1903. — 14) Warszawa 1903. — 15) Warszawa 1907. — 16) Warszawa i Kraków 1912.

5 b. Kazania pokutne.

(JJ) Wzywanie do pokuty obywatelów Korony Polskiej y W. X. Litewskiego. Wydanie 1) Kraków 1610. — 2) Wilno 1618 (Skarga wzbudzony). — 3) Kraków 1620 (Skarga wzbudzony). — 4) Warszawa 1688. — 5) Wilno 1715. — 6) Wilno 1793. — 7) Kraków 1832. — 8) Lipsk 1843. — 9) Kraków 1857. — 10) Paryż 1866. — 11) Lwów 1878. — 12) Warszawa 1900.

(KK) 5 c. Kazania na niedziele y święta całego roku. Wydanie 1) Kraków 1595. — 2) Kraków 1597. — 3) Kraków 1602. — 4) Kraków 1609. — 5) Kraków 1618. — 6) Kraków 1691 (łacińskie tłumaczenie). — 7) Pińsk, Warszawa 1734, 1735, 1738. — 8) Sandomierz 1790, 1792, 1793. — 9) Wilno 1793. — 10) Lipsk 1843. — 11) Lwów 1883. — 12) Lwów 1898.

(LL) 5 d. Kazania o siedmi Sakramentach. Wydanie 1) Kraków 1600. — 2) Kraków 1609. — 3) Kraków 1618. — 4) Kraków 1691 (łacińskie tłumaczenie). — 5) Wilno 1737. — 6) Połock 1809. — 7) Kraków 1833, 1835, 1836. — 8) Kraków 1871. — 9). Kraków 1891.

5 e. Trzy kazania panegiryczne.

(ŁŁ) Pokłon Panu Zastępów za zwycięstwo Inflantkie. Wydanie 1) Kraków 1605. — 2) Wilno 1605. — 3) Kraków 1610. — 4) Wilno 1738. — 5) Połock 1809.

(MM) Dziękowanie kościelne za zwycięstwo Multańskie. Wydanie 1) Kraków 1600. — 2) Kraków 1601 (tłumaczenie łacińskie). — 3) Kraków 1610. — 4) Wilno 1738. — 5) Połock 1809.

(NN) Na Moskiewskie Zwycięstwo. Kraków 1611.

(B) 5 f. Kazania na modlitwach 40 godzin.

(C) g. Kazania przygodne.

(D) h. Kazania o miłosierdziu.

(E) i. Kazania o walce duchownej.

(F) k. Kazania pogrzebowe.

(G) l. Kazania o rzeczach ostatecznych.

6. DZIELA ASCETYCZNE.

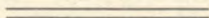
Do dzieł Skargi ascetycznych należy najpierw jego przekład z języka łacińskiego a) O czterech rzeczach ostatecznych, odmienny od jego kazań tej samej treści, b) Czytania nabożne, przeznaczone dla członków Bractwa miłosierdzia, i c) Książka nabożna przeznaczona dla żołnierzy.

(PP) 6 a. O czterech końcach ostatnich żywota ludz-

kiego. Wydanie 1) Kraków 1606. — 2) Kraków 1606. — 3) Kraków 1610. — 4) Wilno 1738. — 5) Połock 1808.

(QQ) 6 b. Czytania Bractwa miłosierdzia. Wydania: 2), 3), 4), 5), 6), 8) i 9) drukowane są razem z dziełkiem: Bractwo miłosierdzia (por. GG) resztę wydań obejmują wyłącznie same Czytania. Wydanie 1) Kraków 1588. — 2) Kraków 1598. — 3) Kraków 1610. — 4) Warszawa 1628. — 5) Kraków 1653. — 6) Wilno 1738. — 7) Poznań 1739 (Pobudki). — 8) Poznań 1741 (Cnota). — 9) Warszawa 1763. — 10) Warszawa 1777. — 11) Kraków 1784. — 12) Łowicz 1786. — 13) Wilno 1792. — 14) Leszno 1850. — 15) Leszno 1862. — 16) Kraków 1880. — 17) Kraków 1885. — 18) Kraków 1896.

(RR) 6 c. Żołnierskie nabożeństwo. Wydanie 1) Kraków 1606. — 2) Kraków 1610. — 3) Kraków 1618. — 4) Praga 1634 (czeskie tłum.). — 5) Poznań 1677. — 6) Oliwa 1688. — 7) Wilno 1738. — 7) Wilno 1738. — 8) Wilno 1748. — 9) Wilno 1759. — 10) Łowicz 1763. — 11) Sandomierz 1789. — 12) Połock 1809.

Pro sacratissima Eucharistia contra haeresim Zuinglianam. Ad Andream Volanum, praesentiam corporis D. N. Iesu Christi ex eodem Sacramento auferentem... Libri tres... Vilnae.... A. D. 1576. 8-o 12 knl., str. 468, 14 knl.

Na odwr. k. t. herb (Pilawa) bisk. Wil. Waler. Protasewicza Suszkowskiego (1556—1580), który Jezuitów w r. 1570 sprowadził do Wilna. Pod herbem cztery dystychy łacińskie. Na 9½ k. pt. dedykacja bisk. Wileńskiemu, datowana w Wilnie 12 maja 1576. Na odwr. ost. k. dedykacyjnej herb Radziwiłłów, taki jak na podob. III. Na ost. k. (recto) 18 dystychów łacińskich: Ad librum, nieznanego poety. Na odwr. godło Jezuitów, w otoku: Societas Iesu. W ded. wystawia Skarga ówczesny stan kościoła na Litwie, kreśli zasługi Radziwiłłów, Sieerotki i Jerzego, gubernatora Inflant, późniejszego kardynała i biskupa krakowskiego i przytacza powody, które go skłoniły do pisania przeciw Wolanowi. Z tej ded. dowiadujemy się, że o tym czasie Jezuici nie byli jeszcze w posiadaniu drukarni, jak chce Bandtke (Hist. druk. w Król. Pol. i WX. Lit. II, 266), mieli ją tylko z łaskawości ksiązęcia do swego użytku. Dzieło niniejsze,

PRO
SACRATIS
SIMA EVCHARI-
STIA CONTRA HAERE-
sim Zuinglianam,

Ad Andream Volanum, praesentia cor-
poris D. N. IESV Christi, ex eodē
Sacramēto auferentē
Petri Scargæ Societatis IESV

LIBRI TRES.

i De conuersione substantiae panis & vini
in substantiam corporis & sanguinis Chris-
ti, quam Ecclesia Transubstantiationem
vocat.

ii De vera Christi corporis in eodem sacra-
mento Accaris praesentia.

iii De malorum in Ecclesia permissione, &
quod verē corpus Christi in Eucharistia
manducant.

VILNAE EX TYPOGRAPHIA,
& sumptibus Illus. D. Domini Nicolai Chris-
tophori Radziuili Ducis in Oliva. & Nie-
mce M. D. L. Marssalci. A. D. 1576.

Cum facultate superiorum.

treści teologiczno-polemicznej, jest pierwszą pracą Skargi, którą wydał z druku, jak widać z przedmowy. Jest ono odpowiedzią na pismo Andrzeja Wolana, przywódcy różnowierców na Litwie, zwrócone osobiście przeciwko Skardze pod tytułem: *Vera et orthodoxa veteris ecclesiae sententia de sacramento corporis et sanguinis Christi ad Petrum Skarga per Andream Volanum*. Typis Castri Loscensis 1574 (z drukarni aryańskiej w Łosku, posiadłości Kisków). Joch. 3910. Dzieło to przypisał Wolan bisk. Protasewiczowi. Dnia 1 sierpnia tegoż roku wyszedł drukowany zakaz czytania tego dzieła pod ekskomuniką. (Zakaz ten przytoczony przez Skargę w pierwszym rozdziale obecnego dzieła). W odpowiedzi na rzecz Wolana, dowodzi Skarga na podstawie Pisma św., którego Wolan nie odrzuca, i przytoczeniem świadectwa Augustyna św., na którego się Wolan powołuje: 1) że prawdziwą jest nauka Kościoła o tajemnicy, którą przeistoczeniem nazywa; 2) że ciało Chrystusowe prawdziwie obecne jest w sakramencie Ołtarza; i 3) że żli również wchodzą w skład Kościoła przez wiarę; a ta okoliczność, że przyjmują ciało Chrystusowe na swoje potępienie, dowodzi, że prawdziwe ciało Chrystusa przyjmują. Te dowody zawarł Skarga w trzech księgach, których streszczenie wypisał w tytule obecnego dzieła. Na końcu dzieła: Vilnae 1576. — Wydanie 1-e. — (Ł).

Bern. — Czapsk. — Czarn. — Czartor. — Jagiel. — Kórnik. — Krasin. — Ossol. — Praga U. — Pust. — Wied. D. — Warsz. U. — Zam.

2.

1577.

O Jedności Kościoła Bożego pod iednym Pasterzem.... W Wilnie.... 1577. — 8-o, 12 knl., 404, 8 knl.

Pierwsze dzieło Skargi pisane w języku polskim. Dzieło to należy do największych bibliograficznych rzadkości, znane dotychczas w pięciu egzemplarzach. Na odwr. k. t. herb Radziwiłłów. Na 5¹/₂ k. dedykacya ks. Konst. Ostrowskiemu (sic). To nie pomyłka druku, (jak chce Dzied. I, 266—272) — to forma także używana za Skargi, obok formy Ostrogski odnośnie do osoby księcia, jak również do miasta Ostroga. Sam Skarga na wstępie do Synodu Brzeskiego nazywa Terleckiego exarchą Ostrowskim. Również Broński w »Apocrisis« nazywa księcia Ostrowskim. Dedyk. datowana w Wilnie 7 lut. 1577. Następuje treść książki, wyliczenie 8-u albo 9-ciu zborów, nareszcie spis doktorów i historyków greckich, z których się tu wywód czyni. To wszystko kończy się na 10 k. pt. (której brakuje w egzempl. Ossol.). Ostatnia k. przedstawia godło Tow. Jez. z dewizą w otoku: *Jesus sole serenior et balsamo suavior*. Dzieło to składa się z trzech części. Cz. I. treści przeważnie dogmatycznej, w 14 rozdz. (1—152): O jedności kościoła Bożego

pod jednym Pasterzem. — Cz. II. treści przeważnie historycznej, w 20 rozdz. (153–330): O greckim od jedności kościoła Bożego y stolice Piotra św. odstąpieniu. (Rozdz. 12: Ktore artykuły iako herezye y kacerstwa Grekowie na Rzymski kościół kładli, przełożył Jan Łasicki na język łaciński; por. 1582 d). Cz. III. treści przeważnie etycznej w 11-u rozdz. (331–404): O przestrodze y upominaniu narodów Ruskich przy Grekach stojących, aby się z Kościołem świętym y z stolicą Rzymską ziednoczyli. (Rozdz. 2: Artykuły błędów tych, ktore się w Ruskim nabożeństwie nayduią, przełożył Jan Łasicki na język łaciński; por. 1582 d). Równoczesne tłumaczenie tej pracy Skargi z napisem: De unitate Ecclesiae sub uno Pastore, et de Graecorum ab eadem unitate discessione, znajduje się wśród rękopisów Rzymskiej bibl. Vittorio Emanuele pod sygnaturą 988. — Wydanie 1-e. — (V.).

Czarn. — Ossol. — Praga U. — Petersb. P. — Warsz. U.

O Jedności Kościoła Bożego pod jednym Pasterzem.

O Greckim od tej Jedności odstąpieniu.

Przestroga y upominanie do Narodów Ruskich/przy Grekach stojących: Rzecz Protka na trzy części rozdzielona Ceras przez K. Piotra Starge/Debrania Pana Jezusowego wydana.

Proszę Czytelnicy byli Jednością y miłością do siebie. Joan. 17.

3. 1579.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu. Część Pierwsza.... [Wilno] 1579. — b. w. m., 2 cz. fol. w jednej kolumnie. I cz.: 12 knl., 608;

II cz.: 2 knl., 1134. 3 knl.(?) W oryginale str. 609 i 1135. Pomyłona paginacja: 227, 218, 231, 237, 235, 238, 232; str. 275 wypuszczona, stąd ostatnie stronicy (verso) wykazują nieparzystą liczbę 609 i 1135.

Wydanie pomienione należy do największych rzadkości bibliograficznych. W dobrym stosunkowo stanie istnieje tylko w jednym egzemplarzu (Bibl. hr. Czarneckich w Rusku). Dwa inne egzemplarze uległy

W Wilnie /z Drukarni Jo. Krzysztofa Młodego pa. Mikołaja Chrystopha Radziwiła Marzałka W. Ruk. Lit. ii. Roku 1579

Zywotow Świetnych starého

y nowego zákonu z pismá świetcego y z poważnych
pisarzy y Doktorow fosićlnych wybranych.

Część Wtóra.

Do iáśnie króielmójnego Pána á Pána Wifoláia z Mielca Wotewody Podolskiego / wielkiego Hetmana
):(Rokonnego. ze.):(

Do ktorych Zywotow przydane sa niektore Duchowne Obro-
ty nauki przeciw kacerstwom bystszym tam gdzie sie Zywot Ecorego
):(Doktoro staroszytnego czeft.):(

Przez Księdza Piotra Skargę SOCIETATIS IESV przebra-
ne / wżycione y nauzyte Polu przelozone.

3 Drukarstew y nakładem Świateconego Pána Pána Mikoláia Chrifto-
fa Radwila w piatolá n. i. n. t. r. e. y w t. i. e. s. m. e. l. i. G. a. b. i. e. n. a. w. i. d. o. l. o. w. c. u. y. w. i. s. t. e. W. i. e. l-
kiego Alesiwá Licewskiego nawisłego i. n. a. r. s. k. a. l. á. z. c. Rok u p. 1579.

znacznemu uszkodzeniu (Bibl. Pawlik. od str. 13—1122, bibl. Krasin. 41—1071). Dzieło obecne znane jest bibliografom naszym tylko z przedmowy z r. 1579, powtarzanej w czterech idących po sobie wydaniach: 1585, 1592, 1598 i 1601. Tytuł przepisywano z drugiego wyd. (Dzied. I, 295; Bröwn 372; Kallenb. 260). Osiński (str. 11) przenosi to wyd. aż do roku 1571! — W porównaniu tego wydania

z następniemi zachodzi w niem znaczna różnica w układzie tekstu (por. 1585). K. t. przedstawiona tu w podobiznie 2-ej części z tego powodu, że w czasie, kiedy odbijano podobizny do niniejszej bibliografii, pierwsza część piszącemu była jeszcze niedostępna. Zresztą, wyjąwszy oznaczenia w tytule: Część pierwsza — Część wtóra — obie k. t. (recto) w niczem się od siebie nie różnią. Część I: odwrotna str. k. t. biała; na 1 k. pt. ded. Annie »Jagielownie«, datowana w Wilnie 16 sierpnia 1579. Na 5 k. nastp. Przedmowa: »Z czytania żywotów Świętych«. Na 7 k. pt. Modlitwa do Świętych: »Gwiazdy niebieskie«. Na

odwr. Pisarze żywotów i Doktorowie. Resztę k. zajmuje Rejestr. U spodu 10 k. pt. (verso) koniec Rejestru i początek odezwy do Bractwa Bożego Ciała płci oboiej w Wilnie, z zachętą do czytania Żywotów w czasie ich schadzek, — reszty brak. Ta odezwa znajduje się tylko w tem wydaniu. Czy więcej zajmowała miejsca nad jedną kartkę? Zdaje się, że nie. W porównaniu z nastp. wydaniem, znacznie tu więcej »Obroków duchownych« niż w tamtych. — Część II. K. t. taka jak w I cz.; herb Radziwiłłów — równie jak w pierwszej. Nad orlikiem NC (Nicol. Christ.) R(adiuillus). Na odwr. k. t. herb Mieleckich. Po bokach Gryfa w klejnocie i dołu tarczy N(icol.) M(ielecki) P(alat.)

P(odol.). Pod herbem 8 dystychów łacińskich, opiewających dzielność zdobywcy Połocka. Na k. pt. ded. Mik. Mieleckiemu H. W. K. datowana w Wilnie 10 paźdź. 1579. Rzadką tę dedykację można znaleźć w wydaniu Żywotów z r. 1881. W tekście brakuje trzech dni nastp. miesięcy: 24 września, 5 października i 8 listopada. — Przydatek. Na str. 1121: O męczennikach heretyckich; 1122: O męczennikach w Angliey; 1127: O męczennikach Societatis Jesu, y krotkie o początku zakonu tego z pisanía Laurentii Surii przypomnienie; 1131: O męczennikach francuskich. — Z Regestru rzeczy przedniejszych utrzymały się tylko dwie kartki (Świecom starzy heretycy przyganiáli). Z porównania z następnem wyd. wynikałoby, że więcej nad kartkę brakowaćby nie powinno. — Wydanie 1-e. — (FF.).

Czarn. — Krasień. — Pawlik.

4.

1582 a.

Siedm Filarow na ktorých stoi Katolicka nauka o przenaświęt-szym Sakramencie Ołtarza [Wilno] 1582. 8-o, 2 knl., 254, 8 knl.

Dzieło treści teologiczno-polemicznej, nadzwyczajnej rzadkości, wymierzone przeciw Wolanowi i nieznanemu dotychczas autorowi polskiego pisma pod tyt.: *Pedagogia*, które, jak się zdaje, znikło dla nas na zawsze bez śladu. Na odwr. str. k. t. kilka słów do czytelnika, i zaraz idzie w 7 punktach streszczenie nauki o Sakramencie Ołtarza, która ma być rozwiniętą i uzasadnioną w 7-u działach obecnego dzieła. Na odwr. 2 knl. godło Tow. Jez. — Praca ta Skargi nie jest tłumaczeniem, jak chce Wielewicki (1612, str. 82, 14), i wyszła z druku pierwiej aniżeli »*Artes duodecim*« (1582 b), a nie później jak chcą Dzied. (I, 363) i Kallb. (str. 250). Wielewicki mówi, że Skarga to dzieło napisał najpierw po łacinie, — to być bardzo może; — ale dodaje, że później po polsku je przełożył, a to się nie zgadza z świadectwem Skargi umieszczonem w tytule, że to co po łacinie dwakroć pisał, dla pojęcia pospolitego po polsku zebrał. Przecież dwóch rzeczy naraz tłumaczyć nie można. Zresztą sam układ naszego dzieła wyklucza przypuszczenie tłumaczenia. Treść każdego Filara składa się z dwóch części: w pierwszej przytacza Skarga słowa Wolana i »ciemnego Ministra«, a z ostatnich możnaby nawet zestawić szkic zaginionego dzieła; a w drugiej odpowiada na uczynione zarzuty na podstawie pomienionych wyżej dwóch dzieł łacińskich. Jedno z tych dzieł to utwór jego pod tyt.: »*Pro sacratissima Eucharistia*« (1576). Co do drugiego zachodzi trudność nierozwiązana. Dzied. i Kallb. przypuszczają, że tem drugim dziełem, na które powołuje się Skarga w tytule *Siedmiu Filarów*, jest jego utwór pod tyt.: »*Artes duodecim*« (1582 b). To jednak przypuszczenie stoi

w sprzeczności z przedmową do »Artes duodecim«. W tej przedmowie czytamy najwyraźniej: postquam stant inconvulsae — — columnae, quas etiam lingua materna anno eodem illustravimus. Z tego wynika, że polskie dzieło o »Filarach« wyszło pierwiej niż »Artes duodecim«, drukowane pod koniec roku; a zatem, drugim dziełem łacińskim, na które powołuje się Skarga w »Filarach«, nie mogły być »Artes«. A że musiało wyjść z druku już dawniej, dowodzi końcowy ustęp 1-go »Filara«, gdzie Skarga swych czytelników odsyła do swoich łacińskich o tymże przedmiocie książek. Przypuszczać możnaby zatem, że wyszły te »Septem columnae«, ale uległy temu samemu losowi, co »Pedagogia« nieznanego autora. — Nies. (718 —3) mylnie przytacza tyt. łacińskiego dzieła: Septem columnae quibus fundatur ecclesia itd. Za nim poszli Siarcz. 24. Jocher 3918, Brown 373—9. Kallb. 247—5 i inni. Drukarz Mart. Kazymiriensis Dzieduszyckiemu nieznany. Druki jego należą do największych rzadkości. Znane są jeszcze dwa jego druki Wileńskie z 1581 roku. Wszystkie trzy wymienia Wierzb. 2698, 2702 i 2723. — Wydanie 1-e. — (N.). Czarn. — Czartor. — Jagiel. — Kórnik. — Ossol. — Petersb. P. — Warsz. U.

5.

1582 b.

Artes duodecim | Sacramentarium seu | Zvinglicaluini-
starum | Vilnae [1582]. b. w. r., 4-o, 16 knl., 444, 6 knl.

SIEDM FILAROW
Na ftorych
stoi Kátoliccka náuka o
przenaswieszczyim SA-
kramentie Oltarza

POSTAWIONE PRZE-
ciw náuce Zwingliáńskiej, Cálwínskiej
ledrzeiá Wolaná, y przeciw Pedagoiej
teraz po Polsku wydány, iednego
ciemnego Ministrá, z cie-
mney Drukárnicy.

Przez Ksiedza Piotra Skarge /
Kaptana SOCIETATIS IESV,
ktory to co po Lacinie przeciw te-
muż Wolanowi dwakróć pisał /
dla poiecia pospolitego po i
Polsku zebrał.

z Drukárni y nakładem Oświeconego
Ksiazęcia Mikołaja Krzysztofa Radzi-
wiła / najwyższego Marszałka W. R. L.

Anno Dñi, M. D. LXXXII.

Martinus Kazymiriën.

Inscriptio Aut. Coll. S. J. A. / 1582

Pomyłona o 20 str. paginacya: 399, 380—424. (Mylną ostatnią str. 424 przytacza też i Wierzb. w swem dziele pod liczb. 420.

Jest to drugie dzieło Skargi w języku łacińskim, napisane w obronie Eucharystyi, przeciw Wolanowi. Powód do polemiki dał Wolan wyda-

ARTES DVODECIM
SACRAMEN-
TARIORVM SEV
ZVINGLILOCALVINISTARVM
quibus oppugnant, & totidem Arma Ca-
tholicorum quibus propugnant præsen-
tiam Corporis D. N. IESV Chri-
sti in Eucharistia.

*Contra Andream Volanum huius Heretica pestis in Li-
tuania Archiministrum Authore Petro Scarga
Præbitero SOCIETATIS IESV.*

VILNÆ

Typis & sumptibus Illustrissimi D. D. Nicol: Christo:
Radiuili Ducis Olicæ & Niesuis M, D, L.
Supremi Marschalci,

króla Stefana: Wilcze Zęby. Pod herbem dystych łaciński. Na 12-u k. pt. ded. królowi Stefanowi, datowana w Rydze 31 paźdz. 1582. Po ded. na trzech str. słowo do czytelnika. Tu się dowiadujemy, że »Siedm Filarów« wydał już Skarga poprzednio po polsku w tym samym roku

niem pisma, wymierzonego wprost przeciw Skardze i Franciszkowi Turriani z napisem: De fensio verae, orthodoxae veterisque in ecclesia sententiae de Sacramento corporis et sanguinis D. N. Jesu Christi, veraque eius in Coena sua praesentia. Łosci Litavorum. 1579. (Z drukarni aryańskiej w Łosku, posiadłości Kisków). Wierzb. 2675. To dzieło wyszło z odmienną też k. t. (zob. Nr. następny). Trzecią odmianę tytułu: Duodecim artes et imposturae itd. mają wydania z lat 1610 a, 1707 i 1738 c. Na k. t. nie ma wyrażonego roku. Litery M. D. L. u spodu k. t. wziął Sobieszcz. 6 — za cyfry, i utworzył z nich rok wydania 1550! Na odwr. k. t. herb

(postquam stant inconvulsae columnae, quas etiam lingua materna anno eodem illustravimus). Następuje treść dwunastu wybiegów ze strony Sakramentarzy celem obalenia dogmatu Eucharystyi — i tyleż silnych dowodów na jej poparcie. Rozwinięcie tej treści stanowi osnowę obecnego dzieła. Po samej osnowie idą dwa dodatki: jeden na 4-ch załedwie str. — to Index; drugi na 42 str. — to Appendix. Co do pierwszego dodatku utrzymują się uporczywie, aż do ostatnich czasów, dwa błędy, czekające sprostowania. Najpierw, ten Index nie jest samodzielnym dziełem; powtórę, przytaczany przez naszych bibliografów rok jego wydania 1576 (!) jest zupełnie błędny. Tytuł jego taki: *Contradictionum et antilogiarum scholae Caluinisticae Andreae Volani Index* (od str. 398—402, mylnie 398—382). Tu przytacza Skarga 14 zdań Wolana, wyjętych z osnowy omawianego co dopiero dzieła, i dowodzi mu w nich samemu z sobą sprzeczności. Ten dodatek więc nie mógł wyjść ani sam ani osobno przed rokiem 1582. Błąd ten wprowadził pierwszy Brown 372, 2. Za nim poszli Sobieszcz. 1, Estr. VIII, 1576, Kallb. 233, 2, Finkel 15317. Od str. 402—444, (mylnie 382—424) odpiera Skarga całą powódź zelżywości miotanych przez Wolana na wszystko co katolickie z powagą i spokojem, w dodatku z napisem: *Appendix de conuiciis, calumniis et quibusdam digressionibus aduersarii*. Ten Appendix raz tylko był drukowany. Na końcu, po indeksie powtórzono: *Vilnae, typis et sumptibus Illustr. D. D. N. Chr. Radiuilli. MDLXXXII.* — Wydanie 1-e. — (M.).

Czarn. — Jagiel. — Jez. — Warsz. U.

6. 1582 c.

Artes duodecim | Sacramentaliorum seu Zuin|glicocaluinistarum.... Vilnae [1582] b. w. r.

Odmienna k. t. poprzedniego druku. Jest jeszcze trzeci odmienny tytuł tego samego dzieła w Kazaniach Przygodnych z r. 1610 a w łacińskim dodatku, str. 91: *Duodecim artes et imposturae Caluinistarum*, itd. Wielewicki przytacza ten tytuł z pamięci: *De decem (sic) imposturis Caluinistarum* (1582, str. 27). Edidit duodecim imposturas Caluinistarum (1612, str. 77, i str. 82, 17).

Czarn. — Czartor. — Praga Str. — Warsz. U. — (Niewiedzieć którą z tych dwu k. t. mają): Bawor. — Gniez. — Kórnik. — Krak. A. — Krasin. — Lwów U. — Pawlik. — Praga U. — Przedz. — Raczyn. — Zam.

7. 1582 d.

Appendix Scargae Jesuitae de Russorum erroribus et causis propter quas Graeci a Romana ecclesia defecerunt.

Stanowi 6 rozdział dzieła wydanego przez Jana Łasickiego pod tytułem: De Russorum, Moscovitarum et Tartarorum religione, sacrificiis, nuptiarum funerumque ritu. Spirae. Excudebat Bernardus d'Albinus

Anno MDLXXXII.

4-o 4 knl., 295 13 knl. Ten rozdział str. 220 — 40 jest tłumaczeniem dwu ustępów P. Skargi, wyjętych z jego dzieła o Jedności kościoła Bożego, a mianowicie: z Rozdziału 12, części II-ej: Które artykuły iako herezye y kacerstwa Grekowie na Rzymski kościół kładli; i Rozdz. 2, części III-ej: Artykuły błędów tych, które się w Ruskim nabożeństwie nayduią. Por. 1577. Myli się więc Dzieduszycki (I, 345) utrzymując, że dodatek ten już w roku 1581 Skarga wypracował (1882 e).

Czartor.

8. 1584.

Dziesięć wywodów dla których Edmundus Kam-

ARTES DVODECIM
SACRAMENTA
RIORVM SEV ZVIN
GLIOCALVINISTARVM, QVI
bus oppugnant, & totidem ARMA CA-
THOLICORVM quibus propu-
gnant praesentiam Corporis
D. N. IESV Christi in
Eucharistia.

*Contra Andream Volanum huius haereticae pestis in
Lituania Archiminiſtrum.*

Authore Petro Scarga Presbytero
Societatis IESV.

Vilnae
Typis & sumptibus Illustrissimi Domini,
D. Nicolai Christophori Radiuili, Du-
cis Olycae & Nefuis. M. D. L.
supremi Marschalci.

pianus z Londynu Societatis Jesu wszystkie heretiki co nau-
czeńsze w Angliey na dysputatią około wiary wyzwał.... Wilno
1584 b. w. n. 16-o, 66 knl., sygn. R₁₁.

Tłumaczenie sławnych »Decem rationes« Edm. Kampiana, przesłanych r. 1581 akademii w Oxfordzie i Cambridge. Przekład Skargi należy do największych rzadkości bibliograficznych. Dzieduszycki go nie zna. Kllnb. (str. 237) mówi, że dziełko to dziś nieznane zupełnie. Osiń. 91 (114) widział je w bibl. Poryckiej. Dotychczas znane w trzech tylko egzemplarzach. Pismo Kampiana należy do najznakomitszych dzieł apologetycznych. W niniejszem tłumaczeniu przedmowa Skargi na 3 k. pt. kreśli nam stan kościoła katolickiego w Anglii za przesładowania Elżbiety. Następuje sygn. B list Edm. Kampiana do Rady i Senatu; sygn. C (verso) list do Generała zakonu (Claud. Aquaviva); sygn. D (verso) odezwa do członków Akademii w Oxfordzie i Cambridge; sygn. D₄. Dziesięć przyczyn wyzwania uczonych na dysputację. Zamknięcie kończy życzeniem: Dobrze się mieście W Cosmopolu (sic) 1581. Od sygn. O₃ rozpoczyna się: Męczeństwo tegoż Kampiana, skreślone przez samego Skargę. E. Kampian poniósł śmierć męczeńską 1 grudnia 1581, a w r. 1886 policzony był przez kościół w poczet błogosławionych. Skarga nie zapomniał o nim w Żywotach. W drugim wyd. z r. 1585 umieścił go w Przydatku (str. 1130) w pośród męczenników angielskich; a od r. 1603 i nast. przeznaczył mu w Przydatku osobne miejsce. — W tym samym roku 1584 ogłosił w Wilnie lekarz Anny Jagiellonki Gaspar Wilkowski, przekład wymienionego dzieła z podobnym napisem: »Dziesięć mocnych dowodów«. (Ossol. 7020). Brown. (374, 11) nieustannie odnosi to dzieło do r. 1583 i przypisuje je również Skardze. Zał. (721) powtórzył ten błąd za Brownem. Ob. Dodatek.

Czarn. — Czart. — Warsz. U.

Dziesięć Wywodów. ²

Dla Rectorch

Edmundus Kampionus

z Londynu SOCIETATIS

IESV wszystkie Czerckie co nauczają

się w Anglii; na Dofusuracii ofols

wiary wyzwał; pisanie oo niego do

Akademii Ofsousciskiej y

Kantabryjskiej.

A dla lepszego zrozumienia rzeczy po-

łożone są na przodku dwa listy jego, jeden

do Rad y Senatu Królestwa Angielskiego,

Drugi do Generali Societatis Iesu.

A na końcu, Męczeństwa jego

krótka historia dolo-

na jest

W V I L N I E,

W Drukarni Oświeconego Pana i P.

Mikołaja Chrystofa Radziwiła Księ-

ęcia na Olyce y Ciechanowie W.

R. 1. Marszałka Wielkiego.

M D L X X X I I I I.

Inryem Gata. Collis. Doc. Jesu.

1130) w pośród męczenników angielskich; a od r. 1603 i nast. przeznaczył mu w Przydatku osobne miejsce. — W tym samym roku 1584 ogłosił w Wilnie lekarz Anny Jagiellonki Gaspar Wilkowski, przekład wymienionego dzieła z podobnym napisem: »Dziesięć mocnych dowodów«. (Ossol. 7020). Brown. (374, 11) nieustannie odnosi to dzieło do r. 1583 i przypisuje je również Skardze. Zał. (721) powtórzył ten błąd za Brownem. Ob. Dodatek.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok: wybrane z poważnych Pisarzow y Doktorow kościelnych, ktorych imiona wyższey*) położone są. Do ktorych przydane są niektóre duchowne obroki y nauki przeciw kacerstwom dzisieyszym tam gdzie się żywot ktorego Doktora starożytnego położył. K temu kazania krotkie na ty święta, ktore pewny dzień w miesiącu maią.

Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczy-nione, y w język polski przełożone. Teraz znowu przez nie-goż przeglądane y rozszerzone, z dozwoleń Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, z drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1585.

2 cz. fol. — I. cz. 12 knl. 586. II cz. 2 knl. 1139. 6 knl. (Wierzb. 1636 podaje mylną liczbę str. 1143). Kartki tyt. obu części tego wyd. i trzech następnych z 1592, 1598 i 1601 są zdobne medalionami w rodzaju k. t. pierwszego wyd. Kazań na niedziele i święta z 1595 r.

Wstęp do żywotów ten sam jak w pierwszym wydaniu. Tekst drukowany w jednej kolumnie, jak w pierwszym. W I cz. ubyłoby wiele »Obroków duchownych«, przybył natomiast żywot św. Macieja 24 lut. W miesiącu marcu wyjęto żywot Jadama y Jawy z swojego miejsca, które zajmował w pierwszym wydaniu (w dwu częściach 23 i 24 marca) i umieszczono go na wstępie marca, przez co porządek żywotów uległ przesunięciu, a na opróżnione jedno miejsce przeniesiono z 23 paźdz. św. Malcha na dzień 31 marca. W II cz. na k. pt. umieszczono ded. wielkiej dobrodziejki zakonu Jezuitów, Annie z Lipnika Kormanickiej, kasztelance Czchowskiej, datowaną w Krakowie 21 czerwca 1585. Ta ded. powtarza się na tem samym miejscu aż do 11-go wyd. z r. 1644. Przybyły w tem wyd. oprócz wielu Obroków duchownych następne żywoty: św. Anna (26 lpc.), św. Jan Kapistran (23 paźdz.), kazanie na dzień Zaduszny (2 lstp.) św. Salomea (6 lstp.), św. Kinga (Kunegunda 7 lstp.), Wielebny Beda (8 lstp.), Poświęcenie kościoła Lateńskiego (9 lstp.), św. Ireneusz (3 grdn.), św. Lidwina (21 grdn.). Przydatek o męczennikach angielskich cokolwiek rozszerzony. Na str. 1130 wśród tekstu żywot Edm. Kampiana (por. 1584). Porządek dwóch ostatnich ustępów w Przydatku przemieniony: najprzód idą męczennicy

*) »wyższey« czytamy w obu częściach pięciu pierwszych wyd. (z wyjątkiem wyd. z r. 1592). Od r. 1603 zmieniono ten wyraz na »niżey«. Początek tytułu tego wydania powtarza się w następnych.

francuscy, a koniec zamykają męczennicy Soc. Jesu y krotkie o początku zakonu tego z pisania Laurentii Surii przypomnienie. Na końcu dzieła powtórzone: W Krakowie, z drukarni Andrzej. Piotrkowczyka R. P. 1585. Myli się Dzied. (I, 296 nota) twierdząc, że przedmowę o męczennikach heretyckich w tym tylko wyd. drukowano. Można ją czytać w pierwszym i czterech następ. wydaniach. — Wydanie 2-e. — (FF.).
Czartor. — Jagiel. — Krasin. — Ossol. — Przedz. — Warsz. U. — Zam.

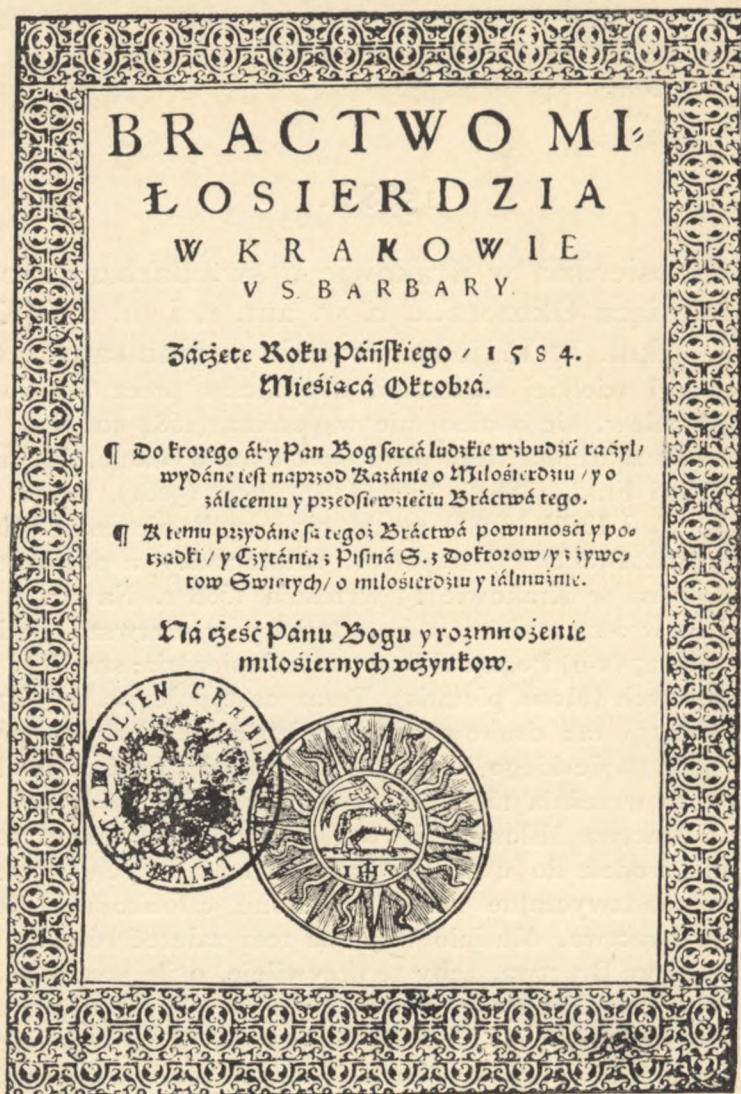
10.

1588 a.

Bractwo miłosierdzia w Krakowie u św. Barbary zaczęte R. P. 1584, miesiąca Oktobra.... b. w. aut. r. i m. dr. (Kraków, 1588), 4-o, 4 knl. 37 k. jednostronnie paginowanych.

Dzieło Skargi wielkiej rzadkości, dotychczas przez nikogo jeszcze nieopisane. Wielew. nic o niem nie wspomina (1584 str. 67). Rostow. 456, mięsza rok założenia Bractwa 1584 z datą wydania. Za nim idzie Estr. VIII 1584 i Fnkl. 13882.; Nies. (18), Joch. (9061), Dzied. (II, 46), Brown (374, 13) i Kallb. (280) wcale tego wyd. nie znają. Na 4 knl. ded. poświęcona Bractwu z napisem: »Maluczkiey a powinney pracy moiey«, datowana w Krakowie 19 września 1588 r. Na str. 1 Kazanie o miłosierdziu w 3 cz., miane u św. Barbary w pierwszą niedzielę po Świątkach. Str. 27 (v-o) Porządki Bractwa miłosierdzia; str. 33 (v-o) O komorze potrzebnych (Mons pietatis). Teraz następuje str. 34—37 (verso) pierwszy i ostatni raz drukowane potwierdzenie Bractwa przez ówczesnego legata papieskiego Hipolita Aldobrandini (późniejszy Klemens VIII) z dnia 28 września 1588, w języku łacińskim. Oryginał znajduje się w Arch. Bractwa Miłosierdzia w Krakowie. Dokument ten może posłużyć jako środek do ustalenia daty wydania obecnego dzieła. Są tam zawarte nadzwyczajne łaski, udzielone członkom wchodzącym w skład tego Bractwa. Musiało więc na tem zależeć również wydawcom jak członkom Bractwa, żeby te przywileje, o ile możności, wyszły najrychlej z druku. Nie mając zatem żadnych skądinąd pewniejszych danych, możemy rok 1588 uważać za datę wyjścia tego pierwszego wydania. Idzie teraz o imię drukarza. Polk. 28 przedrukowawszy z Archiwum Bractwa Miłosierdzia zatwierdzenie Aldobrandiniego, o którym mylną robi uwagę, że nigdy nie było przedrukowane, wymienia drukarza obecnego dzieła w osobie Fr. Cezarego. To jednak zbyt wczesnie na Cezarego (zob. niżej: Żołnierskie nabożeństwo z r. 1618 b). W wątpliwości co do drukarza, możnaby raczej się zgodzić na Piotrkowczyka, zwyczajnego drukarza dzieł Skargi. Do porównania posłuży

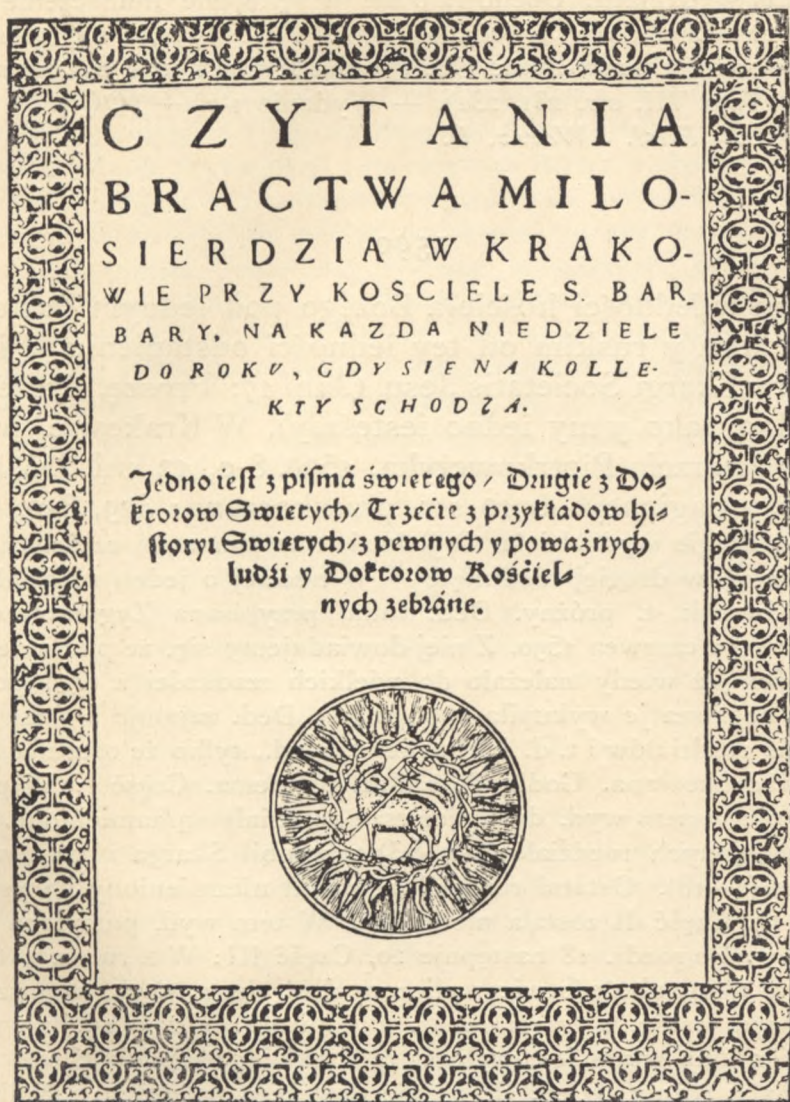
druk jego z r. 1588 pod t.: Oratio in exequias funebres Stephani I. Poloniae regis, Martini Laterna S. J. (Czartor., Ossol.) który na k. t. podobną przedstawia winietę. Wydanie obecne znajduje się w gali-

cyjских bibliotekach w jednym tylko egzemplarzu dobrze zachowa-
nym, p. Zygmunta Pusłowskiego w Krakowie. W bibl. Czartor. brakuje
końca a w bibl. Un. Lwow. Kazania o miłosierdziu. — Wydanie 1-e.
(GG.).

Czarn. — Czartor. — Kórnik. — Pusł. — Lwów. U. — Warsz. U. — Zam.

Czytania Bractwa miłosierdzia w Krakowie przy kościele
św. Barbary na każdą niedzielę b. w. aut. r. i m. dr. (Kra-

ków 1588), 4-o k. t. i 62 k. jednostronnie paginowanych.

Dzieło Skargi niesłuchanej rzadkości przez nikogo dotychczas nie-
opisane, żadnemu bibliografowi, o ile wiem, nieznanie. Oprawne razem
z dziełem: Bractwo miłosierdzia (1588 a) nie zwracało na się niczyjej

uwagi. Zawiera na 40 niedziel 40 czytań, każde w 3 częściach wyrażonych w tytule. Czytania te drukowane były w pierwszych wydaniach razem z dziełem: Bractwo miłosierdzia; w późniejszych wyd. wymienionych poniżej, wychodziły osobno; w ogólnej liczbie, w osiemnastu dotychczas wydaniach. Dochoowało się w rękopisie tłumaczenie białoruskie tych »Czytań« w Synodalnej Bibl. w Moskwie, z napisem: Поученія о братолюбіи и нищелюбіи. Ob. Русская Историческая Библиотека. Petersburg. Tom VII, str. 231, 232). — Wydanie 1-e. — (QQ.).

Lwów U. — Puł. — Warsz. U.

12.

1590.

O rządzie y iedności kościoła Bożego pod iednym Pasterzem y o greckim y ruskim od tey iedności odstąpieniu. Pisanie X. Piotra Skargi Societatis Jesu (Jan. 17: Proszę, oycze, aby byli iedno, iako y my iedno iesteśmy). W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka. 1590. 8-o, 12 knl. 353. 6 knl. Pomyłona paginacya o 10 str. przeskoczona: 329, 340.

Jest to drugie wyd. dzieła: O jedności: w pierwszej części znacznie zmienione — w drugiej nietknięte — w trzeciej o jeden rozdział skrócone. Odwr. k. t. próżny. Ded. inna, przypisana Zygmuntowi III. z Warszawy 1 czerwca 1590. Z niej dowiadujemy się, że pierwsze wyd. O jedności już wtedy należało do wielkich rzadkości z tego powodu że »Rus bogatsza je wykupiła y popaliła«. Ded. zajmuje 5½ k. Następuje treść rozdziałów i t. d. jak w pierw. wyd., tylko że ostatnia kartka (recto) zadrukowana. Godła Tow. Jez. tu niema. Część I: W porównaniu z pierwszym wyd. dwa pierwsze rozdziały są zamienione. Jednaście następnych rozdziałów (3—13) przerobił Skarga i rozszerzył do szesnastu (3—18). Ostatni rozdział 14 został niezmieniony i występuje tu jako 19. Część II została nietknięta. W tem wyd. pomyłona liczba rozdziałów. Po rozdz. 18 następuje 20. Część III: W 2 rozdz. z 19 błędów w ruskiem nabożeństwie, wyliczonych w pierw. wyd., wypuszczono w tem wyd. sześć, a trzeci rozdz. z napisem: »Isz o wielkie rzeczy idzie, a isz inna wiara iest w Rusi za Greki idącemi« skreślono tu zupełnie. Tych różnic Dzied. II, 55 nie dostrzega należycie a Kallb. 252 pomija je wcale. W wyd. Petersburskiem (por. 1882 b) uwzględniono je w dopełnieniach od str. 527—580. — Wydanie 2-e. — (V.).

Czaps. — Czarn. — Czartor. — Jagiel. — Jez. — Kórnik. — Krak. A. — Ossol. — Warsz. U. — Zam.

Upominanie do Ewangelików y do wszystkich społem nie Katholików W Krakowie 1592 b. w. aut. 4-o. z k. t. str. 88.

Dzieło treści polemicznej wymierzone przeciw różnowiercom, którzy z powodu rozwalonego ich zboru przy ul. św. Jana w Krakowie w miesiącu maju 1591 roku, krwawą wywarli zemstę na katolickiej ludności. Ponieważ to zajęcie dało hasło do walki religijnej, zwłaszcza dla różnowierców, powołujących się na złamanie Warszawskiej konfederacji z 1573 roku, Skarga wystąpił w pomienionem dziele w celu uśmierzenia wzburzonych umysłów i zażegnania grożącego katolikom niebezpieczeństwa. Konfederacyi nie przyznaje prawa, zresztą zburzenie Brogu w niczem nie ubliża konfederacyi. Sami różnowiercy ponoszą winę za wszystkie zaburzenia, których Korona i Litwa w ostatnich czasach stała się widownią. Krzywdy, których różnowiercy doznają od katolików, nie mogą iść w porównanie z temi, których się dopuszczają różnowiercy. Od str. 51 następuje: Przestroga do Katholików o zachowaniu się z Heretyki. — To dzieło doczekało się sześciu wydań. Późniejsze wydania w dziełach zbiorowych mają tytuł cokolwiek odmienny. Z r. 1600: Upominanie do Ewangelików y inych Niekatholików z strony zboru Krakowskiego zburzonego R. P. 1591 y przestroga do Katholików o zachowaniu się z nimi. — Z roku 1610: Upominanie do Ewangelików o zburzenie Zboru Krakowskiego i t. d. Być może, że to było powodem, że u Fnlk. 15317 odpowiednio do dwu odmiennych tytułów utworzono dwa odrębne wydania. Tekst wydania z r. 1600 a (Kazania o siedmi Sakramentach str. 444) znacznie się różni od tekstu pierwotnego. Początek i ustępy końcowe — te same; ale kiedy w wydaniu z r. 1592, główna treść dzieła rozbrzmiewa walką przeciw konfederacyi, to w wydaniu z r. 1600, na pierwszym planie występuje sprawa rozwalonego Brogu w Krakowie. — Późniejsze wydania przedrukowano na podstawie tego ostatniego. Jako odpowiedź na pomienione dzieło Skargi, wydali różnowiercy pismo z napisem: Respons w dorywczą dany na Upominanie do Ewangelików o zburzenie Zboru Krakowskiego, y na Przestroge do Katholików od kogoś uczynioną w r. 1592. (Jagiell. Czartor.). — Wydanie 1-e. — (Q.).

Czartor. — Gdańsk. — Kórnik. — Krasin. — Lwów U. — Ossol. — Warsz. U.

Upominanie do Ewangelików y do wszystkich społem nie Katholików W Poznaniu. MDXCII. B. w. aut. 4-o. z k. t. str. 88.

VPOMINANIE
DO EWANYELIKOW,
Y DO WSZYSTKICH SPOLEM
nie Kátholikow,

Jż o skáżenie Zborow KRAKOWSKICH
gniewać sie/ y nic nowego y burzliwego
zaczynác niemáią.

W Krakowie /

W Architypograph: Króla J^o M. y Kościelnéy/
Łazarzowéy, Roku Pánstkiego

1592.

V P O M I N A N I E ^{o.}_{i.}
D O E V V A N G E L I K O V V,
Y D O W S Z Y S T K I C H S P O L E M
nie K á t h o l i k o v v,

o s k á ż e n i e Z b o r o w K a k o w s k i c h g n i e w á ć s i e / y
n i c n o w e g o y b u r z l i w e g o z a c z y n á ć
n i e m a i a.

W P O Ż N A N I V,
Y W d o w y y D z i e d z i c o w J a n á W o l c r a b á /
R o k u P a ñ s k i e g o.

M. D. X C I I.

Dziełko drukowane tego samego roku, jak poprzednie. — Wydanie 2-e. — (Q.). Nadzwyczajnej rzadkości.

Czarn. — Kórnik. — Ossol. — Warsz. U. — Zam.

15.

1592 c.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu.... [itd. jak 1585]. Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczynione, y w ięzyk polski przełożone. — Teraz znowu przez niegoż przeglądane, y trzeci raz w druk podane. Z dozwoleńiem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, z drukarniey Andrzeja Piotrkowczyka Roku P. 1592.

2 cz. fol. — I cz. 14 knl., 604.

Wydanie to należy do najrzadszych dzieł Skargi; przez długi czas leżało w ukryciu. Pierwszą o niem wiadomość ogłosił Dr. Wł. Wisłocki, kustosz natenczas bibl. Ossolińskich, w Roczniku dla Archeologów, Numizmatyków i Bibliografów Polskich na r. 1870, wydanym przez St. Krzyżanowskiego w Krakowie, 1873. — Jest to przedruk wydania z r. 1585 — tylko że w dwu kolumnach, jak wszystkie wyd. późniejsze. Karta tyt. ozdobna jak w wyd. poprzedniem. Na odwr. k. t. tarcza Jagiellońska z herbem Sforzów w pośrodku. Na wstępie po ded. Annie Jagielonce, przydał Skarga w tem wyd. na 3 i 4 k. pt. drugą ded. poświęconą Annie Rakuszance, pierwszej żonie Zygmunta III, datowaną w Warszawie 30 listopada 1592, ciekawą z tego względu, że w niej nawołuje Skarga królowę do uczenia się języka swoich poddanych. Dedykację tę przedrukowano w pomienionym Roczniku na str. 197—202. Można ją znaleźć również w wyd. Żywotów z r. 1881. — Toż: II cz. Kraków. 1593.

Czartor. — Ossol.

(15).

1593.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu... [itd. jak 1585]. Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczynione, y w ięzyk polski przełożone. — Teraz znowu przez niegoż przeglądane, y trzeci raz w druk podane. Z dozwoleńiem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, z drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka Roku P. 1593.

2 cz. fol. — II cz. 2 knl. 1176. 6 knl.

K. t. ozdobna jak w I cz. Odwr. k. t. czysty. Na 2 k. pt. dedyk. Annie Kormanickiej, jak w wyd. drugim. Na końcu dzieła powtórzone:

W Krakowie, z drukarni Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1592 (sic). Dzieło to znane jest dotychczas w dwóch tylko egzemplarzach. — Wydanie 3-e. — (FF.). Toż: I cz. Kraków. 1592 c.

Czartor. — Ossol.

16.

1595 a.

Proces Konfoederaciy [winieta]. Roku Pańskiego 1595. b. w. aut. i m. dr. 4-o 20 knl.

PROCES KONFOEDE- RACIEY.

Na odwr. k. t. wstęp łaciński, wyjęty z listu Bezy (Epist. Theol. p. 20), w którym drwi sobie z polskiej tolerancyi. Ustęp ten przytacza Skarga również w kazaniu na 5 niedz. po 3 Królach (cz. I, 5 ust. od końca). Dziełko obecne, treści polemicznej, zwalcza konfederacyę Warszawską z r. 1573, której się domagali różniowiercy ponownie na sejmie tegorocznym (od 6 lutego do 21 marca). Wielewicki (1595 str. 200) podaje nawet dokładną datę wydania: w Krakowie 24 lutego 1595. — Treść dziełka, zawarta w 4-ch cz. następująca: cz. I. O wolności na odmianę religii; cz. II. O penowaniu (karaniu); cz. III. Do

Roku Pańskiego /

1 5 9 5.

jakiego pokoju zmierza konfederacya; cz. IV. O szkodach, wyrządzanych przez konfederacyę religii i państwu. Dziełko to, nadzwyczajnej rzadkości, nie doczekało się już przedruku. To co Dzied. mówi o tem wyd. (II. 101, 73) a za nim Kallb. (354) odnosi się tylko do Procesu na

Wzrost
na Niedziele y Świe-
tą / całego Roku.

X. PIOTRA SKARGI,

Societatis IESV.

¶ Teraz znnowu trzeci raz w druk podane : z przy-
daniem Wykładu na początek Ewangelii Jana 1.

¶ Dwa są przy nich Regestry. Jeden do nauk na
zmocnienie Katołickiej wiary : A drugi do
naprawy obyczajów słuszacy.

Za dozwoleniem Starżych.

Cum Gratia & Privilegio S. R. M.

W KRAKOWIE,

W Drukarnicy Andrzeia Piotrkowczyka. Ro-
ku Pańskiego / 1602.

Konfederacyę (ob. 1596). Przeciw temu pismu ogłosili różnowiercy odpowiedź z napisem: Obrona przeciw Processowi Confoederacyey, theraz pod seymem Krakowskim wydanemu, w ktorym iest iasne okazanie, że Ewangelicy Confoederacyey syę upominaiąc, nie żadney inszey rzeczy żadaia y pragną, iedno samego pokoiu. (Ossol.) (R.).

Czarn. — Czartor. — Gdańsk. — Jagiel. — Ossol. — Warsz. U. — Zam.

17. 1595 b.

Kazania na niedziele y święta całego roku.... Kraków 1595. 3 części in fol. 4 knl. 656. 6 knl. Regestru.

K. t. obwiedziona ramką z medalionów, wyobrażających sceny z Piśma św. Na odwr. k. t. tarcza herbowa Jagiellonów ze Snopkiem Wazów w pośrodku. Na 3-ch k. pt. dedykacja Zygmuntowi III, datowana w Krakowie 1 sierpnia 1595. Część I. 1—272 zawiera kazania od 1 niedz. Adw. do wtorku świątecznego. Część II. 272—458 od Trójcy św. do Poświęcenia kościoła. Część III. 458—656 od św. Andrzeja do św. Katarzyny. Na 6 knl. podwójny Regestr. Kazań w tem wyd. wszystkich jest 94 (61 na niedziele, 33 na święta). Dzied. II. 182, przytaczając liczbę 95, miał zapewne pod ręką wydanie 3-e z r. 1602. — Wydanie 1-e. — (KK.).

Czartor. — Jagiel. — Jez. — Krasin. — Ossol. — Pustł. — Warsz. U. — Zam.

18. 1596.

Proces na Konfoederacją.... Roku Pańskiego 1596. b. w. m. i ant. 4-o k. t. i str. 70. Na odwr. k. t. ustęp z listu Bezy (por. 1595a) [*zob. podobiznę na str. 24*].

Dzieło polemiczne nadzwyczajnej rzadkości, napisane w odpowiedzi na książkę różnowierców z napisem: Obrona przeciw Processowi Confoederacyey, wydaną przeciw Skardze 1595 r. w Krakowie. — Jest to powtórzenie poprzedniego dzieła Skargi pod t.: Proces Konfoederacyey, również w czterech częściach, jak tamto. Pierwsza część i czwarta zostały nietknięte; ale część druga i trzecia tak są rozszerzone, że obecną pracę uważać należy za dzieło odrębne. Przeciw temu pismu wydali różnowiercy odpowiedź z napisem: Obrona powtorzona Confoederacyey i Processu, napisana naprzeciwno książce nieiakiey pod tytułem Processu na Confoederacyą z poprawą y odprawą pod seymem walnym koronnym Warszawskim, roku tego 1596, wydaney (Ossol.). Podany u Finkla (7812) rok 1573, jako data wydania, należy odnieść do czasu zawarcia konfederacyi. — Wydanie 1-e. — (S.).

Gdańsk. — Kórń. — Ossol. — Pawlik. — Warsz. U.

Kazania na niedziele y święta całego roku od X. Piotra Skargi Societatis Jesu. Znowu od niego przeyrzane. Z przydatkiem

P R O C E S
N A K O N F O E.
D E R A C I A,

Z poprąwa y odprąwa przeciwniká/
ktory sie ozwał ganiąc wywody
przeciw tej Konf: ktoremi sie
ona słuſznie bmarża.

Roku Pańskiego

1 5 9 6.

kilku kazań seymowych y Kazania na pogrzebie Krolowey J. M. starey. Za dozwoleнием Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1597. — 5 cz. fol. 4 knl., 716, 6 knl., 737.

K. t. i odwr. k. t. jak w pierwszym wydaniu. Wydanie to, dość rzadkie, dotychczas należyćie jeszcze nie opisane. Joch. 4445 b. wymienia je wprawdzie, ale nie miał go w ręku. Opisując inne dzieło — o siedmi Sakr. z r. 1600 — znalazł tam cudzą kartkę z kazaniem Tucyusza

ze str. 715 i otwarcie się przyznaje, że nie wie skąd się tam wzięła. Ołóż ta kartka należy do obecnego wydania. Dzied. II. 182 przytacza je za Niesieckim — inni za Dzieduszyckim. Trzy pierwsze części obejmują kazania na niedziele i święta i są przedrukiem pierwszego

wydania z roku 1595 z drobnemi wypuszczeniami na dzień św. Bartłomieja i św. Katarzyny; ale kończą się na tej samej str. 656, jak w pierwszym. Czwarta część od str. 657 do str. 716 zawiera pierwsze wyd. Kazań Sejmowych — kazanie na pogrzebie Anny Jagielonki — i kazanie krótkie o męce Pańskiej tłumaczone przez Skargę z łacińskiego. — Str. 657. Kazania seymowe tegoż X. Piotra Skargi Soc. Jesu. Pierwsze na początku seymu, przy św. Mszy seymowej. 664: Kaz. wtore. O miłości ku oyczyźnie, y o pierwszej chorobie rzeczyposp., która iest z nieżyczliwości ku oyczyźnie. 671: Kaz. trzecie. O drugiej chorobie rzeczyposp., która iest z niezgody domowej. 677: Kaz. czwarte. O trzeciej chorobie rzeczyposp., która jest naruszenie religiey katolickiey przez zarazę heretycką. 583: Kaz. piąte. Jako katolicka wiara policyi y krolestw szczęśliwie dochowywa, a heretyctwo je obala. 688: Kaz. szoste. O monarchiey y krolestwie, abo o czwartej chorobie rzeczyposp., która iest z osłabienia krolewskiey dostojności y władzey. 696: Kaz. siódme. O prawach niesprawiedliwych, abo o piątej chorobie rzeczypospolitey. 702: Kaz. osme. O szostej chorobie rzeczyposp., która jest dla grzechow iawnych y niekarności ich. Wydanie 1-e. (HH.). — Na str. 708: Kazanie na pogrzebie krolowej polskiey Anny, ostatniego potomka domu Jagielowego 12 dn. listop. w Krakowie r. 1596 — (zeszła z tego świata 9 dn. wrześn. tegoż r.). (F.) — Na str. 715. Kazanie krotkie o męce Pańskiej W. O. Stephana Tucyusza Soc. Jesu, przed Grzegorzem XIII, Papieżem, w dzień wielkiego postu, z łacińskiego na polskie przełożone. (H.). — Następuje na 6 knl. podwójny Registr, jak w wyd. pierwszym. Po Registrze piąta cz. na str. 717—737: Kazanie o miłosierdziu na zalecenie Bractwa miłosierdzia, czynione w Krakowie u św. Barbary w pierw. niedz. po Świątkach 1588 r., nieznane Dzied. (II. 46) ani Polk. (346. I) (D.). — Wydanie 2-e. — (KK.).

Czapsk. — Czarn. — Czartor. — Jagiel. — Jez. — Kórnik. — Krak. A. — Krasin. — Ołom. — Warsz. U. — Wrocł. — Zam.

20. 1597 b.

Synod Brzeski [winieta]. W Krakowie: W Drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka. 1597. — b. w. aut. 4-o, 27 knl.

K. t. zamknięta w ramkę o brzeżkach niejednolitych. Pomyłona sygn. D₁₁ zam. C₁₁. — Wydanie 1-e. — (W. EE.).

Czartor.

21. 1597 c.

Synod Brzeski [winieta]. W Krakowie: W Drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka. 1597. — b. w. aut. 4-o, 27 knl.

K. t. zamknięta w ramkę o brzeżkach prostolinijnych. Sygnatury w porządku. Skład czcionek w tem dziełku od poprzedniego cokolwiek

S Y N O D
B R Z E
S K I.

W KRAKOWIE:
W Drukarnicy Andrzeia Piotr-
kowczyka/ 1597.

odmienny. Dziełko to równie jak poprzednie składa się z dwóch części. W pierwszej części opisuje Skarga przebieg synodu Brzeskiego, który się odbył 6 paźdz. 1596 w Brześciu Litewskim w celu połączenia ko-

ściół Wschodniego z Zachodnim pod zwierzchnictwem Rzymu (Unia).
W drugiej części od sygn. C₁₁ staje Skarga w obronie Synodu i w 12
rozdziałach odpiera zarzuty czynione Synodowi od przeciwników Unii.

Z dzieł wrogo usposobionych Unii pierwsze zajmuje miejsce druk niezmierniej rzadkości, ogłoszony równocześnie, z napisem: Ekthesis: abo krotkie zebranie spraw, które się działy na partykularnym, to jest po-

miastnym Synodzie w Brześciu Litewskim. W Krakowie, 1597. (Czarn. — Czartor. — Ossol. — Petrsb. P. — Toruń). Drugie dzieło wymierzone przeciw Synodowi i Skardze, również nadzwyczajnej rzadkości, nosi tytuł: *Apocrisis: abo odpowiedź na xiążki o Synodzie Brzeskim imieniem ludzi starożytnej Religiey Greckiey przez Christofora Philaleta w porywczą dana. W Wilnie 1597*, — znane w dwu egzemplarzach (Czartor. i Prof. M. O. Kojalowicza, ale ten cokolwiek uszkodzony). Pod nazwą Philaleta ukrywa się Krzysztof Broński, który za napisanie tego dzieła otrzymał od księcia Ostrońskiego Wilek z kilkoma folwarkami na Ukrainie. Czy Synod Brzeski wyszedł już z druku w r. 1596*), na to niema żadnego dowodu. Wielew. tłumaczy się niejasno. Pod rokiem 1612 str. 81 uważa Synod Brzeski i Obronę Synodu za dwie prace odrębne; a pod r. 1597 str. 247, łączy je razem i przytacza nieprawdopodobną datę ich wydania 6 paźdz. 1597. Nie pozwala na to zbyt krótka przestrzeń czasu pomiędzy 6 paźdz. a ostatnim dniem tego miesiąca, w którym Broński przypisał Janowi Zamoyskiemu swe dzieło przeciw Obronie Synodu. Tu widoczna zamiana dat. Synod Brzeski przyszedł do skutku 6 paźdz. 1596 r. — Wydanie 2-e. — (W. EE.).

Czartor. — Czarn. (Niewiedzieć które z dwóch mają:) Gdańsk. — Kórnik. — Krasin.

22.

1597 d.

Описанье и оборона събору руского Берестейского въ року 1596, мѣсеца октебра, пристойне одъ старѣшихъ згромаженого [ornament]. У Вильни. Року Божего нароженья 1597. — 4-о, 3 knl. k. jednostronnie paginowanych (starosłow. bukwami) 60.

Jednej lub dwóch kartek brakuje. Jest to białoruskie tłumaczenie Skargowskiego »Synodu Brzeskiego«, odkryte dopiero w ostatnich czasach, znajdujące się w jedynym egzemplarzu w Publ. bibl. Wileńskiej. Tłumaczem tego dzieła jest, według poszukiwań prof. Dr. C. Studzińskiego, Hipacy Pociej (Pamiętnik literacki r. 1906, str. 510—512). K. t. niniejszego dzieła ujęta jest w ramkę, po obu stronach u dołu cokolwiek uszkodzona. Na dwu k. pt. znajduje się przedmowa, której w oryginale niema. (1903 e). — Wydanie 3-e. — (W. EE.).

Wilno.

*) Jak utrzymują wydawcy Petersburscy »Synodu Brzeskiego« w Русская Историческая Библиотека 1882. VII, str. 7; a za nimi Prof. Studziński w recenzji Dr. Franka: Причинки до історії унії, str. 9.

СЪПИСАНІЕ

НѢБІННА ІЗБОРЪ РЪКИ

ГО ВЕРЕТЕНСКОГО

Броудъ а фѣс Мѣа мѣстѣра Прѣсто
мѣа мѣстѣра Прѣсто
мѣа мѣстѣра Прѣсто

Седмѣра Прѣсто
Бенѣни

роудъ мѣстѣра Прѣсто

а фѣс

23.

1598 a.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu [itd. jak 1585]. Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczynione y w ięzyk polski przełożone. Teraz znowu przez niegoż przeglądane y czwarty raz w druk podane. Z dozwoleńiem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, z drukarnie Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1598; 2 cz. fol. — I cz. 12 knl. 589; — II cz. 2 knl. 1148. 6 knl.

Przedruk wydania z r. 1585 — tylko że drukowany w dwu kolumnach. Druk ten należy do największych rzadkości, wszędzie mniej lub więcej uszkodzony. — Wydanie 4-e. — (FF.).

Bawor. — Ossol. — Petrsb. A.

24.

1598 b.

Bractwo miłosierdzia w Krakowie u św. Barbary, zaczęte r. P. 1584, miesiąca Octobra, W Krakowie, w drukarni Łazarzowey. Roku P. 1598. b. w. aut. 4-o. Z p. k. t. 52. 33. 1 knl. 107. Tytuł bez ramki i medalionu.

Przedruk wyd. z r. 1588 a, b. Na trzech k. pt. ded. jak w pierwszym wydaniu. Str. 9—52 Kazanie o miłosierdziu w trzech częściach, jak w pierwszym wyd. i w kazaniach z r. 1597 a. Str. 1—24 o powinnościach, (których niema w pierw. wyd.) i porządkach (statutach) Bractwa miłosierdzia. Od str. 25 do 32 o komorze potrzebnych (Mons Pietatis). Na str. 33 odpusty Bractwu nadane. Na 1 knl. wizerunek: Ecce homo; w otoku: Fraternitas Misericordiae. — Od str. 1—107. Czytania Bractwa miłosierdzia. To wyd. uważa Polk. (29, 3) za trzecie, a to dlatego, że w przelocie cytując Browna (374, 13) wziął warszawskie wyd. z r. 1628 za drugie. — Wydanie 2-e. — (GG. QQ.). Wydanie rzadkie.

Czapsk. — Czarn. — Czartor. — Krak. A. — Ossol. — Raczyn. — Warsz. U.

25.

1600 a.

Kazania o siedmi Sakramentach kościoła katolickiego. Do których są przydane kazania przygodne o rozmaitych nabożeństwach wedle czasu W Krakowie 1600. fol. 6 knl. 529.

K. t. okolona ramką, złożoną z medalionów przedstawiających sceny z Pisma św. Na odwr. k. t. wspianały herb Jagielloński, ze Snopkiem Wazów w pośrodku, okolony podwójną ramką owalną z powiewnemi

KAZANIA

O Siedmi Sakramentach

Kościoła S. KATHOLICKIEGO.

Do których są przydane

KAZANIA

Przygodne, o rozmaitych
nabożeństwach wedle czasu, kto-
rych jest wypisany na przodku
Regeſtr.

*Czynione y napisane od X. PIOTRA SKAROT
Societatis IESU.*

Za pozwoleniem Starſzych.

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

W KRAKOWIE.

W Drukarniemy Andrzeia Piotrkowczyka.
Roku Pańskiego, 1600.

wstępami. Na dwu k. pt. ded. Zygmuntowi III, datowana w Warszawie 1 styczn. 1600 r. Na 3-ej k. pt. druga ded. Jędrzejowi Boboli z Piaszków, Sekretarzowi K. J. M., tej samej daty. Na 4-ej k. pt. kilka słów do czytelnika, z których się dowiadujemy, że Skardze pisanie kazań przygodnych trudniej przychodziło niż kazań niedzielnych, które tu postylnemi nazywa. Resztę str. zajmuje Registr. Jest to pierwsze wyd. dzieł Skargi zbiorowych. (A.). Od str. 1—190 idą Kazania o 7 Sakramentach, w liczbie 42. Wydanie 1-e. (LL.). Na 191—219 idą: Kazania Przygodne. A najpierw 9 pobudek do modlitwy 40-u godzin. (W następ. wyd. jest ich tylko 5 (B.)). — Str. 219—272 Dwanaście kazań przygodnych wymienionych pod C. — Str. 273—327 Osiem kazań sejmowych z tymiż nagłówkami jak w wyd. z r. 1597 a. Wydanie 2-e. (HH.). — Str. 327—356 Pięć kazań o miłosierdziu. Oprócz dawnych trzech kazań, dodane są począwszy od tego wyd. jeszcze dwie pobudki do Bractwa miłosierdzia y Św. Łazarza (D.). — Str. 357—382 Pięć kazań o boju i żołnierstwie chrześcijańskim (E.). — Str. 382—419 Pięć kazań pogrzebowych (F.). — Str. 419—442 Cztery kazania o śmierci, sądzie, piekle i niebie (G.). — Na str. 442 i 443 Kazanie Tucyusza. Wyd. 2-e. (H.). Teraz na 4 knl. idzie Registr. rzeczy przedniejszych, a na str. 444 ze zmienionym cokolwiek napisem; Upominanie do Ewangelików y innych Nie-katolikow, z strony Zboru krakowskiego, zburzonego R. P. 1591, y przestroga do Katolikow o zachowaniu się z nimi. Wyd. 3-e. (Q.). Na str. 468 Proces na Confoederacją. Wydanie 2-e. (S.). Wreszcie na str. 504: Synod Brzeski. — Wydanie 4-e. — (W. EE.).

Bawor. — Czaps. — Czarn. — Czartor. — Gniez. — Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Lwów. U. — Ołom — Ossol. — Pawlik. — Praga Str. — Praga U. — Przedz. — Pust. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

26.

1600 b.

Dziekowanie Kościelne za zwycięstwo Multańskie dane od Pana Boga tey Koronie 1600 b. w. aut. i m. dr., 4-o, k. t. i 10 knl.

Mowa pochwalna, wypowiedziana w Krakowie na Zamku 20 paźdz. 1600 r. ku uczczeniu rycerstwa polskiego a głównie ich wodza Jana Zamoyskiego, który po świetnem zwycięstwie nad hospodarem Wołoskim Michałem i przepędzeniu go do Siedmiogrodu, osadza napowrót Jeremiasza Mohiłę na tronie Multańskim, a bratu jego Szymonowi Mohile, hołdownikowi polskiemu, Wołoszczyznę zapewnia. Wielew. (1600, 10) wymienia dzień kazania 19 paźdz. — Wydanie 1-e. — (MM.).

Bawor. — Czartor. — Kórnik. — Ossol. — Petrsb. P. — Warsz. U. — Zam.

DZIEKOWANIE K O S C I E L N E

Zá zwycięstwo Multáńskie,
dáne od Pána Bogá
tey Koronie.

*Ktorè sie poczeło w dzień ś. Iádwigi 15. dnia, à skoń-
czyło sie w dzień Przeniesienia ś. Woyciechá,
20. dnia Páździerniká ábo Ołobrá.
Roku Páńskiego, 1600.*

Roku Páńskiego,

I 6 0 0.

27.

1601 a.

Gratiae Deo actae ab ecclesia pro victoria ex Michaelē Multano parta. Quae incoepit die S. Hedwigis: id est 15; die vero S. Adalberti: id est 20 Octobris foelicem exitum est

sortita. Anno Domini MDC. Polonico prius idiomate scriptae, post a quodam alio in latinum versae... Anno D. 1601. b. w. m. d. 4-o, z k. t. 12 knl.

Przekład wyd. z r. 1600 z napisem: Dziękowanie kościelne za zwycięstwo Multańskie. — Wydanie 2-e. — (MM.).

Czartor. — Gdańsk. — Jagiel. — Lwów U.

28.

1601 b.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu.... [itd. jak 1585]. Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczynione y w ięzyk polski przełożone. Teraz znowu przez niegoż przeglądane y piąty raz w druk podane. Z dozwoleńiem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, w drukarniej Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1601. — 2 cz. fol. I cz.: 12 knl. 604. — II cz.: 2 knl. 1176, 6 knl.

Przedruk wyd. trzeciego z r. 1592–3, z tym wyjątkiem, że odwrót k. t. czysty i brak dedykacyi Annie Rakuszance. Na końcu dzieła: W Krakowie, z drukarni Andrzeia Piotrkowczyka R. P. 1601. Myli się Dzied. I, 297 utrzymując, że Skarga przydał do tego wyd. żywoty Maryi Stuart, bł. Ignacego, Franc. Ksawiera i kilku męczenników. Wyszły one odrębnie w następny wydaniu z r. 1603 — a w kontekście były już w wyd. poprzednich. Ostatnie wyd. Żywotów z ozdobną k. t. — ostatnie z ustępem w Przydatku o męczennikach heretyckich. — Wydanie 5-e. (FF.).

Czartor. — Czarn. — Krak. A. — Krasiń. — Ołom. — Ossol. — Pawlik. — Petrsb. A. — Praga U.

29.

1602 a.

Wsiadane na wojnę. Kazanie... W Krakowie, W Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka. Roku Pańskiego 1602. 4-o. Z p. k. t. str. 27.

Kazanie wymienione miał Skarga w Wilnie 9 września r. 1601, podczas wyprawy wojennej Zygm. III przeciw Karolowi księciu Sudermanlandskiemu. Na odwrotnej str. k. t. umieścił Skarga krótką przedmowę: Do czytelnika sprzyjażnego (kursywą). Z tej przedmowy dowiadujemy się, że ktoś z różnowierców przekręcił złośliwie jego kazanie i posłał je do Szczecina na ręce Daniela Cramera, ministra zboru ewangelickiego, który je w niemieckim tłumaczeniu rozesał po całych Niemcach. (Lipskie wydanie z r. 1602 znajduje się w Bibl. Czartor. z napi-

sem: »Von der Hauptfrage: An haeretico sit fides seruanda? Ob auch einem Ketzer Trew und Glaube zu halten sey... itd. Leipzig Anno 1602«. Skarga dowiedziawszy się o tem, występuje w obronie swego kazania.

Wsiadane ná Woynę Kazanie,

Gdy Niezwyciężony y Bogu miły Krol Pol-
ski y Szwedzki / ZYGMUNT III. Pan
nász Mito: ná konia swego do Jslant
z woyskiem wsiadac miał.

Czynione od X. PIOTRA SKARGI Soci-
etatis IESV, Káznodzieie tegoż Krolá I. M.
w Wilnie w Niedziele po Národzeniu prze-
czystey Mátki Bożey. Roku Pán-
skiego, 1601.

W KRAKOWIE,
W Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka.

Roku Páńskiego, 1602.

Umieszcza najpierw kazanie tak jak je wygłosił. (Zachęta do walki — życzenie powodzenia — obietnica wygranej). Potem na str. 14 załącza na dowód autentyczności swego przemówienia podpisy 9-ciu wysokich

dostojników, którzy byli obecni na pomienionem kazaniu, a od str. 15 do końca umieściwszy »Kazanie poszpecone« przez D. Cramera, daje mu za nie należyłą odpawę. — W obronie Skargi wystąpił równocześnie przyjaciel jego zakonny Franciszek Barszcz w dziele p. t.: Jesuiten Spiegel, drukowanem w Brunsbergu 1603. — Wydanie 1-e. — (CC. OO.).

Bawor. — Czartor. — Dzied. — Ossol. — Petersb. A. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

30.

1602 b.

Kazania na niedziele y święta całego roku X. Piotra Skargi Societatis Jesu. Teraz znowu trzeci raz w druk podane, z przydaniem wykładu na początek Ewangeliey Jana św. Dwa są przy nich Registry. Jeden do nauk na zmocnienie katolickiej wiary; a drugi do naprawy obyczajów służący. Za pozwoleniem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1602., 3 części in fol. — 4 knl. 660.

K. t. ozdobna jak w pierwszym wyd. Na odwrocie k. t. herb odmienny. Zamiast tarczy herbowej umieszczony tu orzeł Jagielloński ze Snopkiem Wazów z pośrodku. Przedruk z wyd. 2; nie z pierwszego jak utrzymuje Dzied. II, 183, z drobnemi opuszczeniami, jak tamto, w dniu św. Bartłomieja i św. Katarzyny. Przybyło w tem wyd. po dniu Bożego Narodzenia, na str. 490, kazanie o rozumieniu przodku Ewangeliey św. Jana, która się na końcu Mszy czyta, (czynione 1598 die S. Joannis), przerobione w czwartem wydaniu (1609 a, str. 501). Kallb. 240, 15 i 343 utrzymuje, że obecne wydanie jest z rzędu czwartem, w przypuszczeniu że Kazania o siedmiu Sakramentach z r. 1600 obejmują razem kazania na niedziele i święta; str. 286 w nocie). Dzieło to jest nadzwyczajnej rzadkości. — Wydanie 3-e. — (KK.).

Ciesz. Sz. — Jez. — Lwów U. — Ossol. — Praga Str. — Warsz. U.

31.

1603 a.

Rocznedzieie [sic] Kościelne.... Kraków. 1603. fol. 8 knl. 1016. 14 knl.

Na odwr. k. t. herb Karnkowskich Junosza. Na trzech k. pt. dedykacya prymasowi Stan. Karnkowskiemu, datowana w Krakowie 1 stycznia 1603 r. Po wzywaniu do czytania Rocznych Dzieiów, następuje na 6 k. (verso) list prymasa do kard. Baroniusza z prośbą o pozwolenie przekładu Dzieiów na język polski, z datą 5 sierpnia 1592, z Łowicza. Na 7 k. (verso) odpowiedź kardynała z pozwoleniem tłumaczenia, da-

Rocznedzieie
KOŚCIELNE
Od Narodzenia Páná y Bogá
nászego IESVSA CHRISTVSA.

Wybráne z Rocznychdzieiow Kościel-
nych **CESARA BARONIVSZA**, Kár-
dynałá S. R. K. názwáných
ANNALES ECCLESIASTICI.

Przez **X. PIOTRA SKARGE**
Societatis **IESV**

Z dozwoleniem tegoż Kárdynałá y Stáršých.

*Te Księgi zámýkáo w sobie dziesięć Tomow / to
jest / lat Tysiąc.*

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

W KRAKOWIE.
W Drukárniéy Andrzejá Piotrkowczyká /
Roku Pánštiego 1 6 0 3.

towana w Rzymie 1 paźdz. 1592 r. Na 8-mej k. (verso) sprostowanie omyłek. — Cezar Baroniusz, generał Filipinów, od r. 1596 kardynał, rozpoczął w r. 1588 wydawać najznakomitsze na owe czasy Dzieje kościelne, zwrócone przeważnie przeciw podobnemu dziełu Centuryatorów Magdeburgskich. Doprowadził je w dwunastu tomach do dwunastego wieku (od r. 1—1198). Skarga objął dwunastotomowy materiał Baroniusza w 12 księgach. Przerwanego śmiercią Baroniusza (1607) wątku już nie snuł dalej; i tym samym rokiem (1198), jak Baroniusz, zakończył przekład swych Dziejów. W obecnem wyd. mamy streszczenie 10-ciu tomów Baroniusza do roku 1000; dwa tomy następne uzupełnił Skarga w drugim wyd. (ob. 1607 b). — Kontynuatorem Baroniusza był między innymi Dominikanin Abraham Bzowski — a Skargi Jezuita Jan Kwiatkiewicz. Joch. 8125 przytacza rosyjskie tłumaczenie tego dzieła, wymienione u Sopikowa I, 84 pod tyt.: *Дѣянiя Церковныя и Гражданскія* itd. Moskwa 1719. Dzieło piszącemu niedostępne. Sądząc z tytułu, możnaby przypuścić, że polski przekład Baroniusza posłużył autorowi rosyjskiemu tylko jako historyczny podkład do uwydatnienia własnych, krytycznych poglądów. — Wydanie 1-e. — (DD).

Czapsk. — *Czartor.* — *Jagiel.* — *Jez.* — *Krak. A.* — *Krasiń.* — *Ossol.* — *Pawlik.* — *Petrsh. A.* — *Petrsh. P.* — *Praga U.* — *Przedz.* — *Puśł.* — *Wrocł.* — *Warsz. U.* — *Wilno.* — *Zam.*

32.

1603 b.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu [itd. jak 1585]. Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczynione, y w ięzyk polski przełożone, y teraz znowu od niego po szosty raz do druku przeyrzane, y z Roczniemi dzieymi kościelnemi Cardynała Baroniusza porownane z przydatkiem niektórych żywotow na końcu. Z dozwoleń Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, z drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka R. P. 1603.; — 2 cz. fol.: I cz.; 10 knl. 578. — II cz. 2 knl. 1148, 23 knl.

Wyd. obecne różni się od poprzednich k. tytułową, wstępem i Przydatkiem. K. t. bez ozdób przedstawia typ kazań przygodnych (por. podob. 1610 a). Za to na odwr. wspaniały herb Jagielloński ze Snopkiem Wazów w pośrodku, w podwójnej ramce owalnej, uwieńczonej powiewnemi wstęgami. Taki herb jest również na odwr. k. t. Kazań o siedmi Sakramentach z r. 1600 a. Na 5-ciu str. p. t. nowa ded. Władysławowi IV datowana w Krakowie 1 listop. 1603. Na 4-ch nastp. str. nowa przedmowa: »Praca około pisania, ktorąm przed lat dwadziestą y pięcią pod-

jął«. Z niej dowiadujemy się, iż okrom Wileńskiego pierwszego wyd. »już to piąty raz tu w Krakowie z prasy te księgi wychodzą«, i że Skarga w tym roku do lat już 70 przystępuje. — Resztę 9 str. zajmuje Modlitwa, Pisarze, Doktorowie i Rejestr Świętych. Ten wstęp powtarza się w nastp. wyd. aż do r. 1644. W żywocie św. Stanisława (8 maja) opuszczono ważny ustęp, drukowany w poprzednich wyd. o karaniu Boga nad Polską bliskiem. Począwszy od tego wyd. znika w Przydatku ustęp o męczennikach heretyckich; przybywa natomiast kilka nowych żywotów: str. 1102. O męczennikach w Anglii. 1107. Żywot y męczeństwo Edm. Campiana. 1111. Męczeństwo Mariey krolowej (Stuart). 1113. O męczennikach francuskich. 1116. Żywot bł. Ignacego Loiolle. 1127. Żywot bł. Franciszka Xawiera. 1143. Męczeństwo trzydzieści dziewięci — i dwunastu osob. Soc. Jesu. 1144. Męcz. Rudolpha Aquaiwy. 1146. Męcz. Jakuba Sylezyusza 1147. O niektórych męczennikach tegoż zakonu Soc. Jesu. Wydanie obecne należy do rzadkich dzieł Skargi. — Wydanie 6-e. — (FF.).

Jagiel. — Jez. — Krasin. — Ołom. — Ossol. — Wied. D.

33.

1604 a.

Zawstydzenie Arianow y wzywanie ich do pokuty y wiary chrześcijańskiej. Przy nim kazanie o przenachwalebnieyszey Troycy.... W Krakowie, 1604. — 4-o; 4 knl. 99.

Na odwr. k. t. herb Gostomskich — Nałęcz. Na 3-ch k. p. t. ded. Jeronimowi Gostomskiemu z Leżenic, Wojewodzie Poznańskiemu (fundatorowi kolegium Sandomirskiego), datowana 4 grud. 1604. W przedmowie określa Skarga stanowisko swoje w obec Aryanów. Najwięcej leżą mu na sercu szersze warstwy ludności polskiej, uwiedzionej czytaniem pism Fausta Socyna i Statoryusza. Niebezpieczeństwo nauki tych zgubnych przybyszów do Polski pragnie czytelnikom swoim wyłożyć sposobem przystępnym i zrozumiałym, a walkę mniej obiecującą z samymi uwodzicielami pozostawia koledze swemu Marcinowi Smigleckiemu, który »rozbił y odkrył mądrym y wielce uczonym swoim pisaniem polskim ich błędy y chytróści tak, iż przydawać się nic nie może do iego wysokiego y szczęśliwego nad tą niewiernością zwycięstwa«. Dzieło Skargi omawia naukę arizańską w dwu częściach. Część I w 10 rozdz. jest treści przeważnie polemicznej; cz. II w 9 rozdz. opowiada dzieje Aryan i różne koleje, które przechodzili, nim się do Polski dostali. Na str. 69 przytacza Skarga 38 artykułów »Konfessyey Rakowskiej«, przesłanych Gostomskiemu przez niejakiego Maciejowskiego, zbiegłego od sekty arińskiej. Od str. 82 do 99 umieścił kazanie o Trójcy św. wypowiedziane tegoż roku przeciw Aryanom. To kazanie dało hasło do otwar-

ZAWSTYDZENIE A R I A N O W,

Y

Wzywánie ich do pokuty y wiá-
ry Chrześciańskiej.

Przy nim Kazánie o przenachwálebniey-
fzey Troycy.

*Gzynione od X. PIOTRA SKARGI, Societatis
J E S U.*

Induantur qui detrahunt mihi pudore, & operiantur
sicut diploide confusione sua: *Psal: 108.*

Erubescant & conturbentur vehementer. Conuer-
tantur & erubescant valde velociter. *Psal: 6.*

W K R A K O W I E,
Z Drukárniety Andrzejá Piotrkowczyká.
Roku Páńskiego, 1 6 0 4.

tej walki, toczoney z zaciętością po obu stronach, która po czterech la-
tach doprowadziła wojujących do najwyższego rozgoryczenia (p. 1608 a).
Wystąpił przeciw temu kazaniu Walenty Smalcus jeszcze tego samego
roku z ognistą mową w zborze Rakowskim, którą w trzy lata później

ogłosił drukiem pod tyt.: Rozbieranie słow Pana naszego Jezusa Chrystusa, które są napisane u Mateusza św. od w. 18 aż do końca, w którym się zamyka refutacya kazania, które o tychże słowach uczynił X. Skarga 1604 w Krakowie w dzień św. Trojcy. Rakow 1607. — Kazanie Skargi o św. Trójcy opuszczono w 3-em i 4-em wydaniu zbiorowem z lat 1610 i 1738, natomiast włączono je przy Kazaniach na Niedziele i Święta, jako drugie kazanie na tę uroczystość, od pierwszego zupełnie różne. Poprawić według tego niejasną uwagę Joch. 3664, który to kazanie miesza z pierwszym kaz. o św. Trójcy. Siarczyński 13 nie zna tego wydania; a wydanie Gurskiego (por. 1608 b) uważa za pierwsze. — Wydanie 1-e. — (O.).

Czapsk. — Czartor. — Dzied. — Jagiel. — Krasin. — Ołom. — Ossol. — Pawlik. — Petersb. P. — Warsz. U. — Wilno.

34. 1604 b.

W. O. X. Juliusza Fatiego Soc. Jesu Księgi o umartwieniu nieporządných naszych skłonności y popędlliwości. Pierwey z włoskiego ięzyka na łaciński a teraz z łacińskiego na polski przełożone. W Krakowie z drukarni Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1604. — 8-o; 8 knl., 249, 5 knl.

Tłumaczem tego dziełka ma być ks. Wojciech Pakosta, spowiednik zakonnic Chełmińskich. Skarga jest tylko autorem przedmowy, obejmującej tu 5 k. pt. a poświęconej ksieni Chełmińskiej Magdalenie z Morąg. Podnosząc jej zasługi w krzepieniu ducha zakonnego w ziemiach Pomorskich i na Kaszubach, nie zapomina przy tej sposobności również wysokich zalet Zofii Dulskiej, ksieni klasztoru Toruńskiego.

Czarn. — Czartor. — Krasin.

35. 1605 a.

Pokłon Panu Bogu Zastępów za zwycięstwo Inflandskie nad Carolusem Xiążęciem Sudermańskim.... W Krakowie 1605. 4-o. K. t. i 7 knl.

Mowa pochwalna, wygłoszona 16 paźdz. 1605 w Krakowie na Zamku, z powodu świetnego zwycięstwa odniesionego pod Kircholmem przez Jana Karola Chodkiewicza, 27 września tegoż roku, nad cztery kroć liczniejszym wojskiem Szwedzkim pod dowództwem księcia Sudermańskiego. Do tego dziełka włączono (curr. sygn.) inny utwór Skargi p. t.: Dziękowanie za zwycięstwo Multańskie (por. 1605 c). — Wydanie 1-e. — (ŁŁ.).

Bawor. — Czaps. — Czarn. — Czartor. — Ossol. — Petrsb. P. — Zam.

POKŁON PANU BOGU ZASTĘPOW,

*Za zwycięstwo Iſtlandskie, nad Carolusem Xia-
żęciem Sudermańskim, dane od Pána Boga w dzień S. Sta-
niśława, 27. dnia Septembra, Roku Pán: 1605. nad Riga
w Kircholmu, za szczęściem Krolá I. M. y sprawą He-
tmána nawyższego W. X. Litewskiego,
Pána CAROLA CHODKIEWICZA.*

*Náktory czynione iest Kazanie przy obecności Krolá I. M. w Nie-
dziele, 16. dnia Oſtobra, w Krákwie ná Zamku, y powtorzone
w drugáidacá Niedziele, od X. PIOTRA SKARGI,
Societatis IESV.*

*Przydane iest Dziękowanie za zwycięstwo Multańskie, przed piáćmi lat od Pána
Boga dane, áby się pámiatka tego y wdzięczność ku dobroci Boskiej nád
tym Krolestwem wznaniała.*

W KRAKOWIE.
W Drukárniety Andrzeiá Piotrkowczyká.
Roku Páńskiego, 1605.

36.

1605 b.

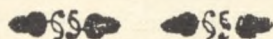
Pokłon Panu Bogu Zastępów za zwycięstwo Iſtantskie nad
Carolusem Sudermańskim Xiażęciem.... W Wilnie.... 1605.
4-o. K. t. i 11 knl.

P O K Ł O N
PANU BOGU ZASTĘPOW,

Zaświadczenie
określane Karolusem Sudermannem Książ-
cem / dane w dzień Ś. Stanisława 27
dnia Septembra / Roku P. 1605. nad Ryga w
Kirkholmie / za Bieżącej sprawy Hermana
na wyższego W. X. Litewskiego / J. Mici Pana
Jana Carolusa Chodkiewicza.

W którym czynione jest
Kazanie przy obecności Króla J. Włóci /
w Niedziele 16. dnia Octobra w Krako-
wie na zamku / y powtorzone w druga idaca
Niedziele / od Kaznodzieje Króla J. M. Pio-
tra Skargi Societatis IESV.

W Y D A N E
Od jednego który był na tym kazaniu.

W W I L N I E.

Roku Pańskiego / 1605.

Dzielko niesłychanej rzadkości. Różni się tem od poprzedniego, że drukowane jest samo bez żadnego dodatku. — Wydanie 2-e. — (ŁŁ.).
Ossol. — Wilno.

Dziękowanie kościelne za zwycięstwo nad Michałem Multańskim, dane od Pana Boga tej Koronie. Za szczęściem Króla J. M. y sprawą nawyższego Hetmana Koronnego Jana Zamoyskiego. Ktore się poczęło w dzień św. Jadwigi, a skończyło się w dzień Przeniesienia św. Wojciecha, 20 dnia Października abo Octobra, Roku P. 1600 [winieta]. Bez w. autora, r. i m. dr., 4-o; K. t. i 7 knl.

Przedruk wydania z r. 1600, włączony curr. sygn. do dzieła pod napisem: Pokłon Panu Bogu Zastępów z r. 1605. Kartka tyt. tego dzieła podobna do k. t. wyd. z r. 1600, może na pierwsze wejrzenie łatwo dać powód do wniosku, że te oba dziełka wyszły z druku tego samego roku. Por. Kallb. 242. 21. Dziełko to rozpoczyna się sygn. C. — Wydanie 3-e. — (MM.).

Bawor. — Czarn. — Jagiel. — Lwów U. — Ossol. — Warsz. U.

O czterech końcach ostatnich żywota ludzkiego y o wielce pożytecznym rozmyślaniu ich. Książki W. O. Franciszka Costera, Societatis Jesu. Z łacińskiego na polski ięzyk przełożone. Od X. Piotra Skargi, Societatis Jesu. Przydane są do nich cztery rozmyślania iako skrocony summaryusz. W Krakowie, [w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, 1606]. 8-o; 4 knl., 219.

Jest to przekład Skargi ascetycznego dziełka pod tytułem: De quatuor novissimis vitae humanae;... auctore R. P. Francisco Costero, Doctore Theologo Soc. Jesu. Cracoviae, ex officina Simonis Kempinii, 1605. (Bibl. Czartor.). Łacińskie zaś dziełko jest tłumaczeniem z włoskiego oryginału. Przekład Skargi ukazał się w r. 1606 w podwójnem wydaniu. Wydanie niniejsze znane jest tylko w dwu egzemplarzach. Jeden posiada biblioteka Ossolińskich bez kartki tytułowej; drugi egzemplarz jest własnością OO. Jezuitów w Krakowie. Z tego egzemplarza przytoczono tu tytuł, uzupełniając w nawiasie, z powodu uszkodzonej u spodu kartki tytułowej, brak ostatniego wiersza, wymienieniem domysłnej drukarni i daty wydania. Na trzech k. pt. dedykacja Andrzejowi Boboli z Piasków, datowana 2 lutego 1606 r. Od str. 1—186 idzie sam tekst przekładu, omawiający w czterech częściach cztery prawdy wieczne: o śmierci, sądzie, piekle i niebie. Od str. 187—219 następuje

oryginalna praca Skargi o tym samym przedmiocie p. t.: Przydatek y Summaryusz o tychże czterech końcach ostatnich żywota ludzkiego. Tu druk grubszy przeplatany drobniejszym, tego samego kształtu, jak w następny wydaniu (Nr. 39). Stąd wniosek prosty, że oba wydania pochodzą z drukarni Piotrkowczyka. Dodać należy, że o tym samym przedmiocie napisał Skarga cztery kazania, umieszczone w jego Kazaniach Przygodnych. (Porów. G.). — Wydanie 1-e. — (PP.).
Jez. Krak. — Ossol.

39. 1606 b.

O czterech końcach ostatnich żywota ludzkiego y o wielce pożytecznym rozmyślaniu ich, Książki W. O. Franciszka Costera Societatis Jesu. Z łacińskiego na polski ięzyk przełożone. Od X. Piotra Skargi, Societatis Jesu. Przydane są do nich cztery Rozmyślenia, iako skrocony Summaryusz.

W Krakowie. W drukarni Andr. Piotrkowczyka, 1606. 12-a. Z p. k. t. 203.

Przedruk dokonany w tym samym roku z wydania poprzedniego (Nr. 38). Dowodzą tego poprawki syntaktyczne (naprz. str. 176: Sumnienie wymowki nie naydzie — y niemym cię uczyni. W pierwszym wyda-

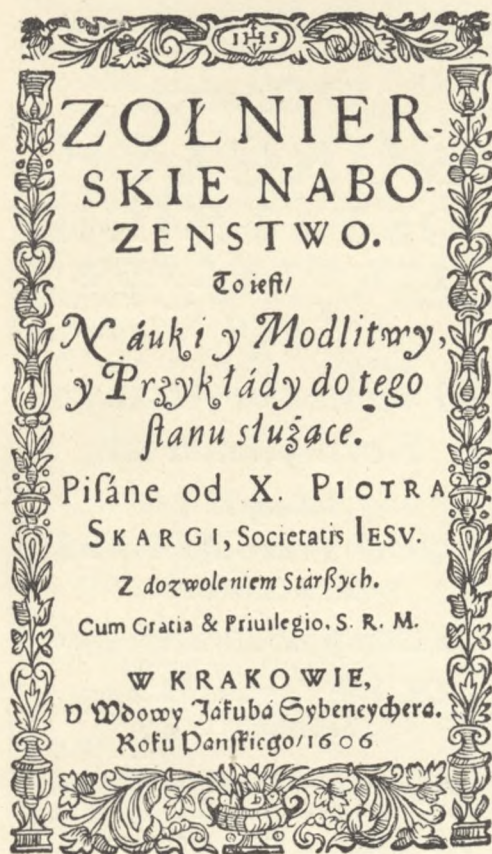
niu na str. 194 znajduje się zwrot niepoprawny: y niemym cię czyni). Na 3—7 str. dedykacja Andrzejowi Boboli z Krakowa 2 lutego 1606. Na str. 8 rycina przedstawiająca wskreszenie Łazarza. Na str. 169—203. Przydatek y Summaryusz. — Wydanie 2-e. — (PP.).

Czapsk. — Czarn. — Czartor. — Ossol. — Wrocł.

O Czterech
KONCACH
OSTATNICH
 ZYWOTA LVDZ-
 KIEGO:
 X
 O wielce pożytecznym
 Rozmyślaniu ich,
Książki
W. O. Franciszka Costera
Societatis IESV.
 Z Łacińskiego na polski ięzyk przełożone.
 Od X. PIOTRA SKARGI,
 Societatis IESV.
 Przydane są do nich cztery Rozmyślenia,
 iako skrocony Summaryusz.
Ex libris Arty Grzymułtowski
 W Krakowie: W Drukarni An-
 drzeja Piotrkowczyka/ 1606.

Modlitwy nazwane: Gospodarstwo duchowne, z litaniami tegodniowemi. Teraz znowu przeyrzane y wydane. [Winietą]. W Krakowie, w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka. Roku

Pańskiego 1606. 16-a. 4 knl. str. 143.

Dzielko to nie wyszło z pod pióra Skargi. Skarga poprzedził je tylko przedmową, datowaną w Krakowie w dzień św. Doroty i ofiarował je Dorocie z Oyżrzanowa Barzyney Woiewodziniey Krakowskiej. Pierwsze wydanie tego dziełka pod tytułem: Gospodarstwo duchowne ukazało się w Krakowie w drukarni Łazarzowej 1601 r. (Zob. Dodatek). Jak widać z przedmowy poznał je Skarga dopiero później, autora jednak wymienić nie chce, wspomina tylko, że na wielkim urzędzie posadził go Pan Bóg. Stąd Brown (Skarga 48) mylny wysnuwa wniosek, że był nim Jędrzej Bobola. W przedmowie jednak pierwszego wydania (1601) autor dziełka sam się wydaje, że jest kapłanem (zob. pod 1858).

Dzielko to niesłychanej rzadkości, będące niegdyś w posiadaniu ks. kanonika Scipiona w Krakowie, znikło obecnie bez śladu.

Żołnierskie nabożeństwo.... Kraków, u wdowy Jakuba Siebeneychera, 1606. 16-a, 4 knl. 131. K. t. ujęta w ramkę.

Na 3-ech k. pt. ded. Jan. Karolowi Chodkiewiczowi i St. Żółkiewskiemu, Hetm. Poln., datowana w Krakowie w pierwszą niedzielę postu 1606 r. Jedno z najrzadszych dzieł Skargi, przez nikogo dotychczas nieopisane. Dzied. go nie znał, a nawet powątpiewał o jego istnieniu (II, 373). Nies. 19 podaje mylny rok 1608 — a za nim poszli Siarcz. 11,

Dzied., Brown 35, Estr. VIII 1608, Sobieszcz. 36, Kallb. 367. Dziełko to składa się z trzech części: I cz. (1—64) zawiera w 15 rozdz. 15 nauk, przypadających do stanu żołnierskiego; — II. cz. (65—98) zawiera modlitwy żołnierskie; — III cz. (99—131) zawiera pobudki do żołnierstwa w potkaniu i przykłady nabożnego męstwa i szczęścia rycerskiego. Pieśni Bogarodzica tu niema. — Wydanie 1-e. — (RR.).

Czapsk. — Czarn. — Petersb. P.

42. 1606 e.

Na artykuł o Jezuitach, ... Kraków 1606. W Drukarni A. Piotrkowczyka. 8-o, 20 knl.

Jest to kazanie Wiślickie, treści apologetycznej, ogłoszone przez Skargę w obronie swego zakonu, zagrożonego w swych prawach przez zwolenników rokосу Zebrzydowskiego. Wyszły w tym roku trzy wydania tego niezmiernie rzadkiego dziełka. Wileńskie wydanie najrzadsze. — Wydanie 1-e. — (AA.).

Jagiel. — Krasin. — Ossol. — Wilno.

43. 1606 f.

Na artykuł o Jezuitach, Zjazdu Sędomierskiego.... Kraków 1606. W drukarni Mikołaja Loba. 8-o, 2 k. t. str. 47. (zob. podob. na str. 48).

Przedruk wydania poprzedniego równej rzadkości. Jest to prawdopodobnie pierwszy druk Loba. Bandtkie naznacza na pierwsze druki Loba rok 1607 (H. D. K. 440). — Wydanie 2-e. — (AA.).

Czapsk. — Czartor. — Ossol. — Puł. — Warsz. U.

Ná Artykul O Iezuitách,

Zjazdu Sedomierskiego / czytany w Wiślicy przed Krolew J. M. y Sarracem y Szlachty a Rycerstwem ob Dostojnym tegoż Zjazdu / trzynastego dnia Września / Roku Páńskiego / 1606.

Odpowiedź

X. PIOTRA SKARGI Soudomierskiego
Czyniona ná Kazaniu, tamże w Wiślicy,
przedtemiż slany, siedemnastego dnia
tegoż Miesiáca y Roku, 18. Nie-
dziele po Świątkách.

W Krakowie
W Drukarni Mikołaja Loba

W K R A K O W I E,
W Drukarni Mikołaja Loba
czytá / Roku Páńskiego: 1606.

Na artykuł o Jezuitach, Zjazdu Sędomierskiego W Wilnie (1606). B. w. r. 8-o 22 knl. (*zob. podob. na str. 49*).

Dzielko to niezmierniej rzadkości wydano zapewne tego samego roku jak wydania poprzednie, jeżeli się uwzględni ważność sprawy, o którą chodziło Jezuitom, zagrożonym w swoim istnieniu w Koronie zarówno jak w Litwie, upatrującym ratunek w bezzwłocznej obrobie. — Wyd. 3-e. — (AA.).
Czarn. — Czartor.

Ná Artykuł O Iezuitách,

Zjazdu Sędomierskiego / czytany w Wiślicy
przed Krolew J. M. y Senatem y Sądkiem
á Rycerstwem / od Posłańców tegoż zjazdu /
trzynastego dnia Września / Roku Pán-
skiego / 1606.

Odpowiedź

X. PIOTRA SKARGI Societatis IESU,
Czyniona ná kazaniu, tamże w Wiślicy,
przed temiż Stany, siedmnastego dnia
tegoż Miesiący Roku, 18. Nie-
dziele po Świątkach.

W KRAKOWIE,
W Drukarni Mikołaja Łob / Roku Pán-
skiego / 1606.

45. 1607 a.

Proba zakonu Societatis Jesu W Krakowie, w drukarni Andrzeja Piotrkowczyka. 1607. 8-o, 5 knl., 124, 2 knl. (*zob. podob. na str. 50*).

Dzielko apologetyczne napisane przez Skargę w obronie swego zakonu. W przedmowie zatytułowanej: Zasmuconym synom koronnym, zapowiada, że to, co w kazaniu Wiślickim, rok temu, wygłosił w streszczeniu, w obecnej pracy ma być rozszerzonym i uzupełnionym. Przedmowa datowana w Krakowie,

w wielką Środę 1606 r. W czterech częściach kreśli początek i rozwój zakonu Tow. Jezusowego, prace zakonu podjęte w usłudze Kościoła i Polski, cały szereg doznanych krzywd od nieprzyjaciół zakonu, a nakoniec stateczność w obronie religii i prawdy, uwieńczoną nieraz palmą męczeństwa. Zał. (738) podaje mylnie str. 312. — Wydanie 1-e. — (BB.).

Bawor. — Czartor. — Jagiel. — Ossol. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

Rocznedzieie [sic] kościelne od narodzenia Pana y Boga naszego Jezusa Chrystusa. Wybrane z Rocznych Dzieiow kościelnych Caesara Baroniusza, Kardynała S. R. K., nazwanych Annales Ecclesiastici. Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu. Z dozwoleнием tegoż Kardynała y Starszych. Te księgi zamykają w sobie dwanaście tomow: to iest lat tysiąc y dwieście. Wtorem wydaniem. Cum gratia et priuilegio S. R. M. — W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1607. fol. 8 knl., 1202, 16 knl.

Przedruk wydania z r. 1603 a, z uzupełnieniem dwu wieków od r. 1000—1198. »Tu skończył ten wiek dwunasty bez dwu lat« — mówi Skarga na końcu dzieła. — Na odwr. k. t. herb Junosza, jak w pierwszym wydaniu Na odwr. ostatniej k. pt. znajduje się list Baroniusza pisany do Skargi, z Rzymu 4 wrze-

śnia 1603 r. Registr zwiększony o 2 kartki. Zresztą wszystko w tem wyd. jak w pierwszym. Kallb. utrzymuje (379, nota), że Dzieduszycki nie znał tego wyd. I owszem. Przytacza nawet cały list Baroniusza do Skargi (II, 307). Tego listu w pierwszym wyd. niema. — Wydanie 2-e. — (DD.).

Bawor. — Czarn. — Czartor. — Gniez. — Jez. — Krasin. — Krak. A. — Lwów. U. — Ossol. — Petrsb. P. — Puł. — Raczyn. — Warsz. U. — Wilno. — Wrocł. — Zam.

Na' Artykuł

O Iezuitách,
Ziązdu Sedomierskiego
czytány w Wislicy przed Kro-
lem J. M. y Senatem / y Glá-
chta á Rycerstwem od posłani-
cow tegoż ziązdu / 13. dnia
Września / Roku Páña
skiego 1606.

Odpowiedz

X. PIOTRA SKARGI Socio-
etatis Iesv, Gynonand Kajantudnię w
Wislicy, przed temiż Stany, siedmnaściego
dnia tegoż Miesiáca y Roku, 13
Niedziela po Świątkach.

W W I L N I E.

Discurs na Confoederacją. [winieta].

PROBA

Zakonu Societatis

IESV.

Pisana od X. PIOTRA SKARGI
Societatis IESV.

Z poruczenia starszych.

Probasti nos Deus, igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum. *Pſal: 65.*

Ignem me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. *Pſal: 16.*

W KRAKOWIE.

W Drukarni Andrzeja Piotrkowczyka/
Roku Pańskiego/ 1607.

Wierny przedruk wydania poprzedniego, dokonany prawdopodobnie tego samego roku. Druk bardzo wielkiej rzadkości. — Wydanie 2-e. — (T.).

Czartor. — Jagiel. — Ossol. —

W Krakowie, Roku Pańskiego 1607. b. w. aut., 4-010 knl.

Jak Proces na Konfoederacją jest rozszerzeniem Procesu Konfoederacyey, takżnów Discurs na Confoederacją jest streszczeniem obydwóch. Dziełko to również wielkiej rzadkości jak tamte. W dziesięciu ustępach przytacza w niem dziesięć dowodów na okazanie, że konfederacja warszawska z 1573 r. jest nielegalną, bo ubliża rozumowi i sprzeciwia się prawom kościelnym i rzeczypospolitej. Wydanie 1-e. — (T.).

Gdańsk. — Lwów U. — Ossol. — Puł. — Zam.

48. 1607 d.

Discurs na Confoederacją [winieta]. W Krakowie 1607. A potym przedrukowany przez Jana Stayn. b. w. aut., 4-010, knl.

DISCVRS
NA
CONFODE
RACIA.

W KRAKOWIE,
Roku Páńskiego, 1607.

W T O R E
ZAWSTYDZENIE
A R I A N O W,

*Przeciw U. P. Jarošowi Moskorzowskiemu
z Moskorzowá.*

Ktory się ná pierwsze X. PIOTRA SKARGI
Societatis JESV, žádané, ozwał, y od-
por ná nie dáć chciał.

*Ná co mu tenže X. SKARGA odpráwe te
w imie Páńskie zgotował.*

Induantur qui detrahunt mihi pudore: & operiantur si-
cut diploide confusione sua. *Psál: 108.*

Erubescant & conturbentur vehementer: conuertantur
& erubescant valde velociter. *Psál: 6.*

Cum licentia Superiorum.

W K R A K O W I E,
W Drukárniéy Andrzeja piotrkowczyká.
Roku páńskiego / 1 6 0 8.

Na odwr. k. t. rozpoczyna się ded. Piotrowi Tylickiemu, biskupowi krakowskiemu, datowana w Krakowie, w oktawę Bożego Ciała 1608. Dziełko to składa się z dwu części. I cz. w 19 rozdz. rozprawia o bóstwie Chrystusowem; II cz. w 11 rozdz. omawia naukę o trybunale kościoła katolickiego, o soborach, o biskupach i doktorach, o starowieczności i sukcesyi. Wtóre zawstydzienie Aryan jest odpowiedzią Skargi na dzieło Moskorzowskiego pod tyt.: Zniesienie zawstydzienia, które X. Piotr Skarga wnieść niesłusznie na zbor P. Jezusa Nazareńskiego usiłował. W Rakowie 1607. Oprócz Moskorzowskiego zaczął Skargę, Walenty Smalcus (por. 1604) i jakiś szlachcic polski »imienia zatajonego, nocny mąż, co w ciemności się kocha«. Ten napisał dzieło ubliżające Jezuitom i Skardze pod tyt.: Zawstydzienie X. Skargi, abo animadwersye na xiążkę X. Skargi Jezuity, którą zawstydzieniem Arianow nazwał. Uczynione przez szlachcica polskiego, iednego z tych, które Ariany X. Skarga niesłusznie zowie. W Rakowie 1606 (?) O tych trzech przeciwnikach swoich wspomina Skarga w ostatnim rozdziale obecnego dzieła. Mówi tam, że Smalcusowi nie odpowiada na jego pismo, bo to uczynił w jego imieniu Jakub Ostrowski, kanonik krakowski, a na animadwersye pana szlachcica niemasz co odpowiadać, bo te są tylko streszczeniem pisma Moskorzowskiego, któremu w obecnem dziele dał odpór. O polemice Skargi przeciw Aryanom ob. Grabowski Tad. Literatura aryańska w Polsce, 274—286. — Wydanie 1-e. — (P.).

Bern. — Czapsk. — Czartor. — Dzied. — Jagiel. — Krasin. — Lwów U. — Ołom. — Ossol. — Pawlik. — Petrsh. P. — Raczyn. — Warsz. U. — Wilno. — Wrocl. — Zam.

50.

1608 b.

Zawstydzienie Nowych Arianow y wzywanie ich do pokuty y wiary chrześcijańskiej od X. Piotra Skargi Societatis Jesu; ktore iż chciał znieść Pan Hieronim Moskorzewski, znowu je wydaie X. Jan Gurski; z pokazaniem wielkiego niewstydu Ariańskiego, ktore się tu przyłożyło. Acz też sam X. Skarga drugie zawstydzienie, odpowiadając P. Moskorzewskiemu wydał [winieta]. W Krakowie, w drukarni Mikołaja Loba Roku P. 1608. — 4-o; 4 knl., 209.

W tem dziele jest tylko pierwsza część utworem Skargi, od str. 1—97. Jest to przedruk jego dzieła p. t.: Zawstydzienie Aryanow z r. 1604 b z kazaniem o Trójcy św. Wyd. 2-e. (O.). — Od str. 97 do końca mamy tu przed sobą odrębny utwór p. t.: Wyiawienie niewstydu Ariańskiego przez X. Jana Gurskiego. Pomiędzy 12-ma niewstydami zasługuje na

szczególną uwagę ustęp drugi p. t.: Wtóry niewstyd Nowych Arianow: że oni takiego Chrystusa wyznawali, iakiego Mahomet w Alkoranie Turkom opisał. Na dowód swojego twierdzenia przytacza on Azsary (sury) czyli rozdziały, wyjęte z Koranu, i w ich osnowie stara się dopatrzyć podobieństwa nauki aryańskiej. Porównując ten ustęp Gurskiego z dziełem, wydanem po śmierci Skargi pod jego nazwiskiem z napisem: *Messiasz Nowych Arianow wedle Alkoranu Tureckiego*, (Zob. Dodatek) przychodzimy do wniosku, że »Messiasz Nowych Arianow« jest tylko rozwinięciem »Wtórego niewstydu Nowych Arianow«, dokonaniem przez tego samego autora, i że w Janie Gurskim należy upatrywać Marcina Łaszcza. Jan Gurski jest osobą w piśmiennictwie XVII wieku wcale nieznaną. Brown (182) miesza go niesłusznie z Tomaszem Górskim. Stanowczy sąd o tożsamości pomienionych osób byłby na razie jeszcze przedwczesnym; dopiero zbadanie dzieła Łaszcza i uchwycenie właściwości jego stylu mogą tu wypowiedzieć ostatnie słowo.

Czarn. — Czartor. — Jagiel. — Lwów U. — Ossol. — Pawlik. — Petrsb. A. — Petrsb. P. — Raczyn. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

51.

1609 a.

Kazania na niedziele y święta całego roku, X. Piotra Skargi Societatis Jesu. Teraz znowu czwarty raz w druk podane y od niego przezyrzane, z przydatkiem niektórych kazań. Przyłączone są do nich kazania o siedmi Sakramentach. Za dozwoleństwem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, w drukarni Andrzej Piotrkowczyka. R. P. 1609. — 3 części, fol., 4 knl., 664, 2 knl. (Pomyłona liczba kazania XXIV).

Ostatnie wydanie kazań za życia Skargi. Wielkiej rzadkości. Kartka tyt. bez ozdób, jak przy Kazaniach Przygodnych z 1610 r. Na odwr. herb Jagielloński ze Snopem Wazów pośrodku, jak w dwu pierwszych wyd. Na 3 k. pt. dedykacja z pierwszego wyd. — Część I zawiera kazania 1—262 od 1 niedz. Adw. do wtorku Świętecznego. Część II, 263—470 od Trójcy św. do Poświęcenia kościoła. Część III. 471—664 od św. Andrzeja do św. Katarzyny. W tem wydaniu przybyło pięć nowych kazań i przydatek. Dwa kazania przerobione. Przybyło drugie kaz. na Tróję św. (270) czynione r. P. 1604 przeciw niewierności aryańskiej. (Por. 1604 a); drugie kaz. na Boże Ciało (285); drugie kazanie na 15 niedz. po Świątkach (389) o nieśmiertelności duszney, czynione r. P. 1607 (na rozkazanie biskupa Tylickiego napisane), drugie kaz. na 17 niedz. po Świątkach (408) o miłości ku P. Bogu, czynione r. P. 1607 w Krakowie

(na rozkazanie Przełożonych napisane). Dodano przydatek do kaz. na 19 niedz. po Świątkach (427) na one słowa: Wiele wyzwanych, mało wybranych. Na str. 469: Kazanie o męce Pańskiej O. Tucusza (H.). (Kilka ustępów wypuszczonych w tem wyd. zamieszcza wyd. Lwowskie z r. 1884, cz. II, str. 397. Sprostować tam należy IV niedzielę na VII. Inne ustępy wypuszczone wymienia Lwowskie wyd. w cz. III str. 395). W obecnem wydaniu przerobił Skarga kazanie na 3-cią niedzielę po Wielkiejnocy »O płaczu i uciskach kościoła Bożego«, tym sposobem że koniec pierwszej części od ustępu: »Jest jeden bardzo jasny znak« połączył z początkiem drugiej części, jako nową część pierwszą, a drugą część dorobił nową. Również przerobił kazanie umieszczone po Bożem Narodz. str. 501 o rozumieniu ostatka Ewangelii św. Jana z kazania poprzedniego wyd. (1602 str. 490). W tem wydaniu, na którem wzorują się następne aż do Lwowskiego z r. 1899, opuszczono Ewangelię, kładzione na czele kazań w trzech wyd. poprzednich a podwójny Registr na końcu zastąpiono pojedynczym Summaryuszem. Należące do tego dzieła kazania o siedmiu Sakramentach ob. niżej. — Wydanie 4-e. — (KK.).

Czartor. — Jagiel. — Krak. A. — Krasin. — Ossol. — Warsz. U.

52.

1609 b.

Kazania o siedmi Sakramentach kościoła św. katolickiego. Czynione y napisane od X. Piotra Skargi Societatis Jesu. Przy których były kazania przygodne o rozmaitych nabożeństwach wedle czasu, ktore się w insze księgi wespół z inemi drobnieyszymi pismy tegoż X. Piotra Skargi włożyły y oddzieliły. Za dozwoleń Śtarszych. [drzeworyt] Cum gratia et priuilegio S. R. M. — W Krakowie, w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka. Roku P. 1609. fol., 2 knl. uważane za liczbowane, 669—846, 1 knl., Registr.

Przedruk z wydania pierwszego z r. 1600. Obecne kazania wyszły razem, (curr. pag.), z kazaniami na niedziele i święta z tego samego roku. Pomyłona paginacja 869 zam. 699. W ded. Andr. Boboli, przedrukowanej z 1-go wyd. umieszczono fałszywą datę 1609 zam. 1600. — Wydanie 2-e. — (LL.).

53.

1609 c.

Areopagus, to iest wykład słów św. Pawła Apostoła.... W Krakowie, 1609. — 4-o; 2 knl., 148.

AREOPAGVS.

To iest:

Wykład słow ś. Páwła A-
postoła, ktoremi w Areopagu
Trybunałisty Pogańskie w Athenách,
do vznania jednego práwego Bogá
náprawiał. *Act: 17.*

Ná czworo Kazania rozłożony.

Przez

X. PIOTRA SKARGE, Societatis IESV

W K R A K O W I E,

W Drukárni Andrzeja Piotrkowczyka, Typographa K. I. M.

Roku Páńskiego 1609.

Wydanie nadzwyczajnej rzadkości, Dzieł. II, 502 nieznane, przypisane Jędrzejowi Boboli, podkomorzemu koronnemu z Wilna, 14 sierpn. 1609. Są to cztery kazania, będące komentarzem słów Pawła św. ogłoszonych w areopagu Ateńskim (Dzieje Ap. 17). Kazania te miał Skarga, jak widać z przedmowy, w roku 1608 w Krakowie w obecności króla,

i na jego prośby przygotował je do druku na wyjeździe z Krakowa do Wilna, a więc w maju 1609 r. Kazania te są treści apologetycznej, i mają na celu wykazać potrzebę i konieczność religii dowodami, czerpanymi przeważnie z rozumu. Starych filozofów pogańskich wystawia jako wzory pod wieloma względami godne naśladowania. W pierwszym kazaniu, mówiąc o trybunale Ateńskim, bierze sądownictwo greckie do porównania z wymiarem sprawiedliwości w Polsce, na czym trybunały polskie nie najlepiej wychodzą. W trzecim kazaniu rozwija w sposób przepiękny subtelne różnice między *actus* a *potentia*, — między *concretum* a *abstractum*, — między *essentia* a *exsistentia*. — Wydanie 1-e. — (U.).

Czartor. — Gdańsk. — Lwów U. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

54.

1610 a.

Kazania Przygodne Kraków, 1610, fol. 4 knl. 779, 176.

Na odwr. k. t. herb Tylickich, Lubicz. Ded. Piotrowi Tylickiemu, biskupowi krakowskiemu, datowana w Wilnie 22 listop. 1609 r.

To dzieło musiało wyjść z początkiem roku 1610. Opierając się na świadectwie Skargi, wyrażonem w przedmowie do dzieła: Na threny y lament T. Orthologa 1610 d, należałoby nawet druk obecnego dzieła cofnąć do roku przeszłego. Wobec tego nieuzasadnionem będzie twierdzenie Wielewickiego (1610 str. 30), że te kazania wyszły dopiero 22 paźdz. 1610 r. W tem się nie zgadza sam z sobą. Pod rokiem 1612 str. 83 mówi, że Kazania Przygodne wyszły jeszcze przed ogłoszeniem »Wzywania do pokuty« a temu naznacza — i słusznie — pod r. 1610 str. 20 — miesiąc kwiecień. Dzieło obecne stanowi 2-e wyd. dzieł Skargi zbiorowych (I). — W ded. ubolewa nad lenistwem w czytaniu książek polskich, »na które grosza żałują, a choć im darujesz, w prochu je zostawują«. Treść dzieła: Pięć pobudek do modlitwy 40-u godzin. W pierwszym wydaniu było ich dziewięć. Skrócił je Skarga tym sposobem, że pierwszą i ostatnią zostawił nietkniętą, a siedem środkowych przerobił na trzy nowe (B.). — Str. 17: Dwanaście kazań przygodnych, umieszczonych pod (C.). — Str. 68—112: Siedm kazań sejmowych, z opuszczeniem kazania o Monarchii z cokolwiek zmienionymi tytułami. Wydanie 3-e. (HH.). Str. 112: Bractwo miłosierdzia. 157: Skrzynka św. Mikołaja, pierwszy raz tu umieszczona. Str. 159: Czytania Bractwa Miłosierdzia. Wydanie 3-e. (GG.). — Str. 206: Bractwo św. Łazarza, pierwszy raz tu umieszczone. Str. 211: Pięć kazań (nie 6, jak chce Dzied. II, 184) o boju i żołnierstwie chrześcijańskim (E.). — Str. 236: Pięć kazań pogrzebných, między niemi str. 252, na pogrzebie Anny Jagiellonki, a na str. 259, na pogrze-

KAZANIA
PRZYGODNE,
Z INEMI DROBNIEY-

szemi pracami, o roznych rze-
czach wszelakim stanom
należących.

X. PIOTRA SKARGI,
Societatis IESV.

*Teraz znowu przeyrzane, y w iedne Księgi dla sładnicy-
szego używania zebrane.*

Z dozwoleniem Stárszych.

Cum Gratia & Priuilegio S. R. M.

W KRAKOWIE,
w Drukarni Andrzeia Piotrkowczyka Typográphá Krolá I. M.
Roku Páńskiego, 1610.

bie Anny Rakuszanki (F.). — Str. 271: Cztery kazania o rzeczach ostatecznych (G.). — Str. 294–381: O jedności kościoła Bożego pod jednym Pasterzem. W porównaniu z wyd. drugim z r. 1590, zachodzi tu różnica jedynie w cz. III, która ma rozdz. 8; wypuszczono tu rozdz. 2: Artykuły błędów tych, które się w Ruskim nabożeństwie nayduią; również rozdz. 4: Jako się starodawnością y przodkami swemi wymawiać nie mogą ani starszemi swemi duchownemi. (Rozdział 3 wypuszczony w tem wyd. również jak i w drugim). Trzeci zatem rozdział w tem wydaniu odpowiada w wyd. drugim piątemu; a w wyd. pierwszym szóstemu. W cz. II pomyłona liczba rozdziałów; po rozdz. 18 następuje 20. Na str. 379 umieszczony jest list Cyryla Łukarisa (por. 1610 *d*) w języku łacińskim z tłumaczeniem polskim (bez komentarza). Wydanie 3-e. (V.). — Str. 388–404: Synod Brzeski. Wydanie 5-e. (W.). Str. 405: Upominanie do Ewangelików o zbor ich Krakowski, zburzony R. P. 1591 y przestroga do Katholików o zachowaniu się z nimi. Wydanie 4-e. (Q.). — Str. 422: Proces na Konfoederacyą. Wydanie 3-e. (S.). Str. 456: Discurs na Konfoederacyą. Wydanie 3-e. (T.). — Dziękowanie kościelne za zwycięstwo nad Mich. Multańskim. Wydanie 4-e. (MM.). Str. 468: Wsiadane na wojnę. Tu dopiero dodana jest na str. 480: Modlitwa za króla. Wydanie 2-e. (CC.). — Str. 482: Pokłon Panu Bogu Zastępów za zwycięstwo Inflantskie. Wydanie 3-e. (ŁŁ.). — Str. 489: Żołnierskie nabożeństwo. Wydanie 2-e. (RR.). — Str. 509: Na artykuł o Jezuitach. Wydanie 4-e. (AA.). — Str. 521: Proba zakonu Soc. Jesu. Wydanie 2-e. (BB.). — Str. 555: (ze zmienionym cokolwiek napisem:) Pierwsze zawstydzenie Arianów nowych. (Kazania o Trojcy św. nie umieszczono tu wcale). Wydanie 3-e. (O.). — Str. 594: Wtore zawstydzenie Aryanów. Wydanie 2-e. (P.). — Str. 658: O czterech końcach ostatnich żywota ludzkiego (Costera). Wydanie 3-e. (PP.). — Str. 707: Siedm Filarów. Wydanie 2-e. (N.). — Str. 756: Areopagus. Wydanie 2-e. (U.). — Teraz następuje dodatek z odrębną paginacyą, ale bez osobnej k. t., składający się z dwóch dzieł łacińskich. Str. 1: (z cokolwiek odmiennym tytułem:) Pro sacratissima Eucharistia, contra haeresim Caluinianam, et Andream Volanum, praesentiam corporis Domini nostri Jesu Christi ex eodem Sacramento auferentem. Wydanie 2-e. (Ł.). Na str. 91: (również ze zmienionym napisem:) Duodecim artes et imposturae Caluinistarum, quibus oppugnant i t. d. jak 1582 *b*. Na str. 156: Contradictionum et antilogiarum scholae Caluinisticae Andreae Volani index. Wydanie 2-e. (M.).

Bawor. — Czarn. — Jagiel. — Jez. — Krasin. — Lwów U. — Ossol. — Pust. — Petrsb. P. — Warsz. U. — Wilno. — Wrocław. — Zam.

WZYWANIE DO POKUTY

Obywátelów Korony
Polskiej, y W. Księstwa
Litewskiego.

Przez
X. PIOTRA SKARGE Societatis IESV.

Loquar aduersus gentem, & aduersus regnum, vt eradice-
dicem, & destruam, & disperdam illud. Si pœni-
tentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus
sum aduersus eam, agam & ego pœnitentiam super
malo, quod cogitaui vt facerem ei. *Ieremia 18.*

W KRAKOWIE,
W Drukárni Andrzeja Piotrkowczyka, Typographa
Krola I. M. Roku P. 1610.

55.

1610 b.

Wzywanie do pokuty obywatelów Korony Polskiej y W. X.
Litewskiego.... W Krakowie R. P. 1610. 4-o. 2 knl. 32.

Na k. pt. przedmowa; datowana w miesiącu kwietniu 1610.

Wielew. nazywa w dwu miejscach (1610, str. 20 i str. 30) dziełko to kazaniem. Jest ono rzeczywiście kazaniem, w rodzaju kazań sejmowych, nie ustępujące im wcale pod względem wysokości oratorskiego nastroju i proroczego natchnienia. Według Wielew. (1612, str. 88), jest ono ostatniem dziełem Skargi za życia. Z tego widać, że dwa ostatnie dzieła Skargi (nr. 56 i 57) były mu nieznane. Wzywanie do pokuty napisał Skarga, jak to widać z przedmowy, na prośby i nalegania towarzysza zakonnego Fryd. Bartscha, spowiednika Zygmunta III. Bartsch towarzyszył wojsku polskiemu pod Smoleńsk, i tam usługując zapowietrzonym, padł ofiarą swego poświęcenia 21 listop. 1609 r. Część listu jego pisanego z Orszy do Skargi 4 września 1609 r. przytacza Skarga w przedmowie. Osiński (str. 64, mylnie 55) niewłaściwie wymienia r. 1608. Dziełko z podobnym tytułem, wydane w r. 1609 przez J. L. (Jana Leśniewskiego?) nie ma z niniejszą pracą Skargi, oprócz tytułu, żadnej styczności (ob. Dodatek). — Wydanie 1-e. — (JJ.).

Czartor. — Dzied. — Jagiel. — Jez. — Ossol. — Warsz.U. — Wilno. — Zam.

56.

1610 c.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu [itd. jak 1585]. Przez X. Piotra Skargę, Societatis Jesu, przebrane, uczynione y w ięzyk polski przełożone, y teraz znowu od niego po siódmy raz do druku przeyrzane, y z Roczniemi dzieymi kościelnymi Cardynała Baroniusza porownane, z przydatkiem niektórych żywotow na końcu. Z dozwoleń Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. W Krakowie, w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, typographa K. J. M. Roku P. 1610. 2 cz. fol. Cz. I 10 knl., 578 Cz. II 2 knl., 1183. 23 knl. (Pomyślona paginacya: 40, 14; 193, 149; 240, 214; 326, 732; 331, 342; 1070).

Przedruk wydania z r. 1603 b. Na odwr. k. t. herb Jagielloński ze Snopem Wazów w pośrodku, ale nie tak ozdobny, jak w tamtem wyd. Przedmowa przedrukowana z tamtego wyd. pojawia się w dwu odmiennych redakcyach, z popodstawianemi — w jednej i drugiej — mylnemi datami. Do dedykacyi Władysławowi IV, dołączono przysłany przez Skargę krótki dodatek, datowany w Wilnie 24 sierpnia 1610. Wspomniany w tytule przydatek mieści w sobie następujące żywoty: Str. 1108: Męczeństwo Serwina. 1113: Henryka Gurneta (wyjęty z III Próby Zakonu, rozdz. 4, ob. 1607 a). 1150: błogosł. Stanisława Kostki. 1158: św. Kazimirza. 1162: błogosł. Jana Kantego. 1166: błogosł. Bor-

giey, Generała Soc. Jesu. Nasi trzech święci: Stanisław Kostka, Kazimierz i Jan Kanty występują tu po raz pierwszy w Żywotach Skargi. Dzied. (II, 549 nota) nie znając tego wydania, upiera się do końca przy swoim zdaniu, że Skarga napisawszy żywot błog. Jana Kantego w r. 1610 osobno umieścił go w rzekomem wydaniu z r. 1612. Pisząc te słowa, miał pod ręką wyd. Wileńskie Żywotów z r. 1780, które uważa za przedruk (nieistniejącego wcale) wydania z r. 1612 (I, 298, 16). Wydanie Wileńskie przytacza w przedmowie Skargi: »Praca około pisania« mylnie obliczony wiek Skargi: »do lat iuż 77 przystępując«. Ponieważ Skarga w r. 1612 (po upływie miesiąca lutego) przystępował do lat 77, — rzecz jasna, że w tym roku musiały wyjść Żywoty (Dzied. I, 297, 9). Tak rozumuje Dzieduszycki — tak mu wtórują wszyscy bibliografowie bez wyjątku. Tymczasem rzecz ma się inaczej. W obecnem wyd. z r. 1610 czytamy w Przedmowie ten sam wiek Skargi. Przytaczamy ustęp z egzempl. Czapskich (L. 25673): »Praca... którą przed lat trzydziestą y dwiema podjął... Okrom Wileńskiego pierwszego wydania iuż to szosty raz tu w Krakowie z prasy te księgi wychodzą, ... a do lat iuż 77 przystępując« itd. Skarga w tym roku był w Wilnie. W kłopotcie jaki rok wieku podstawić, wydawcy wzięli się na sposób. W poprzedniem wyd. z r. 1603 *b*, dał sobie Skarga lat 70, (w liczbie okrągłej — miał wtedy skończonych lat 67) — a więc po 7-iu latach — musiał mieć 77! W egzemplarzu Bibl. Jagiel. (Theol. 3953) z tego samego roku 1610, zostawił wydawca pierwszą datę z wydania poprzedniego nietkniętą: ...»przed lat dwadziestą y pięcią« — a w miejsce lat 70-ciu, wstawił niczem nieuzasadniony rok wieku — 73! W obu redakcyach mylnie podany ostatni rok Dziejów kościelnych — 1300, zamiast 1198 (ob. 1607 *b*). Wydanie obecne, w dobrym stanie, należy do wielkich rzadkości. W galicyjskich bibliotekach tylko u Czapsk. i w Jagiel. — Wydanie 7-e, za życia Skargi ostatnie. — (FF.).

Czarn. — Czaps. — Jagiel. — Jez. — Ossol. — Pawlik. — Petrsb. A. — Warsz. U. — Zam.

57.

1610 *d*.

Na threny y lament Theophila Orthologa.... W Krakowie 1610. — 4-o, 8 knl., 115. (Ostat. str. pomyłona wskazuje 117).

Dzieło bardzo rzadkie treści polemiczno-apologetycznej w obronie kościoła w obec napaści Melecjusza Smotryckiego, kryjącego się pod nazwą Orthologa, którego Skarga w tem dziele Krzywologiem nazywa. Dzieło Smotryckiego, arcydzieło pod względem stylu, wyszło w tym samym roku pod t.: Threnos, to iest: lament iedyney y powszechney

NA THRENT Y LAMENT
Theophilá Orthologá,
Do Ruśi Gręckiego Na-
: bożeństwá,
P R Z E S T R O G A

X. PIOTRA SKARGI Societatis IESV.

W K R A K O W I E,
W Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, Kro-
lá I. M. Typográphá. 1610.

apostolskiej wschodniej Cerkwie przez Theophila Orthologa. W Wilnie 1610 (egzempl. w bibl. Stauropigii Lwowskiej). Dzieło Skargi przypisane na dwu k. pt., Benedyktowi Woynie, bisk. Wileńskiemu, w Wilnie 1 września 1610 r. W tej ded. pociesza biskupa strapionego nieszczę-

ściem pożaru, który 1 lipca zniszczył miasto, katedrę i wszystkie budynki biskupie. Na 3-ej k. pt. jest rzecz do czytelnika pobożnego, a zwłaszcza do Rusi niezheretyczających greckiego y ruskiego nabożeństwa. W tej przemowie odsyła Orthologa do pism swoich o unii, które »przeszłego roku w druku się Krakowskim, między Kazańmi przygodnemi odnowiły«. Myli się więc Wielew. (1610, str. 30), naznaczając jako datę wydania Kazań przygodnych dzień 22 paźdź. 1610 r. Dzieło to Skargi składa się z 3 części. Cz. I. w 12 rozdz. zajmuje się powodami, które Smotryckiego skłoniły do threnów: lament jego obłudny; miałby nad czem zawodzić żale, ale nie nad Cerkwią. Pismo jego zdradza go raczej jako wysłannika protestantów, aniżeli przedstawiciela cerkwi. Zapatrywanie jego na kościół i rządy kościelne różne od zasad Cerkiewnych. Cz. II. w 17 rozdz. Tu zbija Skarga oszczerstwa miotane przez Orthologa na kościół katolicki i jego instytucje. Cz. III. w 13 rozdz. zawiera obronę nauki kościoła katolickiego w obec zarzutów Cerkwi greckiej co do pochodzenia Ducha św., używania chleba praśnego, przyjmowania Sakramentu pod jedną postacią, co do czyśca i wzywania Świętych. W rozdz. 12 umieszcza list jakoby od Metropolity Kijowskiego Hipacego Pocięja na upomnienie Krzywologa i Cerkwi »Nalewajkowskiej«. W rozdz. 13 umieszczony list Cyryla Lukarisa, posła do Polski w r. 1601 od Patryarchów Konstantynopolskiego i Aleksandryjskiego w języku łacińskim i w tłumaczeniu polskiem z wykładem Skargi. (X.).

Czapsk. — Czarn. — Czartor. — Jez. — Krak. A. — Ossol. — Pawlik. — Petrsb. A. — Petrsb. P. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

58.

1611 a.

Wzywanie do iedney zbawiennej wiary.... W Wilnie 1611. 4-o, knl. 80.

Przedostatnie dzieło Skargi za jego życia, w przypuszczeniu że wyszło tam jeszcze za jego w tem mieście bytności. Z niedatowanej przedmowy nic stanowczego o bliższej dacie wydania powiedzieć nie można. Dziełko dość rzadkie treści apologetycznej w obronie kościoła katolickiego w obec nauki Lutra, Kalwina i Bezy, — nie przeciw Aryanom, jak pisze Zał. (743). W przedmowie utyskuje Skarga (równie jak w przedmowie do Kazań Przygodnych z r. 1610 a), na »obyczaj naszych ludzi, iż nieradzi czytaniem się bawią y pieniędzy, ktore na zbytki tracą, na księgi żałują, y choć im darujesz, w kącie ie porzucają«. Dziełko to składa się z dwóch części. W I cz. omawia w 14 rozdz. naukę katolicką o wierze, Piśmie św. i o kościele; w II cz. przygania w 10 rozdz. przywódcom protestantyzmu o sprzeniewierzenie się wierze i wytyka im zdroż-

WZYWANIE DO IEDNEY ZBA- WIENNEY WIARY.

Do ktorego przykładać się może.

Wzywianie do Pokuty.

«Obywateľow Korony Polskiej y w. X. Litewsk.

Podane od

X. PIOTRA SKARGI Societatis IESV.

Servate unitatem Spiritus in vinculo pacis, vnus Do-
minus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & Pa-
ter omnium. Ephes. 4.

*Zachowaycie iedność ducha w związku pokoju. Ieden
Pan, iedną wiarą, ieden Chrzest, ieden Bóg y
Ociec wszystkich. Ephes. 4.*

W WILNIE

Drukował Ioseph Kárcan.

Roku 1611.

ność ich obyczajów. Swe stanowisko w obec tolerancji religijnej zaznaczył jasno i dobitnie w rozdz. 9-ym. (Y.).

Bawor. — Czapsk. — Czarn. — Czartor. — Ossol. — Pawlik. — Raczyn. — Warsz. U. — Wilno.

59.

1611 *b.*

Na Moskiewskie zwycięstwo.... W Krakowie 1611. 4-o. Z p. k. t. 13.

Ostatnie dzieło Skargi za życia; dość rzadkie, pisane w Wilnie, drukowane w Krakowie. Jest to kazanie przygodne, po części panegiryczne na pochwałę króla i męznego rycerstwa, wygłoszone w Wilnie 25 lipca 1611 r. z powodu zdobycia Smoleńska (13 czerwca 1611 r.), po dwuletniem niespełna oblężeniu tego miasta. Tego dziełka równie jak poprzedniego (Wzywanie do jednej zbawiennej wiary z tegoż roku), Wielewicki wcale nie wymienia. Według niego (pod r. 1612, str. 82, 19) ostatniem dziełem Skargi było Wzywanie do pokuty z r. 1610 *b.* Kazanie niniejsze nie doczekało się już nowego przedruku. Trudno zrozumieć jak może utrzymywać Dzieduszycki II, 536, że było przedrukowane — a nawet parę razy przy innych kazaniach. Przy żadnem go niema. O luźnym przedruku z r. 1835 wspomina Brown (379, 42), wtorują mu Estr. (X, 1835) i Kallb. (351). Ten druk z r. 1835 przytoczony u Browna pod liczbą 42, należy o jedno miejsce wyżej, pod liczbę 41: Wzywanie do jednej zbawiennej wiary; — a tam go właśnie niema. — (NN.).

Czapsk. — Czartor. — Dzied. — Krasiń. — Ossol. — Petrsb. P. — Raczyn. — Wilno.

60.

1615 *a.*

Discurs na Confoederacyą [winieta]. W Krakowie, 1615 — b. w. aut., 4-o, 10 knl.

Myli się Wielew. (1615 str. 145) utrzymując, że to dziełko przerobił któryś z Jezuitów na podstawie dzieł Skargi; jest ono bowiem wernym przedrukiem wydania z r. 1607 *c.* Druk niesłychanej rzadkości, znany dotychczas tylko w trzech egzemplarzach. — Wydanie 4-e. — (T.).

Czartor. — Gdańsk. — Jagiel.

61.

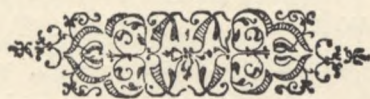
1615 *b.*

Żywoty Świętych, pierwsza część, starego y nowego Zakonu [itd. jak 1585]. Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu prze-

Ná Moskiewskie
zwycięstwo
KAZANIE
Y DZIĘKI PA-
NV BOGV.

Czynione w Wilnie 25. *Iulii*, w dzień S. Iá-
kubá, 1611. ná przyjazd szczęśliwy
Krolá I. M.

Przez X. *PIOTRA SKARGE* Societatis IÉSV

W KRAKOWIE,
imi Andrzejá Piotrkowczyká, K. I. M. Typogrąphá.
Roku Páńskiego, 1611.

brane, uczynione, y w ięzyk polski przełożone, y od niego (sic) po osmy raz po druku przeyrzane, y z Rocznemi dzieymi Kardynała Baroniusza porownane, z przydatkiem niektorych żywotow na końcu. Z dozwozeniem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. — W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka K. J. M. typographa. R. P. 1615. — 2 cz. fol. — I cz. 10 knl., 578. — II cz. 2 knl., 1183, 23 knl.

Przedruk wyd. siódmego z r. 1610 c. Dwa błędy popełniono w tem wydaniu. Pierwszy — to anachronizm, bo w r. 1615 Żywoty nie mogły być »od niego« t. j. od Skargi przeglądane. Drugi błąd spostrzegamy w przedmowie, gdzie czytamy, że »okrom Wileńskiego pierwszego wydania iuż to osmy raz tu w Krakowie z prasy te księgi wychodzą« — a to się nie zgadza z tytułem. Ten błąd powtarza się we wszystkich następnych przedmowach aż do naszych czasów. Stąd się wzięła mylnie wykombinowana wiadomość o dziewięciu wydaniach Żywotów za życia Skargi. Pierwsi, co ją w świat puścili byli wydawcy Wileńscy Żywotów z r. 1780. Wziął ją za dobrą cenę Joch. 8234 h. a Dzed. (I. 299) usnuł na podstawie dalszych kombinacyi (I. 297, 9) rzekome wyd. z r. 1612. (Por. 1610 c). — Wydanie 8-e. — (FF.).

Bawor. — Czapsk. — Domin. — Jagiel. — Jez. — Ossol.

62.

1618 a.

Skarga wzbudzony, wzywający do pokuty nieodwłoczney obywatelow Korony Polskiej y W. Księstwa Litewskiego. Zwłaszcza pod ten czas dobytego na nas miecza pogańskiego (Jerem. 18). Z dozwozeniem Starszych. W Wilnie, w drukarniey Akademiey Societatis Jesu. — b. w. r. [1618 (?)] 4-o, k. t. str. 42. Sygn. A₁₁—F. Pomyłona paginacya 39, 30, 31, 32.

Sobolewski (u Joch. 6220, b.) naznacza temu wyd. r. 1613. Sam zaś Joch. wypisuje z katal. Pijarów Warsz. (1822, pag. 45) rok wydania 1615. Brown (378, 37) nie postrzegł, że te wątpliwe daty odnoszą się do tego samego dzieła i na podstawie przytoczeń Jochera utworzył z jednego dzieła trzy odrębne wydania: Wilno 1613, Wilno 1615, Wilno b. w. r. Za nim poszli Sobieszcz. 38, Estr. VIII, 1615, Polk. 354. Ze zmienionym tylko tytułem, jest to przedruk Wzywania do pokuty, Kraków 1610. Na odwr. k. t. (domyślna sygn. A) krótka przedmowa wydawcy (Skargowska wypuszczona), z której, zarówno jak z tytułu, wieje groza przed wojną Turecką. Ta okoliczność posłuży nam do oznaczenia w przybliżeniu daty wydania. Domyślamy się początku długoletniej wojny, kiedy

po zepchnięciu sułtana Mustafy (w r. 1618), wstąpił na tron Osman I, zacięty wróg Polski. Porównując to wydanie z następem, które wyszło w r. 1620, jako przedruk niniejszego wydania z tym samym zmienionym tytułem, wnosićby należało, że różnica daty między jednym a drugim wydaniem nie mogła być znaczną. W tem przypuszczeniu r. 1619 odpowiadałby najwięcej naszemu wydaniu, gdyby temu zapatrywaniu nie stała na przeszkodzie następująca okoliczność. Pod koniec grudnia r. 1618 ukazał się na horyzoncie, jak pisze Bembus, znaczny kometa. Takie zjawiska uważano wszędzie jako zwiastuny wojen lub innego nieszczęścia. Kaznodzieje i pisarze brali stąd pochop do nawoływania ludzi do poprawy życia w celu przebłagania zagniewanego nieba. Uczynił to Mateusz Bembus S. J. w dziele wydanem pod tyt.: Kometa, to iest pogroźka z nieba na postrach, przestrogę y upomnienie ludzkie, pokazana w r. P. 1618, miesiącu grudniu. Kraków 1619. (Ossol. Czartor.); uczynili to również wydawcy: »Skargi wzbudzonego« r. 1620, w przedmowie. Uczyniłby to zapewne i nasz wydawca Wileński, gdyby niniejsze dzieło drukował w r. 1619. — Nie mając zatem pewniejszych danych, musimy poprzestać na przypuszczeniu, że wydał je w rok przedtem — to jest w r. 1618. W roku 1618 wyszło z druku: Żołnierskie nabożeństwo (por. 1618 b) i Bembusa: Bellator christianus (Czartor. Wszystkie te trzy dziełka ogłoszono też równocześnie w r. 1688. — Wydanie 2-e. — (JJ.).

Czarn. — Czartor. — Jagiel. — Ossol. — Petrsb. P.

63.

1618 b.

Żołnierskie nabożeństwo: to iest nauki y modlitwy y przykłady do tego stanu służące. Pisane od X. Piotra Skargi Societatis Jesu. Teraz wtory raz [sic] przedrukowane. Za dozwoleństwem Starszych [ornamencik]. W Krakowie w drukarni Franciszka Cezarego. Roku P. 1618. — 16-o; 2 knl. str. 84 (a nie 104 z powodu mylnej paginacyi 69, 90 itd. o 20 str. przeskokzonej).

Przedruk wyd. z r. 1606; wydanie drugie z r. 1610 (str. 489—509) było wydawcom nieznane. Z przedmowy dowiadujemy się że to wydanie wyszło z druku staraniem Stan. Żółkiewskiego, który zostawszy hetmanem wielkim koronnym, kazał obok tego wydrukować, w tym samym formacie i w tej samej drukarni dziełko p. t.: Bellator christianus. (Już w roku 1617 wydał Jezuita Mateusz Bembus u Fr. Cezarego pomienione dzieło, in 4-o, i przypisał je w maju Władysławowi IV,

wyruszającemu na wojnę moskiewską; mamy tu zatem pierwszy druk Fr. Cezarego; błędnie więc Bandtkie, Hist. druk. krak. str. 453, wymienia jako pierwszą książkę z jego drukarni: Tassa Goffred, w przekładzie Piotra Kochanowskiego w 1618 r.). Do niniejszego wydania dołączono na 8 k. nl. drugie dziełko z napisem: Z Swazoriey Seneki, filozofa y innych niektorych authorow. Zebrał żołnierz jeden w obozie pod Tatarzyszcami, z mężnych przykładów pobudkę do cnoty. Na k. 7^v Pieśń staropolska Bogarodzico. (1688 a). Z tej Swazoryi utworzył Polk. 352, 3 Suareza (!). — Dzied. II, 373 a za nim Polk. 352 przypuszczają mylnie, że Skarga dołączył do swego dziełka Żołnierskie nabożeństwo, pieśń Bogarodzica. Dziełko niniejsze jest niezmiernie rzadkie, zwłaszcza w nieuszkodzonym stanie. — Wydanie 3-e. — (RR.).

Bawor. — Czartor. — Jagiel. — Ossol. — Warsz. U. — Wilno.

64.

1618 c.

Kazania na niedziele y święta całego roku, X. Piotra Skargi Societatis Jesu. Teraz po śmierci iego według exemplarza od niego w roku 1609 przeyrzanego, z przydatkiem niektórych kazań ostatni raz przedrukowane. Przydane są do nich kazania o siedmi Sakramentach. Za dozwoleńiem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. — W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, typographa K. J. M. Roku P. MDCXVIII. — 3 części in fol.; 4 knl., 664, 2 knl.

Wierny przedruk wydania z r. 1609 a. Joch. 4445 e, mylnie podaje r. 1617, za nim poszli Brown 375, 15., Estr. VIII, 164., Jougan 43 f. Należące do tego dzieła Kazania o siedmiu Sakramentach ob. niżej. — Wydanie 5-e. — (KK.).

Bawor. — Czartor. — Jagiel. — Krasin. — Petrsb. A. — Petrsb. P. — Warsz. U. — Zam.

65.

1618 d.

Kazania o siedmi Sakramentach.... (zob. 1609 b). W Krakowie, w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka 1618. — fol. 2 knl. uważane za liczbowane. 669—854, 1 knl.

Drukowane razem, curr. pag., z kazaniami na niedziele i święta z tegoż roku. Przedruk drugiego wyd. kazań o siedmiu Sakr. z r. 1609 b. Wydanie 3-e. — (LL.).

W luźnym egzemplarzu: *Czaps. — Jez.*

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu (...itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę, Societatis Jesu, przebrane, uczynione y w ięzyk polski przełożone, y od niegoż po osmy raz [sic] przed śmiercią do druku przeyżrzane, y z Roczniemi dzieymi Kardynała Baroniusza porownane, z przydatkiem niektórych żywotow na końcu. Z dozwoleнием Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. — W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, K. J. M. typographa. Roku P. 1619. — 2 cz. fol., I cz. 1o knl., 578; II cz. 2 knl. 1183, 23 knl.

Przedruk ósmego wydania z r. 1615. Po ósmem wydaniu, spodziewamy się dziewiątego, ale wydawcy stracili rachubę; gdy bez skreślenia wyrazu »od niego« niepodobna było iść naprzód w liczeniu następnych wydań, przestali liczyć, a dodali natomiast nic nie znaczące określenie: »przed śmiercią«. Tym sposobem mamy cztery »ósmie« wydania: z lat 1615, 1619, 1626 i 1644. Pod koniec dedykacyi, w niniejszem i trzech następnych wydaniach wstawiono niewłaściwą datę 1619 zamiast 1610. To samo uczyniono w żywocie B. Jana Kantego, na str. 1165, w ustępie: Insze cuda rozmaite. — Wydanie 9-e. — (FF.).

Bawor. — Dzied. — Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Praga Str.

Skarga wzbudzony, wzywający do pokuty nieodwłoczney obywatelow Korony polskiey y W. Księstwa Litewskiego. Zwłaszcza pod ten czas dobytego na nas miecza pogańskiego. (Jerem. 18). Z dozwoleнием Starszych. W Krakowie, w drukarni Macieia Jędrzejowczyka. R. P. 1620. 4-o 3 knl. str. 7—44.

W przedmowie wspomina wydawca o książce X. M. Bembusa, (Kometa, Kraków 1619) i bierze stąd pochop do nawoływania czytelników do czynienia pokuty. Kometa ta, mówi wydawca, pokazała się w grudniu r. 1618 i jeszcze wtedy, kiedy to pisał, na niebie świeciła. Przedruk wydania Wileńskiego z r. 1618 a (?), ze zmienionym jak tamto tytułem. Innego wydania w tym roku niebyło, co błędnie utrzymuje Brown (378, 37), powołując się niesłusznie na Dzieduszyckiego, który na ten rok jedno tylko przytacza wyd. z odmienionym tytułem (II, 505 nota). Ten błąd za Brownem powtarzają Sobieszcz. 38 i Polk. 354, 1. Dziełko bardzo rzadkie. — Wydanie 3-e. — (JJ.).

Bawor. — Czarn. — Dzied. — Ossol. — Warsz. U. — Zam.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu (... itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczynione, y w ięzyk polski przełożone, y od niegoż po osmy raz [sic] przed śmiercią do druku przeżyżrane, y z Roczem i dzieymi Kardynała Baroniusza porownane, z przydatkiem niektorych żywotow na końcu. — Teraz nowo przydane iest kazanie na pogrzebie tegoż authora miane, w ktorym żywot iego krotko iest opisany. Z dozwozeniem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. — W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, K. J. M. typographa. R. P. 1626. — 2 cz. fol.; I cz. 18 knl., 578; II cz. 2 knl., 1183, 23 knl.

Przedruk wyd. z r. 1619. Różnicę stanowi dodatek kazania Birkowskiego na 8-u knl. przed tekstem. Dzieło nadzwyczajnej rzadkości. — Wydanie 10-e. — (FF.).

Czartor. — Domin. Krak. — Warsz. U.

Bractwo miłosierdzia w Krakowie u św. Barbary zaczęte roku P. 1584, miesiąca Octobra; a roku 1592 w Warszawie, miesiąca Septembra u św. Jana przyięte. (... itd. jak Nr. 10). W Warszawie. Przedrukowane w drukarni Jana Kossowskiego, K. J. M. typographa, roku P. 1628. 4-o, z p. k. t. 96 i 107. (Pomyłona paginacya 26 zam. 46; 69 zam. 96).

Przedruk wydania z r. 1598. Niema tu, jak w wydaniu z r. 1610, Skrzyńki św. Mikołaja, ani Bractwa św. Łazarza. Natomiast umieszczono tu po kazaniu w trzech częściach o miłosierdziu, na str. 57 krótki rys Bractwa, zaprowadzonego w Warszawie. Następują pod koniec rysu imiona członków wchodzących w skład Bractwa: Jan Tarnawski, podkanclerzy kor.; Andrzej Opaliński z Bnina, marszałek wielki koronny; Piotr Tylicki, sekretarz wielki i referendarz; Wawrzyniec Gębicki, arcyb. gniezn.; Jan Makowiecki, pisarz skarb.; Stan. Garwaski, starosta gostyński. Z mieszczan warszawskich wyszczególnieni: Andrzej Umiecki, Tom. Letowski, Maciej Sistrzeński. Starszym Bractwa był tego roku 1629 (sic) Paweł Długocz, rajca warszawski. Jest również wzmianka o powietrzu i głodzie w latach 1625 i 1626 — i o zasługach Bractwa

w niesieniu pomocy. Na końcu powtórzono: W Warszawie, w drukarni Jana Kossowskiego, 1628. — Wydanie 4-e. — (GG. QQ.).

Bern. — Dzed. — Ossol. — Wrocl. — Zam.

70.

1634.

Pobożný Soldát, to gest: naučenj, modlitby, přjkladové soldátskému životu přjsslussné. W polském jazyku od ctihodného kněze Petra Skargi, Towaryšstwa Geżissowého, sepsán: nynj w českém wydán. S dowolenjm Oswjceného a Neywywysseněgssiho Knížete Pána, Pana Arnossta Kardynała z Harrachu, Arcybiskupa Pražského etc. Wytlačen w Praze, Léta 1634. — 12-o, 90 knl.

Przekład czeski Żołnierskiego nabożeństwa, przypisany Zdenkowi Lwowi Libssteinskiemu Hrabi Kolowratowi od Tom. Ignacego Placalia. Dziełko to niezmiernie jest rzadkie, nie znajdujemy go w żadnej polskiej bibliotece. — Wydanie 4-e. — (RR.).

Praga Str. — Praga U.

71.

1644.

Żywoty Świątych starego y nowego Zakonu (... itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczynione y w ięzyk polski przełożone, y od niegoż po osmy raz [sic] przed śmiercią do druku przeżyżrzane, y z Roczem i dzieymi kościelnymi Kardynała Baroniusza porownane, z przydatkiem niektorych żywotow na końcu. — Teraz nowo przydane iest kazanie na pogrzebie tegoż authora miane, w ktorym żywot iego krotko iest opisany. Z dozwoleń Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. — W Krakowie, w drukarniey Andrzeia Piotrkowczyka, K. J. M. typographa. R. P. 1644. fol.; I cz. 18 knl., 578; II cz. 2 knl. 1183, 23 knl. — 2 cz.

Przedruk wyd. z r. 1626. Na 8-u knl. przed tekstem kazanie Birkowskiego, jak w tamtem. — Wydanie 11-e. — (FF.).

Czartor. — Jagiel. — Jez. — Ossol. — Petrsb. A. — Pust.

72.

1653.

Bractwo miłosierdzia w Krakowie u św. Barbary zaczęte roku P. 1584, miesiąca Octobra (... jak Nr. 10). W Krakowie,

w drukarni wdowy y dziedzicow Franc. Cezarego, J. K. M. typographa. 1653. — 4-o, 4 knl. (uważane za liczbowane) 192, 2 knl.

Przedruk wyd. z r. 1598. K. t. drukowana antykwą. Na trzech k. pt., drukowanych kursywą umieszczona dedykacya Skargi: »Maluczkiey a powinney pomocy moiey«. Str. 9-86: kazania o miłosierdziu, powinności, statuta itd., jak w wydaniu z r. 1598. Str. 87-192: Czytania Bractwa miłosierdzia. Wydanie bardzo rzadkie, drukowane (wyjawszy dedykację) ostatni raz frakturą. Niema w niem, jak w wydaniu z r. 1610, Bractwa św. Łazarza ani Skrzynki św. Mikołaja. Tę »Skrzynkę św. Mikołaja«, drukowaną osobno na dwu kartkach nieliczbowanych, wszyto tu dopiero później. — Wydanie 5-e. — (GG. QQ.).

Archiw. Br. Miłosierdzia. — Czartor. — Jagiel. — Ossol. — Pawlik. — Zam.

73.

1667.

Żywot Błogosławionego Jana Kantego, Doktora Akademiej Krakowskiej. Wybrany z starych pism na pergaminie kościoła św. Anny w Krakowie, y z Kroniki polskiej Macieia Miechowity lib. 4. cap. 69. Od Wielebnego Piotra Skargi, Societatis Jesu kapłana napisany. Żył około roku P. 1473. W Krakowie, w drukarni dziedzicow Franciszka Cezarego, roku Pańskiego 1667. — 4-o str. 11.

Początek paginacyi i żywota na odwrocie k. t. Pomyłona paginacya 6, 9, 8. Na str. 11 u spodu winieta. Dziełko niniejsze, wielkiej rzadkości, jest przedrukiem dokonany na podstawie wydania Żywotów Skargi z r. 1619. Dowodzi tego niewłaściwa data 1619, umieszczona na str. 8 w ustępie »Insze cuda rozmaite« zamiast pierwotnej daty 1610, pochodzącej z siódmego wydania Żywotów Skargi, gdzie żywot bł. Jana Kantego, obok żywotów św. Kazimierza i Stanisława Kostki występuje po raz pierwszy. W 9-em wydaniu Żywotów z r. 1619 zamieniono pomienioną datę 1610, w dedykacyi zarówno jak też w żywocie św. Jana Kantego (na str. 1165) na r. 1619. Zresztą porów. Nr. 66. — Zob. dodatek.

Jez. Krak. — Jagiel. — Wilno.

74.

1677.

Żołnierz chrześcijański nauką z Pisma św. y Oycow św. y przykłady y modlitwy przeciw nieprzyjaciołom Krzyża św. przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu uzbrojony — roku 1618; a teraz

znowu do druku podany, w Poznaniu, w drukarni Woyciecha Regulusa Młodniewicza, 1677. Nakładem Jerzego Naradowskiego, herbu Łódzia, Opata Koronowskiego. — 8-o; 128.

Dzielko niezmiernej rzadkości, znane dotychczas w trzech egzemplarzach. Przytacza je Niesiecki 19, a za nim Jabłonowski 202, 19. — Wydanie 5-e. — (RR.).

Krasin. — Warsz. U. — Zam.

75.

1688 *a.*

Żołnierskie nabożeństwo: to iest, nauki y modlitwy y przykłady do tego stanu służące. Pisane od X. Skargi, Societatis Jesu. A teraz znowu sumptem Nayiaśnieyszego Jana III, Krola Polskiego do druku podane. Roku P. MDCLXXXVIII. W Oliwie. Drukował Johann Jakob Textor, Factor. — 8-0, z p. k. t. 135.

Dzielko drukowane antykwą. Na str. 119—133 dodano tu, jak w wydaniu z r. 1618 *b*: Z Swazoriey Seneki, filozofa. Na str. 133—135 Bogarodzica. Wydanie niniejsze znane jest w trzech tylko egzemplarzach. W tym roku wyszedł też w Oliwie Bembusa: Bellator christianus — i Skargi: Wzywanie do pokuty. Porów. 1618 *b*. — Wydanie 6-e. — (RR.).

Ossol. — Pust. — Warsz. U.

76.

1688 *b.*

Wzywanie do pokuty obywatelow Korony Polskiej y W. X. Litewskiego, przez X. Piotra Skargę, Societatis Jesu (Jerem. 18). W Krakowie, w drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, typographa Krola J. M. roku P. 1610. — Teraz roku 1688 toż wzywanie do pokuty powtórzone, podczas niebezpieczeństwa w Krolestwie Polskim. Z dozwoleń urzędu duchownego. W Warszawie, w drukarni Karola Ferd. Schreibera, J. K. M. typographa. — 4-0; z p. k. t. 24 knl. (sygn. F₄).

Od sygn. E₃ umieszczono Przestrożę ku naprawie obyczajow chrześciańskich. Jest tam mowa o początkach herezyi w Polsce, z przytoczeniem dekretu konfederacyi Korczyńskiej z r. 1438, konfederacyi Wieluńskiej z r. 1424 i dekretu sejmu z r. 1564 przeciw heretykom. Dzielko bardzo rzadkie. W tym roku wydano w Oliwie: »Żołnierskie nabożeństwo« i Bembusa: Bellator christianus«. (Porów. 1618 *a, b*). — Wydanie 4-e. — (JJ.).

Czartor. — Ossol. — Warsz. U. — Zam.

Conciones pro diebus dominicis et festis totius anni, R. P. Petri Skarga, Societatis Jesu, jam olim ab ipso autore, cum additione de septem Sacramentis et aliarum quarundam concionum, saepius recognitae et editae, nunc vero in latinum idioma translatae, et ad fidei doctrinaeque christianae augmentum a Joanne Odrowąż Pieniążek, Palatino Siradiensi in lucem publicam datae. Cum permissu Superiorum. Cracoviae. Typis Universitatis. Anno Domini 1691. — fol., 7 knl., 869, 3 knl.

Wierny przekład kazań na niedziele i święta na podstawie wydania z r. 1609. Na str. 644: kazanie Tucyusza (H.). Na czele jednak kazań umieszczono Ewangelie a na końcu całego dzieła przydano podwójny Rejestr na wzór pierwszych wydań. Tłumaczem kazań jest Jan Odrowąż Pieniążek wojewoda sieradzki. Dedykacja przypisana Innocentemu XII. (Ant. Pignatelli) byłemu Nuncyuszowi w Polsce za Jana Kazimierza. Należące do tego dzieła Kazania o siedmiu Sakramentach ob. niżej. — Wydanie 6-e. — (KK.).

Czapsk. — Czartor. — Gdańsk. — Gniez. — Jagiel. — Jez. — Ossol. — Pawlik. — Wied. D. — Warsz. U — Wilno. — Wrocław. — Zam.

Conciones de septem Sacramentis ecclesiae sanctae catholicae, habitae et scriptae a R(everendo) Patre Skarga, Societatis Jesu, una cum quibusdam minoribus scriptis eiusdem R. P. Skarga. Cum permissu Superiorum [winieta]. Cracoviae. Typis Universitatis; b. w. r. (1691). fol., z p. k. t. 869—1261, 5 knl.

Dołączone (curr. pag.) do kazań niedzielnych i świątecznych z tegoż roku. Od str. 1098 do końca dodano tu ośm kazań przygodnych z wyd. z r. 1600 a: Sześć pobudek do modlitwy czasu wojny. Czasu posuchy i głodu. Na miłościwe lato. Przy składaniu ślubów w Częstochowie r. 1599 (C.). — Pięć kazań o miłosierdziu (D.). — Pięć kazań o boju i żołnierstwie chrześcijańskim (E.). — O sądzie, piekle i niebie (o śmierci — tu opuszczone). (G.). — Upominanie do Ewangelików i innych Niekatolików (Q.). — Błędnie utrzymuje Dzieduszycki II, 185, że Pieniążek przełożył wszystkie mniejsze pisma Skargi z wyd. z r. 1600; tak nie

jest, bo tam jest ich 16, a tu tylko 8. Pominąwszy inne — niema tu kazań sejmowych, jak chce Zał. (730) i ani jednego z kazań pogrzebowych. Joug. (43, 2), idzie w tem za Dzieduszyckim, dodając od siebie niezrozumiałą uwagę o wyd. z r. 1602, które z tem dziełem żadnego niema związku. — Wydanie 4-e. — (LL.).

79.

1700.

Żywoty Świątych, pierwsza część, starego y nowego Zakonu (... itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę, Soc. Jesu przebrane y w ięzyk polski przełożone. Z przydatkiem niektórych żywotow. Z dozwoleń Starszych (listewka). W Poznaniu, w drukarni kollegium Soc. Jesu. Anno D. 1700. — 2 cz., fol. I cz., 5 knl., 954.

Ostatnie wyd. drukowane frakturą. Odtąd wydania Żywotów poczynają ulegać zmianom. K. t. okolona drzeworytami ujętemi w ramkę. Na odwr. herb Koźmińskich — Poraj. Na dwu k. pt. ded. Wiktorii z Bułakowskich Radzewskiej (powtórzona w 2-ej cz.). Na 3-ej k. pt. dedykacya Annie z Koźmińskich Bułakowskiej, podczaszynie poznańskiej. Na 4-ej k. pt. Pisarze Żywotów i Doktorowie (bez kustosza), Rejestr świętych przeniesiono na koniec 2-ej cz. U Browna 373 i Dzied. I, 298 mylnie podane nazwiska: Bukowska, Radziejowska, Butakowska. Przybyły w tej cz. żywoty: św. Maryi Magdaleny de Pazzis (25 maj), Filipa Neryusza (26 maj) i Alojzego (21 czerw.). — Wydanie 12-e.

Toż: Wtóra część. Poznań 1702.

80.

1702.

Żywotow Świątych, wtora część, starego y nowego Zakonu (... itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę Soc. Jez. przebrane y w ięzyk polski przełożone. Z przydatkiem niektórych żywotow. Z dozwoleń Starszych, (listewka). W Poznaniu, w drukarni kollegium Soc. Jesu. Anno Domini 1702. — cz. II fol., 3 knl., 1492, 3 knl.

K. t. bez ramki. Na odwr. herb Bułakowskich Prawdzic. Na dwu k. pt. dedykacya Wiktorii z Bułakowskich Radzewskiej, staroście wschowskiej. W tekście przybył żywot św. Teresy, a na str. 1488 w Przydatku życie W. O. Wojc. Męcińskiego, który w r. 1643 poniósł w Japonii śmierć męczeńską. W tem i następnych wydaniach przeniesiono świętych kanonizowanych z przydatku do samego tekstu, pod datę od-

powiednią ich uroczystości. Te Żywoty drukowane są ostatni raz frakturą. — Wydanie 12-e. — (FF.).

Toż: Pierwsza część, Poznań 1700.

Czartor. — Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Krasin. — Ossol. — Przewdz. — Raczyn. — Warsz. U. — Wilno. — Wrocł. — Zam.

81.

1707.

Pro sanctissima Eucharistia contra haeresim Caluinianam et Andream Volanum (itd. jak 1576). Reimpressum Brunsbergae. Typis collegii Soc. Jesu. Anno MDCCVII. 4-o, 8 knl. 452.

Przedruk wyd. z r. 1610 *a*, (na końcu Kazań Przygodnych), ze zmienionym cokolwiek tyt., jak w tamtem. Dedykacya Kar. Stan. Radziwiłłowi, księciu na Ołyce, Nieświeżu, Birzach, Dubinkach, Słucku, Klecku i Kopylu. Tam też czyni się wzmiankę o Mikołaju VIII i Albercie III, fundatorach kollegiów Nieświezkiego i Pińskiego (Ł.). — Na str. 231—452 znajduje się: Duodecim artes et imposturae Caluinistarum, quibus opugnant, et totidem veritates et arma Catholicorum, quibus propugnant praesentiam corporis D. N. Jesu in Eucharistia. Również przedruk z wydania w Kazaniach Przygodnych z 1610 *a*. Str. 448—452: Contradictionum et antilogiarum scholae Caluinisticae Andreae Volani index. — Wydanie 3-e. — (M.).

Bern. — Czartor. — Jez. — Warsz. U. — Wilno. — Wrocł.

82.

1715.

Wzywanie do pokuty obywatelów Korony Polskiej y W. Księstwa Litewskiego przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu. [Tekst z Jerem. 18] [listewka]. W Wilnie, w drukarni Akademickiej Soc. Jesu r. P. 1715. — 4-o, str. 47.

Początek paginacyi na odwr. k. t. Ostatnie wyd. drukowane frakturą. Od str. 48 Przestroga ku naprawie obyczajów (por. 1688 *b*). — Wydanie 5-e. — (JJ.).

Czartor. — Krak. A. — Krasin. — Ossol. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

83.

1734.

Kazania na niedziele y święta całego roku. W. X. Piotra Skargi, Societatis Jesu. Za dozwoleństwem Starszych. Po czwarty raz (sic) do druku podane [ornament: godło T. J.]. W Pińsku,

w drukarni Collegium Soc. Jesu. Roku P. 1734. — 3 cz. fol., 4 knl., str. 585 (mylnie zamiast 586) i 4 knl.

Przedruk wydania z r. 1609 albo 1618, z dedykacją Zygmuntowi III z r. 1595. Paginacja pomyłona od str. 417, która jest podwójnie liczona. Cz. I zawiera kazania od 1 niedzieli Adwentu do wtorku Świątecznego (1—231). Cz. II od Trójcy św. do Poświęcenia Kościoła (232—415). Na str. 416 kazanie Tucyusza (H.). Cz. III od św. Andrzeja do św. Katarzyny (417—586). Na 4 knl. podwójny Registr. Wydanie to, bardzo rzadkie, istnieje — prócz niniejszego — jeszcze w trzech wydaniach tytułowych; a mianowicie 1° w Pińsku 1735 r. 2° w Warszawie 1738 r. 3° bez wymienienia miejsca druku, 1738 r. Druk Piński z r. 1735 był mi niedostępny pomimo skrzętnych poszukiwań. Wydanie niniejsze, pierwszy raz tu opisane, nie było znane ani Joch. 4445, ani Dzied. II, 185, ani Brown. 375, 15, ani Polk. 340, 1, ani Joug. 43 g. Równie ciekawe zjawisko spostrzegamy w dopełnieniu kazań tego wydania. Jest niem wydanie o siedmiu Sakramentach drukowane w Wilnie r. 1737, w którym paginacja rozpoczyna się od liczby 586 (mylnie zam. 587) — właśnie tam, gdzie wyd. kazań Pińskich się kończy. — Wydanie 7-e. — (KK.).

Czapsk. — Jagiel. — Wilno.

84.

1735.

Kazania na niedziele y święta całego roku, W. X. Piotra Skargi, Soc. Jesu. Trzy razy do druku w Krakowie podane, teraz czwarty raz (sic), za dozwoleństwem Starszych przedrukowane. W Pińsku, w drukarni Collegium Soc. Jesu. Roku P. 1735.

Wydanie Pińskie z 1734 r. z odmienną tylko kartą tytułową, wskazującą rok 1735. Błędnie Jocher (4445 f) twierdzi, a Jougan (43 g) za nim powtarza, że na przodzie tego wydania jest zalecenie i wiersz na pochwałę apostołskich prac X. Skargi od osoby koszt na odnowienie druku ofiarującej, (zamiast dedykacji Zygmuntowi III); pochodzi to stąd, że Jocher miał widocznie w ręku egzemplarz Bibliot. Publicznej Wileńskiej, gdzie Kazania Pińskie z r. 1735 (sygn. 333^{1/21}) są oprawione razem z Kazaniami Przygodnemi z r. 1738 c (sygn. B. 4^{1/4}) z pozamieszczeniami kartkami.

Wilno.

85.

1737.

Kazania o siedmi Sakramentach (itd. jak 1609 b). Naprzód w Krakowie drukowane 1618 (sic), a potem przedrukowane

w Wilnie, w drukarni Akademickiej Soc. Jesu. Roku P. 1737. — fol. k. t. str. 586—786.

Z tytułu widać, że wyd. z r. 1600 i 1609 wydawcom były nieznane. Niniejsze wydanie, drukowane curr. pag. należy uważać jako dopełnienie kazań na niedziele i święta, wydanych w Pińsku r. 1734; tamte bowiem kończą się ostatnią str. 585. Joch. 3860, wymienia je wprawdzie, ale nie umie powiedzieć, gdzie je przyłączyć. — Wydanie 5-e. — (LL.).

Czarn. — Czartor. — Jez. — Ossol. — Raczyn. — Warsz. U. — Wilno.

86.

1738 a.

Kazania na niedziele y święta całego roku. W. X. Piotra Skargi, Societatis Jesu. Piąty raz (sic) przedrukowane za dozwoleństwem Starszych. Cum gratia et priuilegio S. R. M. — W Warszawie, w drukarni J. K. Mci Collegium Soc. Jesu. Roku Pańskiego 1738.

Wydanie Pińskie z r. 1734 z przedrukowaną kartą tytułową.

Gnieszno. — Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Ossol. — Raczyn.

87.

1738 b.

Kazania na niedziele y święta całego roku W. X. Piotra Skargi, Societatis Jesu. Piąty raz (sic) za dozwoleństwem Zwierzchności duchownej, cum gratia et privilegio S. R. M. Roku Pańskiego 1738 przedrukowane. b. w. m. d..

Karta tyt. należąca do wydania Pińskiego z r. 1734, o ile wiem, w jednym egzemplarzu.

Czapsk.

88.

1738 c.

Kazania przygodne y inne drobniejsze prace Wielebnego Xiędza Piotra Skargi, Soc. Jesu Theologa, na dwie części rozdzielone. Z dozwoleństwem Starszych. Po czwarty raz (sic) przedrukowane (winieta). W Wilnie, w drukarni Akademickiej Soc. Jesu. Roku P. MDCCXXXVIII. — 12 knl. 388, 293, 218.

K. t. obwiedziona ramką. Dzieło to miało wyjść według Fel. Bentkowskiego nakładem Jędrzeja Chreptowicza, stolnika Nowogrodzkiego. Nie zgadza się na to Dzied. II, 186, ponieważ »wielebny mecenas«, koszt na druk dający, widocznie duchowną osobę oznacza. Nie dostrzegł je-

dnak że tam oprócz dedykacyi pomienionego mecenasa i wiersza jego na pochwałę Skargi umieszczona jest jeszcze druga dedykacya pewnego dobrodzieja sumpt na te kazania łożącego. Na ostatniej knl. ded. Piotrowi Tylickiemu z wyd. poprzedniego. Dzieło niniejsze jest przedrukiem wyd. z r. 1610, ułożone jednak w innym porządku. Brak w niem utworu: Siedm Filarów (por. N.). — Dzieł zbiorowych ks. Skargi wyd. trzecie (J.). Część I. str. 1. Kazania sejmowe (w liczbie 7). Wyd. 4-e. (HH.). — str. 40. Dziękowanie kośc. za zwycięstwo nad Mich. Multańskim. w. 5-e. (MM.) — 45. Wsiadane na wojnę. w. 3-e. (CC.). — 59. Pokłon Panu Bogu Zastępów za zwycięstwo Inflantskie. w. 4-e. (ŁŁ.). — 66. Areopagus. w. 3-e. (U.). — 87. O boju i żołnierstwie chrześcijańskim. (E.). — 109. Kazania pogrzebowe (F.). — 142. Cztery kazania o śmierci, sądzie, piekle i niebie. (G.). — 162. O czterech rzeczach ostatnich żywota ludzkiego (Costera). w. 4-e. (PP.). — 209. Bractwo miłosierdzia. — 251. Skrzynka św. Mikołaja. — 253. Czytania Bractwa miłosierdzia. w. 6-e. (GG.). — 297. Bractwo św. Łazarza. — 302. Pobudki do modlitwy 40 godzin (B.). — 317. Dwanaście kazań przyg., umieszczonych pod C. — 365. Żołnierskie nabożeństwo. w. 7-e. (RR.). — Część II. O jedności kościoła Bożego pod jednym pasterzem. w. 4-e. (V.). — 84. Synod Brzeski. w. 6-e. (W.). — 105. Upominanie do Ewangelików o zbor ich Krakowski zburzony R. P. 1591. w. 6-e. (Q.). — 121. Proces na Konfederacyą. w. 4-e. (S.). — 151. Discurs na Konfederacyą. w. 5-e. (T.). — 156. Na artykuł o Jezuitach. w. 5-e. (AA.). — 167. Proba zakonu Soc. Jesu. w. 3-e. (BB.). — 198. Pierwsze zawstydzenie Aryanów nowych. w. 4-e. (O.). — 234. Wtore zawstydzenie Aryanów. w. 3-e. (P.). — Część III, zawiera dzieła Skargi łacińskie: Pro Sacr. Eucharistia. Wyd. 4-e. (Ł.). — 111. Duodecim artes et inposturae. — 216. Contradictionum et antilogiarum scholae Calvinisticae Andreae Volani Index. w. 4-e. (M.). — To wydanie Dzieduszyckiemu nieznane (I, 235, 354). Brown (3 i 7) a za nim Sobieszcz. (6) niedokładnie je przytacza.

Bawor. — Bern. — Ciesz. Sz. — Gniez. — Jagiel. — Jez. — Kórnik. — Ossol. — Raczyn. — Warsz. — Wilno.

89.

1739.

Pobudki ku cnocie miłosierdzia służące do czytania na każdą niedzielę w rok. Przez W. X. Piotra Skargę Soc. Jesu, wydane. Jedno iest z Pisma św., drugie z Doktorów św., z przykładów historyi św. z pewnych y poważnych ludzi y Doktorow kościelnych przebrane. Przedrukowane R. P. 1739,

w Poznaniu, w drukarni J. K. M. kollegium Societatis Jesu. 8-o, k. t., 221.

Są to Czytania Bractwa miłosierdzia z odmiennym tylko tytułem, drukowane osobno i po pierwszy raz (wyjawszy wyd. zbiorowe z r. 1738 c) antykwą. Wydanie niezmiernej rzadkości, znane dotychczas w trzech egzemplarzach. — Wydanie 7-e. — (QQ.).

Bawor. — Ossol. — Warsz. U.

90.

1741.

Cnota miłosierdzia pobudkami serc chrześcijańskich do politowania się nad nędzą ludzką, w kaźdoniedzielnym o teźże cnocie czytaniu, zalecona y powtornie od Bractwa Miłosierdzia do druku podana. Roku 1741 w Poznaniu, w drukarni J. K. M. Soc. Jesu. 8-o, 19 knl., 221.

Na 19 knl. Bractwo miłosierdzia. Wydanie 7-e. (GG.). Różni się od poprzednich zmienionym tytułem i brakiem kazań o miłosierdziu. Na k. pt. herb opata Paradyżkiego Józefa Gorczyńskiego (Jastrzębiec). Z przedmowy dowiadujemy się, że w Poznaniu założył Bractwo miłosierdzia Adryan Radzimiński T. J. 12 września 1599 r. a Paweł V w r. 1619 je potwierdził. — Od str. 1—221 Czytania Br. Mił. Wydanie 8-e. (QQ.). Niesłusznie utrzymuje Polk. (30, 2) i Kallb. (280, 1), że to wyd zawiera same tylko Czytania. Dziełko niesłychanej rzadkości, znaue. dotychczas w jednym tylko egzemplarzu.

Ossol.

91.

1747.

Żywotow Świątych, pierwsza część, starego y nowego Zakonu, (itd. jak 1585) przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu zebranych y na polski ięzyk przełożonych, z przydatkiem niektórych żywotow św. osobliwie Patronow krolestwa Polskiego, z dozwoleń Zwierzchności kościelney, wydana. Roku P. 1747. W Wilnie, w drukarni J. K. M. Akademickiey Soc. Jesu. 2 cz. fol.; — I cz. 2 knl. 486.

K. t. ozdobiona ramką, utworzoną z rycin, wyobrażających sceny z Pisma św. Na odwr. k. t. portret Skargi (z pomyłoną datą urodz. 1617). U spodu: Fr. Balcewicz sculp. Vilnae). Pierwsze wyd. Żywotów, drukowane antykwą. Język zastosowano do form nowoczesnych, przez co z mowy Skargowskiej starto pierwotną barwę. Na tem wydaniu

wzorują się wszystkie następne, wyjąwszy Poznańskie z r. 1866. Przybyły w tej części żywoty św. Jana Nepomucena (16 maja) i św. Jana Fr. Regisa (16 czerwca).

Toż: Wtóra część, Wilno 1748 a.

92.

1748 a.

Żywotow Świątych, wtora część, starego y nowego Zakonu, (itd. jak 1585) przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu zebranych y na ięzyk polski przełożonych, z przydatkiem żywotow św. osobiłwie Patronow krolestwa Polskiego, z dozwołeniem Zwierzchności kościelney, wydana. Roku P. 1748. W Wilnie, w drukarni J. K. M. Akademickiey Soc. Jesu. fol. Z p. k. t. 1009, 2 knl.

Przybyły w tej części str. 975 żywoty: św. Jana de Matta, Feliksa Walezyusza, Scholastyki i błog. Józefa Kalasantego. W samym zaś tekście: św. Winc. a Paulo (19 lipca), błog. Jana z Dukli (również 19 lipca), błog. Czesława (20 lipca), błog. Józefata Kuncewicza (27 września), trzech Męcz. Jap. Pawła, Jana i Jakuba (3 grud.) i Franciszka Salezego (29 grudnia). To wydanie Dzied. (I, 300) nieznanne. Osiński str. 93 (138), (139) niesłusznie kładzie na karb Skargi niepoprawne wyrażenia w żywotach św. Fr. Regisa i bł. Czesława, ponieważ te żywoty pojawiają się dopiero po pierwszy raz w tem wydaniu. Druk nadzwyczajnej rzadkości. — Wydanie 13-e. — (FF.).

Toż: Pierwsza część, Wilno 1747.

Jagiel. — Krasin. — Ossol.

93.

1748 b.

Żołnierskie nabożeństwo powołaniu wojskowych ludzi własnie służące; dla większego zaś onychże pożytku z francuzkiego na polski ięzyk przetłumaczone, y z osobiłwszym nauk y modlitw żołnierskich przydatkiem, ktore się z ksiąg W. X. Piotra Skargi, Societatis Jesu wyięły, do druku podane. Roku 1748 (listewka). W Wilnie, w drukarni J. K. M. Akademickiey Soc. Jesu. 12-o, 19 knl. 316, 8 knl.

Na odwrocie k. t. herb Radziwiłłow. Dedykacya poświęcona Januszowi i Karolowi książętom Radziwiłłom przez nieznanego wydawcę, ukrywającego się pod kryptonimem M. K. S. J. prawdopodobnie Marcina Kurzenieckiego, misyjonarza podówczas na Litwie. Na str. 176

rozpoczyna się dopiero Żołnierskie nabożeństwo Skargi przeplatane aż do końca mnóstwem modlitw, tłumaczonych z francuskiego. Na str. 176 spotykamy niezwykłą litanię do świętych Rycerzy. Dziełko niesłychanej rzadkości, znane w jednym egzemplarzu. — Wydanie 8-e. — (RR.).

Ossol.

94.

1759.

Żołnierskie nabożeństwo powołaniu wojskowych ludzi właśnie służące; dla większego zaś onychże pożytku z francuzkiego na polski język przetłumaczone, y z osobliwszym nauk y modlitw żołnierskich przydatkiem, które się z ksiąg W. X. Piotra Skargi Societatis Jesu wyjęły, do druku podane. Roku 1759 (listewka). W Wilnie, w drukarni J. K. M. Akademickiej Societatis Jesu. 12-o, 9 knl. str. 314, 8 knl. Regestru.

Brak dedykacyi. Z nauk żołnierskich Skargi zachowana tylko pierwsza — inne przerobione w formie pytań i odpowiedzi. Na str. 151—174 modlitwy żołnierskie według Skargi — inne przerobione. Na str. 174 litania do św. Rycerzy. Na końcu Bogarodzica bez wykładu. Niespodzianka bibliograficzna, niesłychanej rzadkości, dochowana w jednym egzemplarzu, dotychczas nieznana. — Wydanie 9-e. — (RR.).

Czarn.

95.

1763 a.

Żołnierskie nauki y nabożeństwo, oraz reguły o powołaniu do stanu żołnierskiego... przedrukowane. Łowicz 1763. 12-o, 104.

Na str. 72—80 litania żołnierska do świętych wojowników oraz modlitwy do spowiedzi i komunii św. Wydanie to, autorowi niedostępne, wymienia Polkowski ze swego zbioru. Podanie stronic 104 (por. 1618 a) budzi pewne powątpiewanie, również uwaga, że to ma być dosłowny przedruk ze zbiorowego wydania z 1610 roku. — Wydanie 10-e. — (RR.).

Polk. str. 352, 8.

96.

1763 b.

Bractwo miłosierdzia w Krakowie u św. Barbary zaczęte roku P. 1584, miesiąca Octobra, a roku 1592 w Warszawie, miesiąca Septembra u św. Jana przyjęte (jak Nr. 9). W Warszawie naprzód w r. 1628, w drukarni Jana Kossowskiego J. K. M. typographa, teraz powtornie w roku 1763, w którym

to Bractwo szczęśliwie refluait, sumptem Imci P. Jana Garskiego, Ławnika miasta szlach. Starej Warszawy, w drukarni J. K. M. Mitzlerowskiej, przedrukowane. 4-o. Z p. k. t. 327.

Pomyłona paginacja: 93, 98, 94, 100, 97. Dziełko niezmiernej rzadkości, znane dotychczas w dwu egzemplarzach. Na odwrocie k. t. wymienieni są protektorowie ówcześni Bractwa miłosierdzia: August II-gi, książę Teodor Czartoryski, biskup Przemyski Michał z Granowa hrabia Wodzicki, biskup Inflantski Antoni Ostrowski. Starsi Bracia: Ignacy L. Nowicki, Fr. X. Witthoff, Prezydent miasta Starej Warszawy. Dziełko niniejsze jest przedrukiem wydania z r. 1628. Na str. 94, po kazaniu o miłosierdziu, mamy skreślony początek Bractwa miłosierdzia w Warszawie. Od str. 99—150: Powinności, porządki i Mons pietatis. — Wydanie 8-e. — (GG.) — Od str. 151—327 następują Czytania Bractwa miłosierdzia. Na końcu dziełka powtórzono: W Warszawie, z drukarni J. K. M. przywileiowaney Mitzlerowskiej R. P. 1763. — Wydanie 9-e. — (QQ.).

Czartor. — Zam.

97.

1777.

Ustanowienie Bractwa miłosierdzia po parafiach w dyecezyi Płockiej. Warszawa 1777. 8-o, str. 280.

Zawiera pięć kazań o miłosierdziu i Czytania Bractwa miłosierdzia. To dziełko przytacza ks. Polkowski ze swego zbioru obok drugiego tej samej treści, wydanego w roku 1786 w Łowiczu. Zastanawia nas jednak ta okoliczność, że kiedy omawiając kazania o miłosierdziu (346, 1) wydanie Łowieckie wymienia, niniejsze natomiast wydanie zostawia bez wzmianki. — Wydanie 10-e, — (QQ.).

Ks. Polkowski 30, 3.

98.

1780.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu (itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu zebrane, na język polski przełożone y za życia autora dziewięć razy (sic) a po zeyściu jego powtórnie (sic) przedrukowane. Roku P. 1780 (winieta). W Wilnie, w drukarni Królewskiej przy Akademii. 2 cz. fol., 10 knl. 445, 458, 25 knl.

Dzied. (I, 298, 16) utrzymuje, że obecne wydanie jest przedrukiem ostatniego, niby to dziewiątego, wydania z r. 1612, które miało wyjść za życia Skargi. Bynajmniej. Jest ono z uwzględnieniem wszystkich

zmian w stylu i pisowni, wiernym przedrukiem wydania poprzedniego z r. 1747—48, którego Dziej. nie znał. Wydawcy niniejszego wydania przypisują je Tadeuszowi z Kozielska Ogińskiemu i Jadwidze z Załuskich Ogińskiej Wojewodom Trockim. Po dedykacji następuje Słowo do czytelnika, a potem przedmowa Skargi: »Praca około pisania« z jednego z krakowskich wydań (1615—1644) bo w poprzednim Wileńskim jej niema. Na końcu I części przybył żywot św. Joanny Franciszki de Chantal, a na końcu II (str. 455) żywot W. X. Wojc. Męcińskiego T. J. (ob. 1702 str. 1488). Skąd i jak się wzięło 9-e wydanie Żywotów za życia Skargi ob. 1615 b. — Wydanie 14-e. — (FF.).

Bawor. — Bern. — Czartor. — Dziej. — Jez. — Jagiel. — Krak. A. — Ossol. — Przewdz. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

99.

1784.

Ustanowienie Bractwa miłosierdzia po parafiach w dyecezyi Krakowskiej. W Krakowie, w drukarni Szkoły Głównej Koronnej. Roku Pańskiego 1784. 8-o, 63, 243.

Po liście pasterskim księcia biskupa M. J. Poniatowskiego str. 1—63, datowanym w Krakowie 1 lipca 1784, umieszczono str. 1—106 pięć kazań Skargi o miłosierdziu, a od str. 106—243 jego Czytania Bractwa Miłosierdzia. — Wydanie 11-e. — (QQ.).

Wilno.

100.

1786.

Ustanowienie Bractwa miłosierdzia po parafiach w arcydyecezyi Gnieźnieńskiej. W Łowiczu w drukarni nadworney J. O. X. Prymasa. Roku Pańskiego 1786. 8-o str. ?.

Po liście pasterskim księcia biskupa Krakowskiego M. J. Poniatowskiego z dnia 1 lipca 1786 od str. 67 pięć kazań Skargi o miłosierdziu i jego Czytania Bractwa miłosierdzia. — Wydanie 12-e. — (QQ.).

Dziej. II str. 47.

101.

1789.

Żołnierz chrześcijański, czyli zabawy dla stanu żołnierskiego na widok podane. Roku P. 1789. Z pozwoleniem Zwierzchności (winieta). W drukarni uprzywilejowanej Sandomierskiej. 12-o, 122. 2 knl.

Na odwr. k. t. przedmowa, w której wydawca, prawdopodobnie za Niesieckim, błędnie podaje rok 1608 jako datę pierwszego wydania, pomimo, że w ded. str. 1—5, wyraźnie przytacza właściwy rok 1606. Na str. 106 dodana namowa do żołnierzy w samej potrzebie z dołączeniem pieśni Bogarodzico z wykładem (z żywota św. Wojciecha). Dziełko bardzo rzadkie. — Wydanie 11-e. — (RR.).

Czartor. — Jagiel. — Pawlik. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

102.

1790.

Kazania odświętne W. X. Piotra Skargi Tow. Jez., krolow Polskich Stefana i Zygmunta III Theologa i kaznodziei, przedrukowane. Tom pierwszy. W Sandomirzu. R. P. 1790. 16-o. 8 knl., 528.

Co do tych kazań panuje w naszej bibliografii największe zamieszanie; powodem tego było samo ich wydawnictwo. W r. 1790 wydano 2 tomiki »kazań odświętnych«, następnie wychodzą w r. 1792 trzy tomiki »kazań niedzielnych«, a po nich dopiero w r. 1793 trzeci tomik »kazań odświętnych«. Stąd te ustawiczne powtarzania za Dzied.: że wyszły w 3 t. w latach 1790—92. (Dzied. II, 186, Brown. 375, 15, Estr. IX, 2, 1792, Polk. 340, 1, Joug. 44 i.). Joch. tych kazań nie wymienia. Tomik ten zawiera kazania od Bożego Narodzenia do wtorku Świątecznego. Przeniesiono tu z kazań niedzielnych: kaz. na Wielki czwartek i piątek, na niedzielę przewodnią i na wszystkie uroczystości Pańskie; a na Boże Narodzenie dodano drugie kaz., wyjęte z Żywotów Świętych. — Wydanie 8-e.

— Toż: Tom wtory. Sandomierz. 1790. 4 knl., 480.

Zawiera kazania od Trójcy św. do Poświęcenia kościoła. Włączono tu również kilka kazań, wyjętych z Żywotów Świętych.

Toż: Tom trzeci. Sandomierz 1793 a.

103.

1792 a.

Kazania sejmowe X. Piotra Skargi S. J. w obecności Zygmunta III miane. Podług edycji w Krakowie roku 1600, przedrukowane (winieta). W Warszawie 1792. 8-o. 4 knl., 259.

Pierwsze wydanie kazań sejmowych drukowane osobno. Na wstępie krótka rzecz o życiu Skargi. Kazań osiem. — Wydanie 5-e. — (HH.).

Czarn. — Czartor. — Jez. — Krak. A. — Lwów U. — Ossol. — Pawlik. — Przedz. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

104.

1792 b.

Czytania Bractwa miłosierdzia na każdą niedzielę roku. Jedno z pisma św., drugie z Doktorów św., trzecie z przykładów historyi św. z pewnych i poważnych ludzi i Doktorów kościelnych, zebrane przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu, z woli J. O. Księcia Massalskiego, biskupa Wileńskiego dla pożytku swej dyecezyi kosztem Jego przedrukowane (winietka). W Wilnie, w drukarni J. K. M. Akademickiej. Roku 1792. 8-o. 140.

Wydanie 13-e (QQ.).

Czartor. — Jez. — Krak. A. — Krasin. — Przedz. — Warsz. U. — Wilno.

105.

1792 c.

Kazania na niedziele całego roku W. X. Piotra Skargi Tow. Jez. krolow polskich Stefana i Zygmunta III theologa i kaznodziei przedrukowane. Z pozwoleniem Zwierzchności. Tom pierwszy. W drukarni Sandomierskiej R. P. 1792. 16-o. 12 knl., 576.

Wyd. obecne różni się tem od poprzednich, że kazania na W. czwartek i piątek, na niedzielę przewodnią i na wszystkie uroczystości przeniesiono do kazań odświętnych. Ten tomik jest pierwszym z trzech, obejmującym kaz. niedzielne. Na czele umieszczono portret Skargi (Philipp Andreas Kilian sc. A. V.). Na 11-u k. pt. ded. Zygmontowi III z pierwszego wyd. 1595 r. i summaryusz. Tekst mieści w sobie kazania od 1 niedzieli Adw. do 6 niedzieli wielkopostnej.

— Toż, tom wtory. Sandomierz 1792. 4 knl., 400.

Mieści w sobie kazania od 2—6 niedzieli po Wielkanocy i od 2—10 niedzieli po Świątkach.

— Toż, tom trzeci. Sandomierz 1792. 4 knl., 445.

Mieści w sobie kazania od 11—24 niedzieli po Świątkach. (Należące do tego wydania trzy tomiki kazań odświętnych, ob. 1790 i 1793 a).

106.

1793 a.

Kazania odświętne W. X. Piotra Skargi Tow. Jez. krolow polskich Stefana i Zygmunta III theologa i kaznodziei przedrukowane. Tom trzeci. W Sandomierzu. R. P. 1793. 16-o. 4 knl., 334.

Zawiera kazania od św. Andrzeja do Więzienia Piotra świętego. Ostatnie wyjęte, również jak kilka innych kazań, z żywotów Świętych. Na str. 330 Krotkie kazanie o męce P. W. O. Tucyusza (H.). Na tem kończy się 6-ty tomik Kazań Sandomirskich (zob. 1790 a). — Wydanie 8-e). — (KK.).

Bawor. — Czartor. — Ciesz. Sz. — Jagiel. — Jez. — Krasin. — Ossol. — Warsz. U. — Wilno.

107.

1793 b.

Kazania na niedziele y święta całego roku W. X. Piotra Skargi Soc. Jesu. Tom I (winieta). Szósty raz (sic) przedrukowane. W Wilnie, w drukarni J. K. M. przy Akademii. Roku 1793. 16-o, 9 knl., 279.

Na 8 k. pt. ded. Zygmuntowi III z pierwszego wydania r. 1595. Tekst zawiera kazania od 1 niedzieli Adwentu do niedzieli Zapustnej.

— Toż tom II. Wilno 1793, k. t. 344.

Zawiera kazania od 1 niedzieli Postu do 5 niedzieli po Wielkanocy.

— Toż tom III. Wilno 1793. k. t. 340.

Zawiera kazania od Wniebowstąpienia do 10 niedzieli po Świątkach.

— Toż tom IV. Wilno 1793. k. t. 303.

Zawiera kazania od 11 niedz. po Świątkach do Poświęcenia kościoła. Na str. 301 Kazanie krotkie o męce Pańskiej W. O. Tucyusza. (H.).

— Toż tom V. Wilno 1793, k. t. 292.

Zawiera kazania od św. Andrzeja do Narodzenia św. Jana Chrzc. Na str. 79 (po dniu Narodzenia Pańskiego): O rozumieniu ostatka tej Ewangelii św. Jana, która się na końcu mszy czyta, dołożenie.

— Toż tom VI. Wilno 1793, k. t. 302, 25 knl.

Zawiera kazania od św. Apostołów Piotra i Pawła do św. Katarzyny. Na samym końcu na str. 244: Wzywanie do pokuty. Wydanie 6-e. (JJ.). Na 25 knl. podwójny Rejestr, jeden do nauk, drugi do naprawy obyczajów. — Wydanie 9-e. — (KK.).

Czartor. — Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Ossol. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

108.

1808.

Kazania przygodne i pisma różne W. X. Piotra Skargi Soc. Jesu, na małe tomiki podzielone, według ostatniej r. 1738

czwartey (sic) Wileńskiej edycyi, na nowo, już to piąty raz (sic) wychodzące, z drukarni Połockiey Collegii Soc. Jesu. Tom I. Roku P. 1808. 8-o, 11 knl., 390.

Jest to pierwszy z 5-ciu tomików, wydanych w latach 1808 i 1809 Kazań przygodnych stanowiących czwarte wyd. dzieł Skargi zbiorowych. (K.). Wydanie rzadkie przez nikogo dotychczas należycie nieopisane. (Por. Dzied. II 187, Brown 379, 38. Sobieszcz. 11. Volk. 341, nota. Estr. X 1808. Joug. 44 l.). Tylko dwa pierwsze tomy wyszły w r. 1808, trzy następne dokończono dopiero w roku następnym. — Tom I zawiera: Areopag. Wyd. 4-e. (U.). — Zawstydzenie Aryanów z kazaniem o Trójcy św. Wyd. 5-e. (O.). — Wtóre zawstydzenie Aryanów. Wyd. 4-e. (P.).

— Toż, tom II. Połock 1808. 8-o, 4 knl., 374.

Zawiera pięć kaz. o boju i żołnierstwie chrześciańskim. (E.). — Cztery kaz. o śmierci, sądzie, piekle i niebie. (G.). — Pięć kaz. pogrzebowych. (F.). — Przekład Skargi o czterech końcach ostatnich żywota ludzkiego. Wydanie 5-e. — (PP.).

— Toż, tom III, IV i V ob. 1809.

109.

1809.

Kazania przygodne i pisma różne W. X. Piotra Skargi, Soc. Jesu, na małe tomiki podzielone, według ostatniej r. 1738 czwartey (sic) Wileńskiej edycyi, na nowo, już to piąty raz (sic) wychodzące z drukarni Połockiey Collegii Soc. Jesu. Tom III. Roku P. 1809. 8-o, 6 knl., 427.

Zawiera pierwszych 24 kazań o Sakramentach św. Wyd. 6-e. (LL.). — Na str. 285 do końca: Siedem Filarów, na których stoi katolicka wiara o przenajśw. Sakramencie Ołtarza. Wyd. 3-e. (N.). — Nieznane Dzied. (I 362), ani Brown. (273—8), ani Sobieszcz. (7), ani Polk. (335, 1).

— Toż, tom IV. 1809. 8-o, 5 knl., 422.

Od str. 182, pomyłona liczba kazań: 39, 34, 41, 32. Zawiera resztę kazań o Sakramentach św. (wszystkich 42). — Od str. 214 do końca: 26 kazań, wyjętych z Żywotów Świętych.

— Toż, tom V. 1809. 8-o, 8 knl., 464.

Pomyłona paginacya: 342, 329, 344. Zawiera pięć pobudek na modlitwy 40 godzin. (B.). — 12 kazań przygodnych umieszczonych pod C. —

Dziękowanie kościelne za zwycięstwo nad Mich. Multańskim. Wyd. 6-e (MM.) nieznane Dzied. (II, 286), ani Brownowi (376, 24). — Wsiadane na wojnę. Wyd. 4-e. (CC.); nieznane Dzied. (297), ani Brownowi (376, 26). — Pokłon Panu Zastępów. Wyd. 5-e. (ŁŁ.); nieznane Dzied. (341), ani Brown. (377, 30). — Żołnierskie nabożeństwo. Wyd. 12-e. (RR.); nieznane Dzied. (II, 372), ani Brownowi (378, 35), ani Polkowskiemu (351, 4). — Na końcu od str. 329 do końca: Kazania sejmowe, z wypuszczeniem kazania o monarchii. Wyd. 6-e. (HH.); nieznane Dzied. (187), ani Brown. (379, 44), ani Polk. (342, 1).

— Toż, tom I i II. ob. 1808.

Czartor. — Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Krasin. — Wilno.

110.

1814.

Obrona Jezuitów, niegdyś przez X. P. Skargę, pod tytułem: Próba zakonu Soc. Jesu r. 1607 wydana, a teraz dla publiczney wiadomości przedrukowana. W Warszawie. 1814. W drukarni Wikt. Dąbrowskiego. 8-o. Z p. k. t. 162. 2 knl.

Książka ta zawiera dwa dzieła Skargi. Najpierw pod odmiennym tyt. Próbę Zakonu (1607 *a*); a od str. 124: Na artykuł o Jezuitach zjazdu Sędmirskiego (1606 *e*) również pod zmienionym tyt. Kazania X. Piotra Skargi, miane w Wiślicy. Na czele książki krótka przedmowa ma być biskupa Woronicza. 2 knl. na końcu książki mieszczą wiersz łaciński X. Mich. Denisa, byłego Jezuitę, z łacińskim przekładem pułkownika Marc. Molskiego. (AA. BB.).

Bawor. — Czartor. — Jez. — Krak. A. — Krasiń. — Warsz. U. — Zam.

111.

1816.

Wybór różnych gatunków mowy wolney z stosownemi uwagami. Przez Pawła Chrzanowskiego. Warszawa. 1816. 12-o, dwa tomy 288, 283.

W drugim tomie od str. 215—247 znajduje się kazanie sejmowe Skargi z napisem: Do zgromadzonych na sejm obywatelski — kazanie pierwsze, i wyimek z kazania trzeciego.

Ossol.

112.

1819.

Bractwa miłosierdzia w Krakowie u św. Barbary zaczętego roku P. 1584, dnia 7 miesiąca Października Ordynacye. Na

cześć P. Bogu i rozmnożenie miłosiernych uczynków. Bądźcie miłosierni, bo ludźmi iesteście. Skarga. — W Krakowie 1819 roku. W drukarni Akademickiej. 4-o. 23 arkusze nl. Z portretem autora.

Zawiera wiele dokumentów, odnoszących się do historyi rozwoju i majątkowości Bractwa miłosierdzia. Na pięciu ark. przedrukowano dzieło Skargi: Bractwo miłosierdzia — bez kazań o miłosierdziu — bez Czytań — tylko z ded. jego: »Maluczkiey a powinney pomocy moiey«. Wydanie 9-e. — (GG.).

Czarn. — Czartor. — Jagiel. — Jez. — Pawlik.

113.

1822.

Kázání na svátky svátých Božích konané od kněze Petra Skargy, členu tovaryšstva Ježíšova, které zčeštil František Klima, farář v Krasné. V Brně. 1822. 8-o, 240.

Są to kazania Skargi odświeżone przełożone przez ks. Klimę, proboszcza w Krasnej. (1884 c).

Wied. D.

114.

1831—1841.

(I:) Kazania sejmowe X. Piotra Skargi. (drzeworyt). W Krakowie R. 1831. — 8-o, 2 knl., 164.

Przedruk wydania z 1610 r., z wypuszczeniem kazania o Monarchii. Wydanie 7-e. — (HH.).

Tem dziełem rozpoczęto w Krakowie wydawnictwo dzieł Skargi, staraniem biskupa Skórkowskiego a pod redakcyą Karola Mecherzyńskiego. Wyszło poszytów dziewięć (a raczej dziesięć, bo poszyt II został wydany w dwu częściach), w latach 1831—1841. Jest to więc piąte wydanie zbiorowe dzieł Skargi.

— II: Kazania przygodne X. Piotra Skargi. Poszyt II. W Krakowie. R. 1832. 8-o, 2 knl., 131, knl. 15. (L.).

Zawiera: Wzywanie do pokuty. Wydanie 7-e (JJ.). — Pięć pobudek na modlitwy 40 godzin. (B.). — Na 15 knl. kazanie sejmowe o Monarchii, opuszczone w pierwszym poszycie.

— II b: Wzywanie do jednej zbawiennej wiary. Do ktorego przykładać się może Wzywanie do pokuty. X. Piotra Skargi, Soc. Jesu. — Dopełnienie poszytu II dzieł ks. P. Skargi.

W Krakowie, w Drukarni Akademickiej. 1835. — 8-o, str. 158. — (L.).

Przedruk wydania z r. 1611. — (Y.).

— III: Kazania przygodne X. Piotra Skargi. Poszyt III. W Krakowie. R. 1833. — 8-o, str. 180. — (L.).

Zawiera pięć kazań o boju i żołnierstwie chrześcijańskim. (E.) i cztery kazania o śmierci, sądzie, piekle i niebie (G.).

— IV: Kazania o siedmi Sakramentach kościoła katolickiego. X. Piotra Skargi. Poszyt IV. W Krakowie. 1833. 8-o, str. 131. — (L.).

Zawiera kazania o Sakramentach w pospolitości, cztery kazania o chrzcie św. i dwa kazania o bierzmowaniu.

— V: Kazania o siedmi Sakramentach kościoła św. katolickiego. X. Piotra Skargi. Poszyt V. W Krakowie, w drukarni Akademickiej. 1835. 8-o, str. 115. — (L.).

Zawiera siedm kazań o tajemnicy Ciała i Krwie Pańskiej.

— VI: Kazania o siedmi Sakramentach kościoła świętego katolickiego X. Piotra Skargi. Poszyt VI. W Krakowie. 1836. 8-o, str. 158. — (L.).

Zawiera dziesięć kazań o ofierze Mszy św.

— VII: Kazania o siedmi Sakramentach kościoła św. katolickiego. X. Piotra Skargi. Poszyt VII. W Krakowie. 1836. 8-o, str. 157. — (L.).

Zawiera siedm kazań o pokucie i dwa kazania o Sakramencie ostatniego pomazania.

— VIII: Kazania o siedmi Sakramentach kościoła św. katolickiego. X. Piotra Skargi. Poszyt VIII. — W Krakowie. 1836. 8-o, 148, 2 knl. — (L.).

Zawiera trzy kazania o Sakramencie kapłaństwa, cztery kazania o Sakramencie małżeństwa, jedno o wychwaleniu czystości, i do oblubieńców przy ślubie małżeńskim namowa kapłańska.

— IX: Areopagus, to iest wykład słów Pawła Apostoła, ktermi w Areopagu trybunalisty w Athenach do uznania iednego prawego Boga namawiał. (Act. 18). Na czworo kazania roz-

łożony, przez X. Piotra Skargę, S. J. Poszyt IX. W Krakowie, drukiem St. Gieszkowskiego. 1841. 8-o. Z p. 2 knl. str. 95. — (L.).

Polk. (347, 1) podajeł mylną datę 1835. — Przedruk na podstawie wyd. z r. 1609. — Zapowiedziany w przedmowie przedruk reszty pism Skargi nie dopisał.

Jagiel. — Jez. Krak.

115.

1836.

Żywoty świętych Pańskich Męczenników i Oyców kościoła. Warszawa. Wydane u Glücksberga 1836. 4-o.

Mieści w czterech tomach 30 przeszło żywotów Świętych, wyjętych z Żywotów Skargi.

Jez. Krak.

116.

1839—1841.

Wybór kazań oryginalnych z najlepszych naszych dawniejszych i nowszych kaznodziejów zebrany. W Lesznie. Czcionkami Ern. Günthera 1839. 8-o 2 tomy.

Tom I: str. 351. Zawiera następujące kazania Skargi: str. 1 na niedzielę pierwszą adwentu; str. 38 na czwartą niedzielę adwentu; str. 167 na niedzielę pierwszą postu; str. 226 na niedzielę piątą postu; str. 322 na niedzielę piątą po Wielkiej nocy.

Tom II: Leszno i Gniezno. Nakład i druk Ern. Günthera 1841. 8-o str. 274. — Zawiera kazania Skargi: str. 19 na niedzielę trzecią po Świątkach; str. 105 na niedzielę dziesiątą po Świątkach; str. 118 na niedzielę jedenastą po Świątkach; str. 177 na niedzielę szesnastą po Świątkach; str. 218 na niedzielę dwudziestą po Świątkach; str. 231 na niedzielę dwudziestą pierwszą po Świątkach.

Jez. Krak.

117.

1841.

X. Piotra Skargi kazanie na nowej Mszy. O Sakramencie święcenia Xięży. Umieszczone w dziełku pod tytułem: Pamiątka święceń pierwszych kapłanów w tułactwie polskiem. Wersal. 1841. 12-o str. 35.

Miedzy tymi pierwszymi kapłanami byli XX. Zmartwychwstańcy Aleksander Jełowicki, wyświęcony w Wersalu, Piotr Semenenko i Hieronim Kajsiewicz, wyświęceni w Rzymie, wszyscy w grudniu r. 1841.

Pomienione kazanie ks. Skargi (od str. 23—35), zajmuje w szeregu kazań jego o siedmiu Sakramentach miejsce trzydzieste szóste.

Jez. Krak.

118.

1842 a.

O herezyach, kazanie X. Piotra Skargi, napisane przed dwoma przeszło wieki, a teraz dla pożytku wiernych na nowo przedrukowane. — Paryż, w drukarni Bourgonne et Martinet, przy ulicy Jacob 30. b. r., 8-o str. 8.

Jest to skrócone kazanie Skargi na niedzielę siódmą po Świątkach. Estr. X, 197 naznacza mu rok 1842.

Czartor. -- Ossol.

119.

1842 b.

Żywot św. Eustachiusza pisany od Symona Metafrasta, a tłómaczony przez X. Piotra Skargę (20 września).

W dziełku p. t.: Jełowicki Alex. Korona Męki Pańskiej. Paryż. Księgarnia katolicka. 1842. 16-o, 388. (Inne wydania: 1843, 1845, 1856).

120.

1842 c.

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu (itd. jak 1585). Przez Ks. Piotra Skargę Soc. Jesu zebrane, na język polski przełożone, i za życia autora dziewięć razy (sic), a po zejściu jego powtórnie (sic) przedrukowane. W Wilnie, w drukarni królewskiej przy akademii r. p. 1780. A teraz znowu we Wiedniu u OO. Mechytarystów, roku Pańskiego 1842. Pierwsza część. 4-o knl. 7, str. 608.

Spotyka się tę część również z k. t. z rokiem 1843, jak część wtórą.

121.

1843 a.

Żywoty Świętych starego i nowego zakonu (itd. jak 1842 c. W Wiedniu u OO. Mechitarystów r. p. 1843. Wtóra część. 4-o, knl. 1, str. 649, knl. 43.

Przybyły tu od str. 629 żywoty świętych Franciszka de Hieronymo, Weroniki Giuliani, Alfonsa de Liguori, Pacyfika z San Severino, Jana

Józ. od św. Krzyża i błog. Leonarda de Portu Mauritio. — Wydanie 15-e. — (FF.).

Czartor. — Gniez. — Jagiel. — Jez. — Ossol. — Pawlik.

122.

1843 *b.*

Kazania na niedziele i święta całego roku W. Ks. Piotra Skargi. Tom I z portretem autora. Nowe wydanie J. N. Bobrowicza. Lipsk. Nakładem księgarni zagranicznej. (Librairie étrangère) 1843. 8-o: 7 knl., 222.

Na 6-ciu knl. potwierdzenie dane przez Prymasa Marcina Dunina i dedykacja Zygmuntowi III z pierwszego wydania z r. 1595. To wydanie składa się z 6-ciu tomów in 8-o. Tom I obejmuje kazania od 1 niedzieli Adwentu do niedzieli zapustnej.

— Toż, tom II. Lipsk 1843. 2 knl. 276. Obejmuje kazania od 1 niedzieli wielkopostnej do niedzieli krzyżowej (5 niedziela po Wielkanocy).

— Toż, tom III. Lipsk 1843. 2 knl. 268. Obejmuje kazania od Wniebowstąpienia do 10 niedzieli po Świątkach.

— Toż, tom IV. Lipsk 1843. 2 knl. 248. Obejmuje kazania od 11 niedzieli po Świątkach do Poświęcenia kościoła. Na str. 246 kazanie krótkie o męce Pańskiej Tycyusza (H.).

— Toż, tom V. Lipsk 1843. 2 knl. 233. Obejmuje kazania świąteczne od św. Andrzeja do Narodzenia św. Jana Chrzciciela. Na str. 63. O rozumieniu ostatka Ewangelii św. Jana.

— Toż, tom VI. Lipsk 1843. 2 knl. 234. Obejmuje kazania od św. Piotra i Pawła do św. Katarzyny. Na str. 177 Wzywanie do pokuty. (JJ.). Na str. 233 summaryusz kazań niedzielnych i odświętnych. — Wydanie 10-e.

Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Lwów U. — Przedz. — Raczyn. — Warsz. U.

123.

1843 *c.*

Żywot św. Eustachiusza pisany od Symona Metafrasta, a tłómaczony przez X. Piotra Skargę (20 września).

W dziełku: Jełowicki: Korona Męki Pańskiej. Berlin 1843. 16-o, 388. *Ossol.*

124.

1843 *d.*

Życie przedziwnej św. dziewicy Katarzyny Seneńskiej, zakonu św. Dominika, z dodatkiem godzin i modlitw do tejże. W Krakowie, dru-

kiem Daniela Edw. Friedleina 1843. (Wydanie ks. Plebankiewicza Z. K.) 12-o, III, 79.

Życie świętej wyjęte z Żywotów Skargi (30 kwietnia) zajmuje 40 str. Od str. 41 do końca idą godzinki i modlitwy.

Klasztor PP. Benedykt. Staniątki. — Praga U.

125.

1845.

Żywot św. Eustachiusza... (itd. zob. 1842 b). W dziełku: Jełowicki Al., Korona męki Pańskiej. Berlin 1845. 12-o, str. 388.

126.

1850.

Czytania Bractwa miłosierdzia na każdą niedzielę roku. Przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu. (rycinka). Nowy oddruk. Leszno, nakładem i czcionkami Ernesta Günthera. 1850. 8-o. Z p. k. t. 19. Wydanie 14-e. — (QQ.).

Jagiel. — Jez. — Ossol. — Raczyn. — Warsz. U. — Zam.

127.

1851.

Das Leben der heiligen Hedwig. — Uebersetzt aus dem vor-
trefflichen polnischen Schriftwerke: »Żywoty Świętych« nach
dem berühmten Pater Skarga. Von Jos. Schafranek, kath.
Pfarrer. Beuthen. O. S. 1851. Gedruckt bei C. A. Kirsch.
8-o, VI, 32.

Książka ogłoszona w ośm lat po jubileuszu, obchodzonym 18 paźdz.
1843 na Górnym Śląsku z powodu sześciusetletniej pamiątki zgonu św.
Jadwigi. Książkę tę zdobi litografowany wizerunek św. Jadwigi wśród
genealogicznego drzewa jej przodków. Żywot św. Jadwigi na str. 1—15.

Jagiel. — Jez. Krak.

128.

1855.

Żywoty Świętych Pańskich narodu polskiego. Wydanie K. J.
Turowskiego. Sanok 1855. Druk K. Pollaka. 8-o, XX. 100, II.

Wstępne kazania zawierają żywot Skargi i wiadomość o jego dzie-
łach. Dwa żywoty w tekście: błog. Czesława str. 41 i błog. Jana z Du-
kli str. 68 nie są utworem Skargi; umieszczono je dopiero po raz pierw-
szy w 13-em wyd. z r. 1748.

*Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Krasin. — Lwów U. — Ossol. — Pawlik. —
Warsz. U. — Wied. D. — Wied. U.*

129.

1856.

Żywot św. Eustachiusza... (itd. zob. 1842 b). W dziełku Jełowicki: Korona Męki Pańskiej. Berlin 1856.

Jagiel.

130.

1857 a.

Kazania sejmowe. Także wzywanie do pokuty obywatelów Korony Polskiej. Przez X. Piotra Skargę, Tow. Jezusowego. W Krakowie. Nakładem wydawnictwa Bibl. Polskiej. 1857. Czcionkami Czasu, 8-o, XXXII, 160.

Wydania dokonał K. J. Turowski. Od str. 1—110 kazania sejmowe, przedrukowane z wyd. Mecherzyńskiego z r. 1831 i 1832; od str. 111—152: Wzywanie do pokuty, wzięte z wyd. Wileńskiego z r. 1618. Na końcu dwa dodatki: I. Przemowa Arcyb. Gniezn. Wawrz. Gębickiego do królewicza Władysława; na str. 158: II. Przekład polski listu ks. Skargi do nuncjusza Caligari z dołączeniem podobizny autografu. — Kazań sejmowych wydanie 8-e. — (HH.). — Wzywania do pokuty wydanie 9-e. — (JJ.).

Czartor. — Jez. — Jagiel. — Krak. A. — Krasin. — Lwów U. — Ossol. — Pawlik. — Praga M. — Przeczdz. — Wied. D. — Wied. U. — Wrocław. — Wilno.

131.

1857 b.

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu podług X. Piotra Skargi, wybrane przez K. W. Józefowicza (pseudon. Tomasz Massalskiego). Warszawa, u XX. Misyjonarów. 1857. 4-o, XXII, 664.

Wybór żywotów Skargi w skróceniu. Imiona świętych następują po sobie w porządku alfabetycznym.

Czartor. — Wilno.

132.

1858.

Gospodarstwo duchowne. Modlitwy. Wydane naprzód w Krakowie, w drukarni Łazarzowej 1601 r., powtórnie w Krakowie 1606 r. Staraniem X. Piotra Skargi, u Andrzeja Piotrkowczyka (ornament). W Krakowie, staraniem i nakładem Wydawnictwa Biblioteki Polskiej 1858. 16-o, str. 166.

W tem dziełku tylko przedmowa do drugiego wydania z r. 1606 wyszła z pod pióra Skargi. Umieścił ją wydawca na samym końcu, na str.

161—166, z bardzo rzadkiego egzemplarza z biblioteki ks. kanonika Scypiona. Wartość tego egzemplarza podnosi ta okoliczność, że na końcu przedmowy znajduje się własnoręczny podpis: X. Piotr Skarga Soc. Jesu. Zob. 1606 c.

Jez. — Krak. A. — Przedz.

133.

1859 (1860).

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu... (itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu zebrane, na język polski przełożone, i za życia autora dziewięć razy (sic), a po śmierci jego kilkakroć przedrukowane. (Z popiersiem X. P. S.). Wydanie ks. Konstantego Maniewskiego. W Wiedniu, nakładem księgarni OO. Mechitarzystów 1859, 2 cz. w. 4-o. — Cz. I, str. XLII. 522; cz. II: knl. 1, str. 567 i 34 knl. rejestru.

Przedruk wydania z r. 1842. Przybyły tu w tekście żywoty św. Prokopa opata w Czechach (1 kwietnia) i św. Filomeny (10 sierpnia), w przydatku zaś krótki rys życia błog. Izajasza Bonera (8 lutego) i żywot błog. Wincentego Kadłubka (8 marca). — Istnieje również tytułowe odbicie tego wydania z datą 1860 r. — Wydanie 16-e. — (FF.).

Czarn. — Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Lwów U. — Ossol. — Wied. D. — Wied. U. — Zam.

134.

1862 a.

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu... (itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu zebrane, na język polski przełożone i za życia autora dziewięć razy (sic), a po zejściu jego po raz czwarty z płyt stereotypowanych dosłownie przedrukowane. Tom I (monogram). Petersburg. Nakład i druk B. M. Wolffa. 1862. (38 stalorytów), 8-o, 2 tomy. T. I: 2 knl. XLVII, 632. — T. II: 2 knl., 658.

Przedruk z wyd. z r. 1843. Od str. V—XXX żywot Skargi przez Jul. Bartoszewicza. — Wydanie 17-e. — (FF.).

Czartor. — Jez. — Krak. A. — Krasin. — Przedz.

135.

1862 b.

Czytania Bractwa miłosierdzia na każdą niedzielę roku. Przez X. Piotra Skargę, Soc. Jesu (rycinka). Nowy oddruk. Leszno,

nakładem i czcionkami Ernesta Günthera 1862, 8-o. Z p. k. t. 19. — Wydanie 15-e. — (QQ.).

Jagiel. — Zam.

136.

1866 a.

Wzywanie do pokuty przez X. Piotra Skargę. Biblioteka ludowa polska. Tomik 8. Paryż, b. w. r., księgarnia Luxemburska. 32-o, str. 43.

Tytuł drukowany w ozdobnej drzeworytowej ramce. Na trzech k. pt. przedmowa wyjęta z lekcyi Ad. Mickiewicza o literaturze słowiańskiej 25 czerwca 1841. Na odwr. ostatniej karty znak księgarni Luxemburskiej w drzeworycie: w okrągłym medalionie mapka Polski, z napisem w otoku: Wolność — Równość — Całość. Książeczka drukowana bardzo drobnymi wyraźnymi czcionkami. — Wydanie 10-e. — (JJ.).

Bawor. — Dzied. — Jagiel. — Jez. — Lwów U. — Ossol. — Praga U.

137.

1866 b.

Wzywanie do pokuty... (itd. jak powyżej).

Odmienna k. tyt., bez drzeworytu. W miejsce przedmowy życie Skargi w skróceniu, pióra Jul. Bartoszewicza. (Por. przedmowę do wydania Żywotów świętych Skargi z r. 1862),

Cieszyn Czyt.

138.

1866 c.

Żywoty Świętych starego y nowego Zakonu... (itd. jak 1585). A teraz na nowo przedrukowane staraniem Dr. X. Alexego Prusinowskiego. W Grodzisku. R. P. 1866. Nakładem X. Zientkiewicza i X. Zenktelera. W komisie księgarni J. K. Żupańskiego w Poznaniu. — 2 cz. in fol. Cz. I: str. X, 2 knl., 528. — Cz. II: 2 knl., str. 1085, LIII i V.

Na odwr. k. t. tarcza herbowa Jagiellonów ze snopkiem Wazów pośrodku. Wierny przedruk z ósmego wyd. z r. 1615. — Wydanie 18-e. — (FF.).

Czartor. — Jez. — Lwów U. — Ossol.

139.

1869 a.

Kazania sejmowe X. Piotra Skargi. Podług wydania kazań Przygodnych i innych X. Piotra Skargi z r. 1610. Poznań, nakładem i czcionkami Ludwika Merzbacha 1869. 8-o, 2 knl. 92.

Wydane na życzenie Tytusa hr. Działyńskiego przez prof. Wład. Nehringa. Brak kazania o Monarchii. — Wydanie 9-e. — (HH.).

Bern. — Czartor. — Ciesz. Cz. — Jagiel. — Raczyn.

140. 1869 b.

X. Piotra Skargi kazanie o miłości ku ojczyźnie podług wydania krakowskiego z 1600 roku. Poznań. W zleceniu księgarzni J. K. Żupańskiego 1869, w. 4-o, 2 k. t., 20.

Jagiel. — Krak. A. — Krasin. — Lwów U. — Ossol. — Praga M. — Przedz. — Raczyn. — Zam.

141. 1869 c.

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu... (itd. jak 1585). Przez X. Piotra Skargę Societatis Jesu przebrane, uczynione i w język polski przełożone, i za życia autora dziewięć razy (sic), a po śmierci jego kilkakroć przedrukowane. Wydanie Przyjaciela Ludu. Chełmno. Nakładem J. F. Tomaszewskiego. 1869. 2 cz. w. 4-o. — Cz. I: 4 knl., 467. — Cz. II: str. 852, 2 knl.

Przedruk wyd. Wiedeńskiego z r. 1859 z wieloma opuszczeniami. — Wydanie 19-e. — (FF.).

Czartor.

142. 1871 a.

Kazania o siedmi Sakramentach... (itd. jak r. 1609). W Krakowie. Nakładem wydawnictwa dzieł katolickich Wł. Jaworskiego. 1871. 8-o. Z p. k. t. 404.

Przedruk wydania z r. 1609, rozpoczęty w tym roku, a w r. 1872 dokończony. Jest to pierwsze wydanie kazań o św. Sakramentach, drukowane osobno. — Wydanie 8-e. — (LL.).

Jagiel. — Krak. A. — Lwów U. — Wied. D.

143. 1871 b.

Peter Skarga Sonn- Festtags- und Gelegenheits-Predigten. Herausgegeben von Augustin Swientek, Licentiat, Curatus und Militaer-Pfarrer in Kreuzburg. Breslau, Commissions-Verlag von Goerlich und Coch. 1871. 8-o, IV. 390.

Jest to wybór kazań Skargowskich w przekładzie niemieckim, dokonany przez księży śląskich wrocławskiej dyecezyi. Te kazania były poprzednio drukowane w peryodycznem piśmie, poświęconem homiletyce pod tyt. Hedwigsblatt z lat 1869 i 1870. Zawiera 49 kazań niedzielnych, 18 kaz. świątecznych, Wzywanie do pokuty i 3 kazania sejmowe: O mądrości potrzebnej do rady, o monarchii i o miłości ojczyzny.

Jez. Krak.

144.

1874.

X. Piotr Skarga: Synod Brzeski. Namowa króla J. M. i obrona Synodu Brzeskiego. Poznań 1874, w. 8-o. W dziele zbiorowem, wydanem ku uczczeniu ks. Fran. Bażyńskiego (str. 159—194). Czcionkami i w komisie Tytusa Daszkiewicza. — Wydanie 7-e.

Czartor. — Krasin.

145.

1878.

Piotr Skarga. Wzywanie do pokuty. Biblioteka Mrówki. T. 51. Lwów. Księgarnia polska. 1878. Z drukarni Zakładu narod. im. Ossolińskich. 16-o, str. 80.

Przedruk z wyd. paryskiego z r. 1866. — Wydanie 11-e. — (JJ.).

Jez. — Lwów U. — Ossol.

146.

1879 a.

Żywot męczennika Chrystusowego, Stanisława św., biskupa krakowskiego, napisany w r. 1579 przez ks. Piotra Skargę Tow. Jez., wydany w r. 1879 na pamiątkę ośmsetnej rocznicy męczeństwa jego (z przedmową ks. I. Polkowskiego). Kraków, nakładem OO. Paulinów na Skałce, druk Wł. L. Anczyca i Sp. 1879. 16-o, 28.

Jagiel. — Wied. D.

147.

1879 b.

Pamiętka ośmiowiekowej rocznicy męczeństwa św. Stanisława Szczepanowskiego biskupa krakowskiego, cudami wsławionego patrona Polski. Lwów. Drukarnia Związkowa. 1879. 16-o, 32, z ryciną kolor.

Jagiel.

148.

1880 a.

X. Piotra Skargi Kazania sejmowe. Tarnów. 1880. Biblioteka uniwersalna wydawana przez Adama Kaczurbę. Nakł. wydawcy, druk W. Angelusa.

Zawiera w trzech zeszytach w 8-ce siedem kazań sejmowych, przedrukowanych z wydania Turowskiego z r. 1857. Ósme kazanie, o niekarności grzechów jawnych, nie wyszło, a pierwsze zmieniło porządek. Rocznik I tom I styczeń: O miłości ku ojczyźnie str. 17—32. Tom II luty: O mądrości potrzebnej do rady str. 307—320. Tom V maj: O zgodzie domowej. Religia katolicka zgodę i całość królestw zatrzymawa. Jako katolicka wiara policz i królestw szczęśliwie dochowywa. O monarchiej i królestwie. O prawach niesprawiedliwych str. 1—168. — Wydanie niniejsze Prof. Chrzanowskiemu nieznane; o rzekomem wydaniu lwowskiem z r. 1872, przytoczonem przez niego jako wyd. 10, ob. Do-datek. — Wydanie 10-e. — (HH.).

Jez. Krak.

149.

1880 b.

Czytania Bractwa miłosierdzia, w Krakowie przy kościele św. Barbary, na każdą niedzielę roku, gdy się na kolekty schodzą, z dodatkiem kazań o miłosierdziu. Wyd. piętnaste (sic). Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. T. III. Kraków, nakładem ks. Mich. Mycielskiego T. J. Druk Czasu. 1880. 8-o. 282. Z wizerunkiem autora.

Na końcu dodano szóste kazanie o miłosierdziu. Jest to wtóra część pierwszego kazania o Trójcy św. (1885 b, 1896). Wydanie 16-e. — (QQ.).

Bern. — Czartor. — Jagiel. — Jez. — Ossol.

150.

1881—1882 a.

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok, przez X. Piotra Skargę, Soc. Jesu. Wydanie dwudzieste czwarte (sic). — Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. Tom VII—XVIII. W Krakowie, czcionkami drukarni Wł. L. Anczyca i Sp. 1881. Nakładem M. Mycielskiego S. J.

12 tomików w małej 8-e, odpowiadające 12 miesiącom w roku; ozdobione 54 rycinami. Wydanie to zawiera tylko te żywoty, których Skarga jest autorem. Język i pisownię zastosowano z wydania z r. 1747—8, niektóre miejsca skreślono, inne tu i ówdzie przekształcono. Każdy tomik poprzedzono wstępem, wyjętym po większej części z przedmowy do Ży-

wotów, w następującym porządku. Rok 1881. T. I, str. 416. Przedmowa: »Praca około pisania« z r. 1603. T. II. 271. Ded. Annie Jagiellonce z r. 1579. T. III. 363. Ded. Mik. Mieleckiemu z r. 1579. T. IV. 355. Ded. Annie Kormanickiej z r. 1585. T. V. 427. Ded. Annie Rakuszance z r. 1592. Tom. VI. 425. Ded. Władysławowi IV z r. 1603.

— Toż, Kraków 1882. T. VII. 444. Przedmowa: »Z czytania żywotów św.« z r. 1579. T. VIII. 440. Modlitwa do Świętych z r. 1579. T. IX. 346. Kaz. Birkowskiego na pogrzebie ks. Skargi z r. 1612. T. X. 376. Wiadomość o wydaniach Żywotów (ks. K. Otwinowskiego) z r. 1882. T. XI. 418. Żywot ks. Skargi (ks. St. Załęskiego) z r. 1882. T. XII. 444. Przydatek do Żywotów z r. 1610. — Wydanie 20-e. — (FF.).

Jagiel. — Jez. — Krak. A. — Wied. D. — Wied. U.

151.

1882 b.

[O jedności kościoła Bożego pod jednym Pasterzem przez Ks. Piotra Skargę, Societatis Jesu. Petersburg. 1882].

Przedruk z pierwszego wydania (1577) przez Archeograficzną Komisję pod redakcją P. Hiltebrandta. Przedruk ten umieszczony w 2-ej księdze Pamiętników polemicznej literatury, wchodzących jako 7 tom w skład dzieła pod t.: Русская Историческая Библиотека, str. 224—526. Dopelnienia 1-ej części (por. 1590) dodano z 2-go wydania z r. 1590, od str. 527—580. Mylą się wydawcy Petersburscy, sądząc, że są w posiadaniu unikatów pierwszego wydania. Por. rok 1577. — Wydanie 5-e. — (V.).

Jagiel. — Jez. Krak. — Lwów. U.

152.

1882 c.

[Synod Brzeski i obrona jego. Dzieło Skargi 1596 roku (sic)].

Wydany przez Komisję Archeograficzną w Petersburgu 1882 r. w siódmym tomie dzieła pod t.: Русская Историческая Библиотека, od str. 939—1002. Wydawca Piotr Hiltebrandt nie znał pierwszego wydania Synodu Brzeskiego z r. 1597. Przedruk niniejszy dokonany na podstawie wydania z r. 1738 c, Kazań przygodnych (część II, str. 84—105). — Wydanie 8-e. — (W.).

Jagiel. — Jez. Krak. — Lwów. U.

153.

1882 d.

O miłości ojczyzny, przez ks. Piotra Skargę, Tow. Jezusowego. Lwów b. w. r. Biblioteka Mrówki, t. 3. Księgarnia polska, druk Gazety narodowej. 16-a. 27. (1869 b).

Jez. — Lwów. U.

154. 1882 e.

Appendix de erroribus Moscorum. Petersburg. 1882. W siódmym tomie dzieła: Русская Историческая Библиотека, na końcu w Uwagach na str. 211—213. Jest to przedruk artykułu Jana Łasickiego: Appendix Scargae Jesuitae de Russorum erroribus (1582 d).

Jagiel. — Jez. Krak. — Lwów U.

155. 1882 f.

Petra Skargy T. J. Kázání na svátky svatých Božích. Zčeštil Frant. Klíma, farář v Krásné. V Brně 1882. Tiskem a nákladem knihtiskárny Benediktinské. 8-o, stronic 240.

Praga Jez.

156. 1883 a.

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu (i t. d. jak 1585). Przez ks. Piotra Skargę. Wydanie dwudzieste czwarte (sic). Lwów. b. w. r. (1883). Księgarnia Polska A. D. Bartoszewicza i M. Biernackiego. W drukarni Gazety Narodowej Dobrzańskiego i Gromana. 2 cz. w wielkiej 8-e, 6 knl., 600, 1 knl. 620, 5 knl.

Dzieło to zaczęło wychodzić w r. 1882 (Polk. 334), a w tym roku było dokończone. — Wydanie 21-e. — (FF.).

Lwów U.

157. 1883 b.

Kazania na niedziele i święta całego roku ks. Piotra Skargi Societatis Jesu. Pierwsza część. Od pierwszej niedzieli adwentu do wtorku świątecznego. Z portretem autora. We Lwowie. Nakładem księgarni Gubrynowicza i Schmidta. Z drukarni Ludowej we Lwowie pod zarządem St. Baylego 1883. 8-o, XV, 494.

Wydanie w trzech częściach z portretem Skargi, podług rysunku M. Stachowicza, na czele, dokonane przez ks. Alex. Maryańskiego na podstawie wyd. z r. 1609, z dodatkami na końcu z pierwszego wydania z r. 1595, z przywróceniem opuszczonych od czwartego wydania ewangelii na czele każdego kazania. W przedmowie powtórzono wszystkie błędy bibliograficzne za Brownem. (1609—1610, 1617, 1735, 1790—92).

Dla uniknięcia niemiłych błędów porównywano obecne wydanie od połowy pierwszej części z pierwszym wydaniem z r. 1595, niepostrzeżono pomimo tego, że kazanie na trzecią niedzielę po Wielkanocy w którym odkryto błąd »przedwieczne kazanie« (zam. przewidzienne, zupełnej uległo zmianie. W tem wydaniu położono na czele każdego kazania opuszczone w późniejszych wydaniach Ewangelie a summaryusze umieszczone na marginesach zebrano razem i umieszczono na końcu każdej części, na końcu zaś całego dzieła dołączono podwójny Registr.

— Toż, część II i III. 1884 a.

[157].

1884 a.

Kazania na niedziele i święta całego roku Ks. Piotra Skargi Soc. Jesu. Wtora Część. Kazania niedzielne od dnia Trojcy św. do ostatniej niedzieli po Świątkach. We Lwowie. Nakładem księgarni Gubrynowicza i Schmidta. Z drukarni ludowej we Lwowie, pod zarządem St. Baylego. 1884. 8-o, 398.

Treść w tytule oznaczona nie zupełnie dokładnie; powinno być: do Poświęcenia Kościoła. Na str. 371 kazanie Tucyusza. (H.). — Na str. 373 mylna data tego kazania: powinno być z r. 1597. — Na str. 397 dołączono kilka ustępów z pierwszych trzech wydań, wypuszczonych w wydaniach następnych. Poprawić tam należy IV na VII.

— Toż, cz. III. Lwów 1884. Kazania odświeżne. 8-o, 396. Od św. Andrzeja do św. Katarzyny. Na str. 387 umieszczono pierwotny tekst kazania, które miał Skarga 26 grudnia 1598 r.: O rozumieniu przodku Ewangelii św. Jana. Kazanie to wyszło z druku razem z Kazaniami na niedziele i święta w r. 1602, str. 490. W 4-em wydaniu skrócił je Skarga i dał cokolwiek zmieniony tytuł: O rozumieniu ostatka tey św. Ewangeliey (por. 1602, str. 501). Na str. 386 mylna uwaga o podwójnym Registrze. Na 12 wydań niema go tylko w tych czterech: z r. 1609 a, 1618 c (nie 1617), 1793 a, (wyd. Sandomierskie) i 1843 b. — Na str. 395 dodano tu kilka ustępów z pierwszego wydania opuszczonych w wyd. 4-em i następnych. — Wydanie 11-e. — (KK.).

Czartor. — Jez. — Krasin. — Lwów U. — Przeczdz. — Wied. D. — Wied. U.

158.

1884 b.

Kázaní na svátky Svatých Božich konané od kněze Petra Skargy. Zčeštil Fr. Klima. W Bernie 1884.

Przedruk wydania z r. 1822, jako Przydatek do Posłańca Serca P. J. (1822).

159.

1885 a.

O jedności kościoła Bożego pod jednym Pasterzem i o greckiem i ruskiem od tej jedności odstąpieniu. Przez X. Piotra Skargę T. J. Wydanie szóste. Oraz Synod Brzeski i obrona Synodu Brzeskiego przez tegoż Autora. Wydanie piąte (sic). W Krakowie, w drukarni Czasu, Fr. Kluczyckiego i Ski pod zarządem J. Łakocińskiego. 1885. 8-o. XVI. 292. XVI.

Oba dzieła przedrukowane z wyd. Wileńskiego z r. 1738, staraniem i nakładem ks. Ludw. Bobra. Wstęp historyczno-bibliograficzny wyszedł z pod pióra ks. St. Załęskiego T. J. przeważnie na podstawie dzieła Maur. Dzieduszyckiego. — O Jedności kościoła Bożego, str. 1—234; wydanie 6-e. (V.). — Synod Brzeski, str. 238—292; wydanie 9-e. — (W.).

Czartor. — Jagiel. — Jez. — Ossol. — Wied. D. — Wied. U. — Zam.

160.

1885 b.

Czytania Bractwa miłosierdzia, w Krakowie przy kościele św. Barbary, na każdą niedzielę roku, gdy się na kolekty schodzą, z dodatkiem kazań o miłosierdziu, przez X. Piotra Skargę T. J. Wydanie szesnaste (sic). Pobożne książki dla wiernych każdego stanu t. III z wizerunkiem autora. Kraków, 1885. Druk W. L. Anczyca, pod zarządem J. Gadowskiego. 8-o. 280. (1880 b, 1896). — Wydanie 17-e. (QQ.).

Jez. — Jagiel. — Wied. D.

161.

1885 c.

Żywot męczennika Chrystusowego Stanisława Biskupa Krakowskiego, oraz modlitwa do tegoż Świętego. Chełmno. Drukiem i nakładem W. Fiałka. B. w. r. 16-a. 31.

Wyjęty z Żywotów Świętych Skargi, na dzień 8 maja. Pod approbatą: Pelplin, 30 listopada 1885.

Jez. Krak.

162.

1888.

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok, przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu. Wydanie dwudzieste czwarte (sic). Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. W Krakowie, w drukarni »Czasu« Fr. Kluczy-

ckiego i Sp. pod zarządem J. Łakocińskiego 1888. 8-o. Nakładem X. M. Mycielskiego T. J.

Jest to tylko odmienna k. t. należąca do druku z roku 1881.

Jez. Krak.

163.

1889.

Ks. Piotra Skargi kazanie na poświęcenie kościoła, na nowo wytłoczone osobno podług czwartego wydania z r. 1609, na pamiątkę 25-letniej rocznicy poświęcenia kaplicy sióstr N. Serca Jezusowego we Lwowie, dnia 24 maja 1864. Lwów, czcionkami Wł. Łozińskiego. 8-o. 28.

Jagiel. — Jez. — Lwów U. — Ossol.

164.

1890.

Peter Skarga's dritte Reichstagspredigt: Vom Frieden im Hause. Deutsch von Raphael Loewenfeld. Jest to tłumaczenie trzeciego kazania sejmowego o zgodzie domowej, wyjęte z dzieła wydanego przez Konrada Alberti pod tytułem: Die Schule des Redners. Lipsk 1890 r. O. Wigand. str. 170—186.

Jez. Krak.

165.

1891.

Nauki o przenajśw. Sakramencie, X. Piotra Skargi T. J. W dodatku: Nauka o częstej Komunii św. przez X. Stanisława Solskiego T. J. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu. t. 46. W Krakowie, w drukarni »Czasu« Fr. Kluczyckiego i Sp., pod zarządem Józefa Łakocińskiego 1891. 8-o. 365 (por. 1900 b).

— Toż: Nauki o Sakramentach Chrztu, Bierzmowania, Pokuty, Ostatniego Pomazania, Kapłaństwa i Małżeństwa, przez X. Piotra Skargę T. J. Pobożne książki dla wiernych każdego stanu t. 47. Kraków 1891. W drukarni »Czasu« Fr. Kluczyckiego i Spółki, pod zarządem J. Łakocińskiego. 8-o. 399.

Oba tomiki stanowią 9-te wyd. o siedmiu Sakramentach. — (LL.).
Czartor. — Jagiel. — Jez. — Ossol. — Wied. D.

166.

1892.

O wychwaleniu czystości i stanu powściągliwości przez X. Piotra Skargę T. J. Nauka wyjęta z kazań o Sakramentach. W Krakowie,

w drukarni »Czasu« Fr. Kluczyckiego i Spółki, pod zarządem Józefa Łakocińskiego 1892. Jest to piąte kazanie o Sakramencie małżeństwa, w liczbie czterdzieste pierwsze. 8-a. 18.

Jagiel. — Jez. — Ossol. — Wied. D.

167. 1896.

Czytania Bractwa miłosierdzia, w Krakowie przy kościele św. Barbary, na każdą niedzielę roku, gdy się na kollekty schodzą, z dodatkiem kazań o miłosierdziu, przez X. Piotra Skargę T. J. Wyd. siedmnaście (sic). Pobożne książki dla wier-nych każdego stanu t. III, z wizerunkiem autora. Kraków. Druk W. L. Anczyca i Sp. 1896. 8-o. 306. (1880 b, 1885 b). Wydanie 18-e. (QQ.).

Jagiel. — Jez. — Wied. D.

168. 1897.

Pieśń Bogarodzica Dziewica. Tekst X. Piotra Skargi, Tow. Jez. z roku 1579. Gniezno (1897). b. w. r. i m. d. 32-o. 10.

Z ryciną wyobrażającą grobowiec św. Wojciecha. U dołu ryciny: »Odnowiony grobowiec św. Wojciecha w katedrze Gnieźnieńskiej w roku 1897«. Pieśń z wykładem Skargi wyjęta z pierwszego wydania (z bibl. hr. Czarneckiego w Rusku) Żywotów świętych, znajdująca się pod ko-niec żywota św. Wojciecha (23 kwietnia). Wyrażenie »aliż« w końcu drugiej zwrotki: »Jeszcze był nie przyśpiał za wierne, aliż sam Bóg zmartwychwstał« — utrzymało się tylko w pierwszym wyd. — w nast. zastąpiono je wyrazem »aże«.

Bern. Lw.

169. 1898.

Kazania na niedziele i święta całego roku ks. Piotra Skargi Societatis Jesu. Pierwsza część. Od pierwszej niedzieli ad-wentu do wtorku świątecznego. Wydanie drugie niezmie-nione. Z portretem autora. We Lwowie. Nakładem księgarni Gubrynowicza i Schmidta. 1898. 8-o, str. XV, 494. Z drukarni J. Czaińskiego w Gródku.

— Część II. Kazania niedzielne od dnia Trójcy świętej do ostatniej niedzieli po świątkach. Lwów 1898. 8-o knl. 4, str. 398.

— Część III. Kazania odświeżone przez cały rok. Lwów 1898. 8-o, k. t., str. 396.

Przedruk wydania z 1883 - 4 r.; w części pierwszej, w dedykacji na str. XIII w. 6 od góry rażąca pomyłka: słuchacze »mszy« zamiast »nasy«. — Wydanie 12-e. — (KK.).

Istnieją egzemplarze oznaczone rokiem wydania 1899, jako »wydanie trzecie poprawione«. Jest to zwykły tylko przedruk karty tytułowej.

Czartor. — Jez. — Lwów U. — Wied. D.

170.

1899 a.

Żywoty Świętych starego i nowego Zakonu na każdy dzień przez cały rok, przez X. Piotra Skargę Soc. Jesu. Wydanie dwudzieste piąte (sic). W Krakowie, czcionkami drukarni A. Koziańskiego 1899. Nakładem Ks. M. Mycielskiego T. J. 8-o w 12 tomikach.

Tomiki odpowiadają 12 miesiącom w roku. Przedruk wyd. z roku 1881—2. — Wydanie 22-e. — (FF.).

Jez. Krak.

171.

1899 b.

Żywot św. Jana Jałmużnika, Patryarchy Aleksandryjskiego, pisany przez Leoniusa, biskupa Neapolskiego z Cypru, i przez Metafrasta. Przedruk z Żywotów Świętych X. Piotra Skargi (28 stycznia). Kraków, z drukarni A. Koziańskiego 1899. 16-o, 36.

Jez. Krak.

172.

1900 a.

Kazania sejmowe. Także Wzywianie do pokuty Obywatelów Korony Polskiej. Przez X. Piotra Skargę, Towarzystwa Jezusowego. Warszawa. Drukarnia Lepperta i Sp. 1900. 8-o, XVI. 214.

Przedruk wydania K. J. Turowskiego z r. 1857 a, dokonany staraniem redakcyi Niwy Polskiej. Pod koniec przedmowy jest kilka mylnych twierdzeń co do wydań kazań sejmowych. Od str. 1—145: Kazania sejmowe; od 147—200: Wzywianie do pokuty; na str. 211 list Skargi do Nuncjusza Caligari, bez podobizny. Por. 1857 a. — Kazań sejmowych wydanie 11-e (HH.); Wzywania do pokuty wyd. 12-e. — (JJ.).

173.

1900 *b.*

Nauki o przenajśw. Sakramencie, X. Piotra Skargi T. J. W dodatku nauka o częstej Komunii św. przez X. Stan. Solskiego T. J. — Pobożne książki dla wiernych każdego stanu t. 46. Kraków, w drukarni A. Koziańskiego, 1900. 8-o, 365.

Jest to częściowe wydanie kazań o siedmiu Sakramentach, przedruk wydania z r. 1891.

174.

1903 *a.*

X. Piotr Skarga. Kazania sejmowe. Opracował dla użytku szkolnego Dr. Michał Janik c. k. prof. gimn. Arcydzieła polskich i obcych pisarzy, tomik 16. Brody, nakładem i drukiem księgarni Feliksa Westa 1903. 8-o, 138.

Kazania pomieszczone na str. 21 - 120. Na przodzie wstęp do kazań, na końcu objaśnienia. — Wydanie 12-e. — (HH.).

175.

1903 *b.*

Piotr Skarga. Kazania sejmowe. Wydanie przejrzone i poprawione. Opracował Dr. Michał Janik c. k. profesor gimn. Arcydzieła polskich i obcych pisarzy. Brody 1903. Nakładem i drukiem księgarni Feliksa Westa. 8-o, 144.

Oparte na tekście wydania z r. 1600. Zachowano najdrobniejsze odcienia języka, aby, jak mówi wydawca, książka ta nadawać się mogła do celów szkolnych. Kazania pomieszczono na str. 24—128. Na przodzie wstęp do kazań — na końcu objaśnienia. — Wydanie 13-e. — (HH.).

176.

1903 *c.*

X. Piotra Skargi, Societatis Jesu, kazania sejmowe z pierwowzoru R. 1597. Wydał i przedmową poprzedził Ignacy Chrzanowski — (Tekst z Jerem. I, 7). Jać objawienia osobliwego od P. Boga nie mam, ale poselstwo do was mam od P. Boga. Kaz. sejm. ósme. — Biblioteka dzieł chrześcijańskich. Redaktor i wydawca ks. Zygmunt Chełmicki. Zeszyt 36, grudzień 1903. Warszawa, skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa, 1903. Druk Piotra Laskauera i Sp., 8-o, 4 knl. 136, 130. 1 knl.

Najlepsze wydanie, krytycznie opracowane, oparte na zestawieniu i porównaniu pierwszych trzech wydań (1597, 1600 i 1610), ze wstępem zajmującym 131 stronice druku, z dołączeniem (str. 132—136) bibliografii kazań sejmowych. W tej bibliografii zaszła jednak pomyłka. Autor wprowadza jakieś nikomu niedostępne wydanie Lwowskie z 1872 r., rzekomy przedruk wydania Poznańskiego (z r. 1869), natomiast wydanie Tarnowskie z r. 1882 wcale mu nieznane. — Wydanie 14-e. — (HH.).

177.

1903 d.

Synod Brzeski i obrona jego. Dzieło Piotra Skargi, w dwóch tekstach, polskim i zachodnio-ruskim. Wydany przez Archeograficzną Komisję w Petersburgu 1903 roku, w 19-ym tomie dzieła pod tytułem: Русская Историческая Библиотека od str. 183—328, na podstawie wydania z r. 1610 Kazań Przygodnych (od str. 382—404). Obok tekstu polskiego umieszczono przekład białoruski Hipacego Pocieja, z jedyne go egzemplarza odkrytego w ostatnich czasach w publicznej bibliotece w Wilnie. — Wydanie 10-e. — (W. EE.).

178.

1903 e.

Описание и оборона събору руского Берестейского въ року 1596 пристойне отъ старъшихъ згромаженого. У Вильни. Року Божего нароженья 1597. Przedruk tłumaczenia Hipacego Pocieja (por. 1597 d), umieszczony obok tekstu polskiego w 19-ym tomie dzieła pod tytułem: Русская Историческая Библиотека od str. 183—326. — Wydanie 11-e. — (W. EE.).

179.

1904.

X. Piotra Skargi, Soc. Jezu (sic) Kazania sejmowe z pierwowzoru R. 1597, wydał i przedmową poprzedził Ignacy Chrzanowski. Wydawnictwo Biblioteki dzieł chrześcijańskich. Warszawa. Skład główny w księgarni Gebethnera i Wolffa 1904. Druk Piotra Laskauera i Sp. Jest to tylko odmienna k. t. kazań sejmowych z r. 1903 c.

180.

1905.

Ks. Piotra Skargi T. J. Kazania o Przenajśw. Bogarodzicy, niepokalanej Dziewicy. 1854—1904. Kraków. Nakładem wydawnictwa Apost. modl. 1905 (z portretem Skargi). 8-o. XIX. 155.

Wydane z powodu 50-letniej pamiątki ogłoszenia dogmatu o niepokalanem Poczęciu N. M. P. Wstęp do kazań umieścił ich wydawca

ks. Jarosław Rejowicz T. J. Kazania wyjęte częścią z Kazań Skargi na niedziele i święta (w liczbie 6), częścią z Żywotów Świętych (w liczbie 7), jedno z kazania na W. Piątek («Oto matka twoja»). Szereg kazań zamyka pieśń staropolska »Bogarodzica« z wykładem, tak jak je umieścił Skarga w końcu żywota św. Wojciecha (23 kwietnia).

181. 1907 a.

X. Piotra Skargi, Jezuity. Kazania sejmowe. Wydawnictwo Dziennika Powszechnego. Warszawa 1907. Druk Noskowskiego. m. 8-o, 271.

Przedruk wydania Chrzanowskiego z r. 1904. — Wydanie 15-e. — (HH.).

182. 1907 b.

Kazania sejmowe. Wybór Pisarzów polskich dla domu i szkoły. Ze wstępem i objaśnieniami Ignacego Chrzanowskiego. Warszawa 1907. Nakładem Gebethnera i Wolffa. — Kraków. Nakładem G. Gebethnera i Spółki, drukiem Jana Cotty w Warszawie. 8-o, 89.

183. 1908.

Kazania sejmowe w skróceniu. Umieszczone w dziele Ign. Chrzanowskiego: Historia literatury niepodległej Polski (z wypisami). Warszawa 1908. — Kazanie drugie, trzecie, szóste, siódme i ósme, str. 227—237; prócz tego z przedmowy do kazań na niedziele i święta str. 137—240.

184. 1912 a.

Kazania sejmowe Piotra Skargi z pierwowzoru z r. 1597. Wydał i przedmową poprzedził Ignacy Chrzanowski. Wydanie drugie poprawione i znacznie uzupełnione. Z portretem Skargi. Warszawa. Nakładem Gebethnera i Wolffa. — Kraków. G. Gebethnera i Sp. 1912. 8-o, 377. (1903 c). — Wydanie 16-e. — (HH.).

185. 1912 b.

Listy Ks. Piotra Skargi T. J. z lat 1566—1610. Podług autografów wydał i objaśnił ks. Jan Sygański T. J. Kraków 1912. Nakładem wydawnictwa Tow. Jez. Czcionkami drukarni »Czasu«. 8-o. VIII, 330.

Z portretem Skargi i podobizną listu pisanego do generała zakonu Klaudyusza Aquaviva z 1606 r. Dzieło to, obejmuje 155 listów i dokumentów, z tych przypada przeszło sto listów, pisanych własnoręcznie przez Skargę przeważnie do generałów i przełożonych zakonu po większej części w języku łacińskim, osiem listów po włosku. Listów pisanych przez Skargę w języku polskim mamy 12; z tych dwa do Jana Zamoyskiego z lat 1603 i 1606; jeden do Jana Karola Chodkiewicza z r. 1610. W tem dziele umieszczono też listy innych osób pisane do Skargi i ułożono je, jak wszystkie listy, w porządku chronologicznym.

186.

1912 c.

X. Piotr Skarga. Żywoty Świętych polskich, wstępem i objaśnieniami opatrzył Antoni Januszewski (rycinka). Kraków. Krakowska drukarnia Nakładowa, pod zarządem A. Nowaka. 1912. 16-o, k. t. 168, 1 knl.

Na pierwszych 22 str. O ks. Piotrze Skardze największym kaznodziei polskim. Tekst zawiera dziesięć żywotów świętych Polaków i Polek na wzór wydania krakowskiego z r. 1881 z pominięciem obroków duchownych.

187.

1912 d.

Ksiądz Piotr Skarga. Wybór Żywotów Świętych starego i nowego Zakonu. Wstępem poprzedził i objaśnieniami opatrzył Antoni Januszewski. Kraków. Krakowska drukarnia Nakładowa, pod zarządem A. Nowaka. 1912. 16-o. Z p. k. t. 251, 1 knl.

Zawiera po Wstępie wydawcy i Przedmowie Skargi do pierwszego wydania Żywotów z r. 1579, i Modlitwy do Świętych Bożych, trzy Żywoty z Starego i piętnaście Żywotów z Nowego Zakonu.

188.

1912 e.

Ksiądz Piotr Skarga. Wybór pism. Ułożył i wstępem oraz objaśnieniami opatrzył Antoni Januszewski. Kraków. Krakowska drukarnia Nakładowa. 1912. Pod zarządem A. Nowaka. 16-o. Z p. k. t. 176, 2 knl.

Zawiera wyjątki z sześciu dzieł Skargi: 1. Z kazań rocznych. 2. Z kazań sejmowych. 3. Z nauk żołnierskich. 4. Z kazań pogrzebowych. 5. Z Bractwa miłosierdzia. 6. Pokłon Panu Bogu za zwycięstwo Inflanckie.

DODATEK.

Dzieła Skardze przypisywane.

Wydania wątpliwe.

1. 1573.

Proces na konfederacyą z poprawą przeciwnika. b. w. m. roku 1573.

W roku 1573 miało wyjść powyższe dzieło Skargi według Estreichera (VIII, 63), Sommervogla (VII, 1265), Finkla (7812). Pomyłka ta powstała zapewne z zamiany daty tak zwanej konfederacyi krakowskiej (1573) z datą wydania przytoczonego dzieła (1596). Proces na konfederacyą wydał Skarga jako odpowiedź na pismo wymierzone przeciw niemu, drukowane dopiero w 1595 roku. (Zob. Nr. 18).

2. 1576.

Contradictiones et antilogiae Scholae calvinisticae. Vilnae. Typis Radivil. 1576.

Brown utrzymuje, że w tym roku wydał Skarga odrębne dzieło z pomienionym tytułem; poszli za nim Sobieszczański (507, 1), Estreicher (VIII, 67), Finkel (15317) i Kallenbach (233, 2). Pismo niniejsze, obejmujące cztery zaledwie stronicie druku in folio, dodał Skarga jako indeks do dzieła, wydanego w r. 1582 pod tytułem: Artes duodecim. (Zob. Nr. 5).

3. 1584.

Dziesięć mocnych dowodow, iż adwersarze kościoła powszechnego w porządney o wierze dysputacyey upaść muszą. Edmunda Kampiana, Societatis Jesu. Z łacińskiego na polski ięzyk z pilnością przetłumaczone... Roku MDLXXXIIII. b. w. m. d. (Wilno). 4-o, 5 knl. str. 91.

Dziełko wielkiej rzadkości, którego autorstwo niesłusznie przypisuje Skardze Brown (374, 11), a za nim Sobieszczański (509, 10). Z dedykacji, przypisanej Annie Jagiellonce (z Wilna 1584) dowiadujemy się naprzód, że autorem tego dzieła był Gaspar Wilkowski, lekarz królowej, następnie, że i Skarga również, w tym samym czasie, zajmował się przekładem tego samego dzieła. Oba tłumaczenia wyszły też tego samego roku z druku, w Wilnie. (Zob. Nr. 8).

Czarn. — Czartor. — Ossol.

4.

1601.

Gospodarstwo duchowne, do ktorego są zebrane zbawienne niektóre przestrogi, litanie y modlitwy przez cały tydzień, na każdy dzień różne. W Krakowie. W drukarni Łazarzowej. Roku 1601. 8-o, str. 171.

Dziełko to ascetyczne, niezmiernie rzadkie, jest dotychczas bardzo mało znane. Autorem jego nie jest Skarga. Ani przedmowa, w tem pierwszym wydaniu, nie wyszła z pod jego pióra, jak utrzymuje Brown (379, 48), a za nim Estreicher (XVII, 278). Dopiero kilka lat później postarał się Skarga, kiedy niniejsze dziełko wpadło mu w ręce, wydać je na nowo i własną opatrzyć przedmową. (Zob. 1606 c). Jocherowi było ono nieznane, Dzieduszycki znał je tylko z tytułu (II, 514), Niesiecki powołuje się na nie w dwu miejscach (II, 154 i 270), jednak w spisie dzieł Skargi pominął je milczeniem. Dokładną wiadomość o Gospodarstwie zawdzięczamy wydawcy Biblioteki Polskiej, K. J. Turowskiemu. On pierwszy we wstępie do wydania Kazań Sejmowych z r. 1857 zwrócił uwagę na różnicę między pierwszym a drugim wydaniem Gospodarstwa, a trzecie wydanie sam wygotował do druku. (Zob. 1858).

Czarn. — Warsz. U.

5.

1609.

Wzywanie do pokuty obywatelów Korony Polskiej y Xięstw iey podległych, przez X. J. L. napisane, na konwokacyą w Krakowie złożoną dla uspokojenia powszechnego Państw Koronnych. Kraków. W drukarni M. Loba. 1609. 4-o, str. 70.

Dzieło niniejsze, nadzwyczajnej rzadkości, błędnie przypisuje Skardze Brown (378, 37), a za nim Sobieszczański (513, 38). Oprócz podobieństwa w tytule, niema tu nic wspólnego z dziełem Skargi, ogłoszonym w rok później. (Zob. Nr. 55). Autor ukrywający się pod kryptonimem J. L. nie jest dotychczas znany. Siarczyński przypuszcza, że jest

nim Jan Lesiowski, Jezuita, spowiednik królewicza Władysława (I, 271). Jocher (6219) podaje w wątpliwość to przypuszczenie. I słusznie. Jest rzeczą nieprawdopodobną, żeby bibliografowie zakonni (Alegambe, Niesiecki, Rostowski) pominęli je byli milczeniem, gdyby ono rzeczywiście było jego utworem. Wielewicki (w Rkp. pod r. 1633, nr. 16) przytacza kilka dzieł Lesiowskiego nie wyszłych z druku, lecz o Wzywaniu do pokuty nic nie wie.

Jagiel. — Ossol.

6.

1610.

Kazania na niedziele i święta całego roku. Kraków. 1610.

To wydanie kazań należy skreślić ze spisów jako nieistniejące; wiadomość o niem jest oparta jedynie na domysłach i kombinacyi Dzie duszyckiego. (II, 185). Powoływa on na świadectwo Wielewickiego w ten sposób: »W roku 1610, wydano, jak donosi Wielewicki, wszystkie dzieła Skargi w 4 wielkich tomach; trzeci między niemi zawierał kazania na niedziele i święta«. — Otóż pod rok 1612 w ustępie poświęconym życiorysowi Skargi (Wielewicki, Dziennik, III, str. 80) kładzie Wielewicki wyliczając dzieła Skargi, wydanie zbiorowe w 4 wielkich tomach, ale nie wymienia przytem ani roku 1610, ani żadnego innego jako daty wydania. Nie mógł nawet Wielewicki tym 4 tomom naznaczać wspólnej daty, ponieważ nie wszystkie wyszły razem. Oto lata, w których wychodziły z druku: tom I Żywoty Świętych: 1579, 1585, 1592, 1598, 1601, 1603, 1610; tom II Roczne dzieje: 1603, 1607; tom III Kazania na niedziele i święta: 1595, 1597, 1602, 1609; tom IV Kazania przygodne: 1600, 1610. Za Dzieduszyckim przyjmują to wydanie Brown (375, 15), Sobieszczański (510, 14), Estreicher (VIII, 146); ale nie Jocher, jak utrzymuje Jougan (43, e). Pod r. 1610 str. 30 wspomina Wielewicki o nowem wydaniu Kazań przygodnych, które tu niewłaściwie nazywa postyllą, gdyż ta nazwa służyła jedynie kazaniom niedzielnym. Tak nazywa i Skarga na kilku miejscach swoje kazania niedzielne, (zob. przedmowę do kazań o siedmi Sakramentach z r. 1600, kazanie o małżeństwie, szósty ustęp od końca). Co rozumiał Wielewicki pod nazwą Postylli, widać z treści, którą podaje i z wymienionego w polskim języku tytułu: Kazania przygodne.

7.

1610.

Przestroga do Rusi przeciw Filaletowi. W Krakowie. 1610.

Dzieło pod tym tytułem wcale nie jest znane. Pierwszy przytacza je Jocher (9464), za nim idą Brown (379, 40), Sobieszczański (514, 41), Estreicher (VIII, 146), Kallenbach (245, 34). Jocher wypisał pomieniony

tytuł z katalogu biblioteki Pijarów Warszawskich z r. 1822, pag. 41. Tu się zakradła gruba pomyłka, gdyż Przestroga do Rusi a pismo przeciw Filaletowi — to są dwa dzieła odrębne różnych autorów. Pierwsze zwraca się przeciw Ortologowi (Smotryckiemu), a drugie przeciw Filaletowi (Brońskiemu); tytuł pierwszego dzieła brzmi: *Na threny y lament Theophila Orthologa do Rusi greckiego nabożeństwa Przestroga*. W Krakowie 1610; autorem tego dzieła jest Skarga (zob. Nr. 57). — Drugie dzieło wyszło w dwu językach białoruskim i polskim; tytuł polskiego wydania jest: *Antirrthesis, abo Apologia przeciwko Krzysztofowi Philaletowi, który niedawno wydał książki imieniem starożytney Rusi religij (sic) greckiey przeciw książkom o synodzie Brzeskim, napisanym w roku Pańskim 1597*. W Wilnie. przez Daniela Łanczyckiego, roku Pańskiego 1600. Autorem tego dzieła wielkiej rzadkości (Czartor., Krasin., Pawlik., Petersb. P.), jest Hipacy Pocij, który je wydał w odpowiedzi na pismo Krzysztofa Brońskiego: *Apocrisis* (Zob. Nr. 21). Niezmierną rzadkością jest *Antirrthesis* z r. 1599 w białoruskim języku; jedyny jej egzemplarz w uszkodzonym stanie (bez początku, str. 25—434), przechowywany jest w Moskwie, w Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Oba wydania przedrukowano w r. 1903 w Petersburgu w dziele: *Русская Историческая Библиотека. Том XIX. 477—982*.

8.

1612.

Żywot błogosł. Jana Kantego. Kraków. Druk Cezarego (około 1612) b. r.

Dzielko niniejsze Skargi wymieniamy jedynie w celu sprostowania pomyłki w dacie. Rok domyślny 1612 przytacza Estreicher (IX, 782) podług egzemplarza biblioteki Jagiellońskiej z uszkodzoną kartką tytułową u dołu. Żywot bł. Jana Kantego wyszedł osobno w drukarni dziedziców Franciszka Cezarego r. P. 1667 w Krakowie (Por. Nr. 73). Porównanie egzemplarza biblioteki Jagiellońskiej z egzemplarzem nieuszkodzonym z r. 1667, stwierdza dowodnie, że jest to zupełnie to samo wydanie, ten sam skład czcionek, nawet ten sam błąd w paginacji: 6, 9, 8. — Dzieduszycki usiłuje dowieść, że Skarga wydał żywot św. Jana Kantego najpierw osobno, a potem umieścił go w Żywotach (II, 550), i opiera swe twierdzenie na własnoręcznym raptularzu J. M. Ossolińskiego, w którym czytamy następującą zapiskę (w skróceniu): Żywot Jana Kantego... 4-o... początku nam brak. — Być może, że Ossoliński, wpisując tę notatkę do raptularza, miał na oku egzemplarz, o którym tu mowa.

Messiasz nowych Arianów wedle Alkoranu Tureckiego. To jest, że Pan Moskorzewski z swoimi Ariany takiego Chrystusa wyznawa, iakiego Mahomet w Alkoranie Tureckim opisał; y tak pisma rozumie, iako ie Mahomet rozumiał. Przez X. Piotra Skargę Theologa Soc. Jesu. Za dozwoleнием Starszych (winieta). W Krakowie. W drukarni Andrzeia Piotrkowczyka, Typographa Krola J. M. Roku Pańsk. 1612. 4-o, 4 knl., str. 66.

Jest to odpowiedź na dzieło Hier. Moskorzewskiego pod tytułem: Zniesienie wtorego Zawstydzienia, ktore X. Piotr Skarga, Jezuita, na zbor Pana Jezusa Nazarańskiego wnieść usiłował. W Krakowie 1610. — »Messiasz« wyszedł już po śmierci Skargi. Dowiadujemy się o tem ze wstępu umieszczonego na odwrotnej stronie kartki tytułowej. Dalej na trzech kartkach po tytule idzie przedmowa do wszystkich chrześcian w Koronie Polskiej, a z niej wychyla się postać szermierza dobrze obznajmionego z ówczesnym terenem walk religijnych w Lublinie: »Nasłuchaliśmy się tego w Lublinie, — tak czytamy w przedmowie, — kiedy Ariani w głos na seymikach wołali, że więcej sobie życzyli być pod Turkiem, niż mieć Pana chrześciańskiego. Statorius też, on piekielczyk...« i t. d. — Jeżeli autorem Messiasza jest Marcin Łaszcza, jak to twierdzi współczesny mu Wielewicki (1612, 93, oraz 1615, 150), to trudno zaprzeczyć, że przytoczone słowa wyszły raczej z ust Łaszcza, który w Lublinie kilka lat był Rektorem (1590—93), aniżeli z ust Skargi, który przebywał tam tylko z drogi i to chwilowo (1589, 1594 i 1612). Ale i treść dzieła nie przemawia wcale za autorstwem Skargi. Autor Messiasza wojuje Alkoranem, wysuwa do boju szereg azoarów (alsuwar, pluralis fractus od al sura), i w ich osnowie stara się dopatrzeć powinowactwa Alkoranu z nauką Aryan. Praca tego rodzaju przypuszcza bądź co bądź jaką taką znajomość Alkoranu. Otóż ani Wielewicki ani ktokolwiek inny z tych, co pisali o Skardze, nie wspomina o tem, żeby w zakres jego zajęć wchodziło badanie Alkoranu. A przecież jeżeli kto to Wielewicki powinienby wiedzieć o tem, mając w ręku dyaryusz Skargi, zawierający szczegóły jego życia nawet mniejszego znaczenia. Jednak Wielewicki mówiąc o Messiaszu, stanowczo odmawia Skardze autorstwa tej pracy. A co do stylu, to język Messiasza — cięty, rubaszny i uszczypliwy, stoi w jawnym przeciwieństwie z szlachetną prostotą i powagą stylu Skargowskiego. — Z powodu nazwiska Skargi wyrażonego w tytule Messiasza przypisuje mu autorstwo tego dzieła najpierw Alegambe (Bibliotheca Scriptorum Soc. Jesu. Antverpiae 1643

str. 400), dalej Rostowski (456), a za nim Dzieduszycki (II, 335) i Kaltenbach (359); Finkel zaś (15112) łączy niewłaściwie to dzieło z Smalcusem. Większość jednak naszych bibliografów przechyla się ku zdaniu Wielewickiego, że autorem Messiasza jest Łaszc. Że Łaszc podsywa się pod Skargę, to nie zadziwi nikogo, jeżeli się uwzględni, że Łaszc w licznych pismach, które po sobie zostawił, nigdy nie występuje pod własnym nazwiskiem. U Wielewickiego (r. 1615, 150) znajdujemy sześć pseudonimów Łaszcza: Słupski, Paulinus, Skarga, Żebrowski, Tworzydło, Isiora. — Próbkę Messiasza można już znaleźć cztery lata przedtem w piśmie, być może samego Łaszcza, wydanem pod zmyślonem nazwiskiem Jana Gurskiego. (Zob. Nr. 50).

Czapsk. — Czarn. — Czartor. — Jagiel. — Krak. A. — Krasin. — Ossol. — Pawlik. — Warsz. U. — Wilno. — Zam.

10.

1612.

Żywoty Świętych starego i nowego zakonu, przez X. Piotra Skargę, Soc. Jesu. Kraków. 1612. Wydanie 9-e i ostatnie za życia autora.

Wydanie to wcale nie istnieje; wiadomość o niem puścili w obieg wydawcy wileńscy Żywotów z r. 1780, pochwycił ją Jocher (8234), a za nim poszli Dzieduszycki (I, 297), Brown (372, 6), Estreicher (VIII, 152) i inni. Wiadomość o tem rzekomem wydaniu polega na nieznajomości wydania Żywotów z r. 1610, które jest siódmem z rzędu (zob. Nr. 56). Otóż nawet w przypuszczeniu, że ostatnie wydanie za życia Skargi wyszło rzeczywiście w roku jego śmierci t. j. w 1612 r., nie miałby prawa wydawca wileński uważać je za dziewiąte. Postaramy się to udowodnić. Wielewiczki († 1639) mówiąc o ośmiu wydaniach Żywotów za życia Skargi (Dziennik III, str. 81), miał pod ręką albo wydanie ósme z r. 1615 *b*, albo jedno z dwu następnych z r. 1619 lub 1626, lecz nie dostrzegł anachronizmu widocznego w kartkach tytułowych każdego z tych wydań (zob. Nr. 61). Wprawdzie z wyrazów w tytule: »od niego po osmy raz do druku przeyrzane«, możnaby wnioskować, że za życia Skargi było ośm wydań Żywotów — ale tylko wtedy, gdyby to twierdzenie wyszło z ust Skargi, tymczasem znajdujemy je dopiero w wydaniu z r. 1615, w trzy lata po śmierci Skargi. Zatem wiadomość Wielewickiego o ośmiu wydaniach Żywotów za życia Skargi jest błędna. Przechodzimy teraz do Dzieduszyckiego, który staje w obronie wydania Żywotów z 1612 roku i opiera się przytem na wydaniu wileńskiem z r. 1780, które uważa za wierny przedruk dziewiątego i ostatniego wydania Żywotów za życia Skargi (I, 299). Zachodzi tu jednak pomyłka

trudna do usprawiedliwienia; edycja bowiem z r. 1780, jest wiernym przedrukiem wydania wileńskiego z r. 1747, które z wszystkich dotychczasowych wydań *Żywotów* właśnie odbiegło najdalej od wierności pierwowzoru, przelawszy stary język Skargowski na formę języka 18-go wieku! Przedmowę, z której czerpie *Dzieduszycki* swe dowody, przedrukowali wydawcy *Żywotów* z r. 1780 z jednego ze starszych wydań niż to z 1747 r., ponieważ w tym wydaniu jej niema, zatem z jednego z pięciu wydań z lat 1610, 1615, 1619, 1626 lub 1644. Otóż twierdzi *Dzieduszycki* (I, 297): *Dziewiąte i ostatnie za życia autora wydanie (krakowskie) jest z r. 1612, i na dowód przytacza z przedmowy wydania, które miał przed sobą, t. j. z r. 1780, słowa Skargi, określające dokładnie jego wiek: »do lat już 77 przystępując«.* Dowód na pozór mocny, bo kiedy przy wyjściu ostatniego wydania *Żywotów* autor ich dochodził 77 lat wieku, to ostatnie wydanie za jego życia musiało wyjść z druku w r. 1612. Cóż, kiedy w rzeczywistości nie da się utrzymać, gdyż przy wyjściu ostatniego wydania autor *Żywotów* liczył z górą 74 lat wieku; a wydawcy tego wydania zamiast umieścić: »do lat już 75 przystępując« podstawili tam fałszywą datę »do lat już 77 przystępując«. (Zob. Nr. 56 rok 1610 c). Ostatniego wydania *Żywotów* z r. 1610 *Dzieduszycki* nie znał, gdyby je był znał, nie byłby stawał w obronie wydania z r. 1612, byłby znalazł w niem wzmiankę o przywiązaniu *Zygmunta III* do św. *Kazimierza* (*Dzied.* I, 297), a przede wszystkim byłby się upewnił co do żywotów świętych *Jana Kantego* i *Kazimierza*, występujących po raz pierwszy w tem wydaniu (II, 550). Należy zatem uważać siódme wydanie z r. 1610 za ostatnie wydanie *Żywotów* za życia *Skargi* (zob. Nr. 56). — Na stwierdzenie siedmiu wydań może posłużyć doskonale świadectwo *Birkowskiego*, który przy zwłokach *Skargi*, wspominając o jego dziełach wymienia też: »*Żywoty Świętych*, które do siedm kroć za żywota iego do druku chodziły«. (Na pogrzebie *W. O. Piotra Skargi*. *Kazanie*. *Kraków* 1612, str. 18).

11.

1612.

Upominanie do *Ewangelików* y do wszystkich społem nie *Katolików*. W *Poznaniu*. U wdowy *Jana Wolraba*. 1612.

To wydanie przytacza *Brown* (375, 16), a za nim powtarza *Sobie-szczański* (510, 15). *Brown* powołuje się na *Józefa Łukaszewicza* (*Obraz historyczno-statystyczny miasta Poznania*), lecz ten o takim wydaniu nie wie (II, str. 38), wymienia jedno tylko wydanie, przytoczone w tej bibliografii pod Nr. 14: W *Poznaniu*. MDXCII. *Brown* pomylił się prawdopodobnie w przytoczeniu źródła, a cyfry w dacie albo sam mylnie ustawił, albo znalazł je tym sposobem przedstawione: MDCXII.

12.

1617.

Kazania na niedziele i święta całego roku. Kraków. MDCXVII.

Wydanie powyższe wymienia najpierw Jocher 4445 e, a za nim Brown (375, 15), Estreicher (VIII, 164) i Jougan (43 f). Kazania te wyszły dopiero w rok później. Błąd w dacie popełnił Jocher przez niedopisanie ósemki.

13.

1619.

Kazania na niedziele i święta. Kraków 1619.

Kazania z tego roku są nieznane. Przytacza je Estreicher (VIII, 170), Polkowski wymienia je tylko za Estreicherem (340, 1). Jest rzeczą nieprawdopodobną, żeby miano je drukować zaraz w rok po wydaniu z 1618 r. (Zob. Nr. 64).

14.

1629.

Żywoty Świętych starego i nowego zakonu. Kraków 1629.

Przytacza je Brown (372, 6), a za nim Estreicher (IV, 254). Brown powołuje się na Jabłonowskiego, ale niesłusznie, ponieważ Jabłonowski wydania Żywotów pomija milczeniem; tylko z Przydatku do Żywotów wymienia polskich świętych Kazimierza i Jana Kantego, a co do św. Stanisława Kostki, powątpiewa nawet, czy Skarga był autorem jego żywota. Brown przytoczywszy wydanie z r. 1629, czyni wzmiankę o kazaniu Birkowskiego na pogrzebie Skargi. To kazanie było umieszczone na wstępie wydania z r. 1626. Tem się tłumaczy pomyłka Browna, którą popełnił przez zamianę daty. (Zob. Nr. 68).

15.

1746.

Kazania przygodne z innemi drobniejszymi pismami. W Wilnie, druk Akademii S. J. 1746.

Wzmiankę o tem rzekomem wydaniu znajdujemy u Browna (379, 38) i u Sobieszczańskiego (514, 44). Brown opiera swój domysł na świadectwie Kuryera Polskiego (Warszawa 1731—1804). Kuryer Polski z r. 1746 Nr. 482 ogłasza wprawdzie wydanie Kazań Przygodnych, nic jednak nie mówi o roku ich wydania; podaje tylko do wiadomości, iż w drukarni wileńskiej wyszły z druku między innemi dziełami również Skargi Kazania Przygodne. Tę wiadomość można raczej odnieść do Kazań Przygodnych z r. 1738 (Zob. Nr. 88).

16. 1803.

Areopagus. Połock 1803.

W Połocku wyszły Kazania przygodne, w pięciu tomikach, w roku 1808 i 1809. (Zob. Nr. 108). Pierwszy z nich tomik z r. 1808 — a nie 1803, jak utrzymuje Estreicher (IV, 252), poświęcony dziełku Skargi pod tytułem: Areopagus. Pomyłka tłumaczy się podobieństwem ostatnich cyfer.

17. 1805.

Kazania o siedmiu Sakramentach. Połock 1805. 5 tomów.

Te kazania przytacza Sobieszczański (511, 21) a za nim Estreicher (IV, 253) i Polkowski (345, 3). Kazania o siedmiu Sakramentach zajmują tylko trzeci i czwarty tomik Kazań Połockich; wyszły zaś z druku w r. 1809 — a nie 1805. (Zob. Nr. 109).

18. 1814.

Rys Bractwa miłosierdzia i Banku pobożnego w Krakowie. 1814.

Autorem tego dziełka nie jest Skarga, jak utrzymuje Brown (374, 13) i Sobieszczański (509, 12), ale Franciszek Piekarski, Starszy Bractwa miłosierdzia i Banku pobożnego.

19. 1872.

Kazania sejmowe X. Piotra Skargi. Podług wydania Kazań przygodnych i innych X. Piotra Skargi z r. 1610. Lwów 1872. Przedruk wydania poprzedniego (t. j. wydania Poznańskiego z r. 1869).

Lwowskie wydanie Kazań sejmowych wcale nie istnieje. Przytacza je prof. Ign. Chrzanowski (Kazania sejmowe, str. 135, 10), być może za Estreicherem, polegając zapewne na ścisłości jego wskazówek. (Estr. IV, 253 i XI, 30). Estreicher zaznaczywszy pod r. 1872 wydanie Lwowskie tych kazań, dołączył zarazem cenę egzemplarza 40 kopiejek. Można by więc przypuścić, że wiadomość o tem wydaniu powziął z katalogu księgarskiego. Ale skąd się wziął domyślny rok druku i Lwów, jako miejsce wydania? Pomimo skrzętnych poszukiwań we Lwowie, nie można się było doszukać najmniejszego śladu Lwowskiego wydania kazań sejmowych. Istnieje mało znane wydanie kazań sejmowych

bez właściwej kartki tytułowej i bez wyrażenia roku i miejsca druku. Są to kazania sejmowe z r. 1880, drukowane w Bibliotece uniwersalnej, wydawanej przez Adama Kaczurbę w Tarnowie. Być może, że to wydanie wzięto za wydanie Lwowskie. Wydania Tarnowskiego kazań sejmowych nie znają Estreicher i Chrzanowski. (Por. Nr. 148).

